

MOSÓ MASA ÉS BARÁTAI

F. Györffy Anna grafikusművész

ím

NAGYMAMÁNK EMLÉKÉRE

MOSÓ MASA ÉS BARÁTAI

F. GYÖRFFY ANNA (1915-2006) GRAFIKUSMŰVÉSZ

Mosó Masa és barátai – F. Györffy Anna grafikusművész centenáriumi kiállítása
Petőfi Irodalmi Múzeum, 2015. november 9.–2016. április 30.
A kiállítás kurátora, a katalógust összeállította és szerkesztette,
a bevezetést és a tanulmányt írta: Farkas Judit Antónia
Korrektor: Schmal Alexandra
Angol fordítás: Tamás Dénes, Bob Dent
A katalógust és a kiállítás grafikai arculatát tervezte: Farkas Anna
A kiállítást tervezte: Batisz Miklós
A kiállítást kivitelezte: Kemény Gyula, Badak Ferenc, Arkasz Kft., Sőregi Mester Kft.,
Gyürki László
Tárgyfotó: Sulyok Miklós
Kiállítási fotó: Villányi Csaba, Flashback Photo
Kölcsönző intézmény: Országos Széchényi Könyvtár

A kiállítást és a katalógust támogatta: Petőfi Irodalmi Múzeum,
Emberi Erőforrások Minisztériuma, Artmagazin, Diafilm Kft., Anagraphic
Külön köszönet: Varga Mihály nemzetgazdasági miniszter,
E. Csorba Csilla, H. Bagó Ilona, Lukács Ágota

© Line & More Kft., a szerző, valamint F. Györffy Anna jogutódai, Budapest, 2016
Jelen kiadvány sem részben, sem egészben nem másolható sem elektronikusan,
sem mechanikus eljárással, ideértve a fénymásolást, a számítógépes rögzítést vagy
adatbankban való felhasználást is, a jogtulajdonosok engedélye nélkül.

ISBN 978 963 14 3429 3

Kiadja a Line & More Kft. és a Magvető Könyvkiadó Kft.

Felelős kiadó: Batisz Miklós és Nyáry Krisztián

Nyomdai kivitelezés: Pauker Nyomda

Felelős vezető: Vértés Gábor

A borítón: F. Györffy Anna otthonában a földön fest, 1936–1937 körül
facebook.com/F.GyorffyAnna

ARTMAGAZIN

anagr[]phic

TARTALOM

„KI NE SZERETNÉ PANNUT?” BEVEZETÉS	7
A DIVAT- ÉS TEXTILTERVEZÉSTŐL A MESEILLUSZTRÁCIÓKIG F. GYÖRFFY ANNA (1915–2006)	11
VÁLOGATOTT DOKUMENTUMOK F. GYÖRFFY ANNA LEVELEZÉSÉBŐL (1936–1970)	51
F. GYÖRFFY ANNA ILLUSZTRÁCIÓINAK VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIÁJA (1933–1988)	69
MŰTÁRGYJEGYZÉK	77
A KIÁLLÍTÁS KÉPEI	141
MOSÓ MASA AND HER FRIENDS	147

F. Györfy Anna
szobája, 1970-es évek

„KI NE SZERETNÉ PANNUT?”

BEVEZETÉS

„Édes Juditkám! Isten éltesen sokáig jó egészségben, sok örömben!
Ezt a lev. lapot éppen 50 évvel ezelőtt terveztem. Kner Berci bácsi
megrendelésére, a londoni állatkert részére. Nagy szenzáció volt a kis Panda
születése. Valahogy megmaradt!!! S most jól jön. Nagy szeretettel csókol
Cuksitok. Szentendre, 1989. december 4.”

Ilyen és ehhez hasonló képeslapokkal, levelekkel lepett meg nagymamám születésnapomon, karácsonykor, nyáron, vagy ha éppen letettem egy vizsgát. Gyakran rajzolt is rájuk: szíveket, mint ezen a születésnapon, pandás képeslapon, és humoros kis illusztrációkat, mint például az 1979. június 21-én írt levelében, amelyben lerajzolta a szentendrei kertben vendégeskedő kancát velünk, a lovon ülő négy unokával egy esernyő alatt és az anyja mögött üggető kiscsikóval. A levélben említett rossz időre a színes csíkos, nagy esernyővel, valamint a vonalakkal megrajzolt esőcseppekkel utalt.

Sok szép és kedves ajándékot kaptam tőle, például egy kicsi holland fapapucsot és egy holland képeskönyvet, ezeket gyerekkora óta őrizte, egy női fejet ábrázoló art deco brosst, egy kincsesládaként használt bonbonosdobozt Kaeszne Lukáts Kató meseszerű grafikáival, egy-egy fiataalkori ruhadarabját, régi és új könyveket, köztük dedikáltakat is. Ezek a tárgyak valamikor nagyon kedvesek voltak számára és sok emlék kötődött hozzájuk, de hogy örömet szerezzen, nekem adta őket. Rendkívül szeretetreméltó, bájos, kedves és figyelmes volt, és szeretett másoknak is örömet szerezni. Nem véletlenül írta Pistu bátyja szüleinek az alig tízéves kis Pannuról, azt követően, hogy húga megérkezett Rotterdamba az öt néhány hónapra vendégül látó családdhoz, hogy „ki ne szeretné Pannut?”. Holland nevelőszülei állítólag annyira megkedvelték, hogy örökbe akarták fogadni, de osztálytársai és kolléganői is rajongtak érte. Mi, az unokák, én, Boró, Annuka, Zsófi, Pidú, meg a három dédunoka, Emma, Rozika és Brúnó szintén imádtuk őt. Rengeteg kedvességet és szeretetet kaptunk tőle. Sajnos a két legfiatalabb dédunoka, Anna és Veronka már csak a rajzaiból és a családi történetekből tudhatja meg, hogy milyen szeretetreméltó és színes egyéniség volt.

56. A londoni állatkert részére készült képeslap, 1937

173. F. Györfly Anna négy lányunokájával az íróasztala melletti fotelben, 1974

Elsősülött unoka lévén különösen bensőséges és szoros kapcsolat alakult ki köztünk, és sok kedves emléket őrzök róla. Szerencsés vagyok, hogy hosszú életű volt, így felnőttkoromban is sokat beszélgethettem vele. Legkedvesebb gyerekkori élményeim is hozzá és a nála töltött szentendrei tartózkodásokhoz kötődnek. Emlékszem, hogy mindig apró kockás, kékfestő vagy egyszínű zsebes kötényt hordott, épp olyat, mint a *Mosó Masa mosodájában* a kis hétfejű sárkány; élénken él bennem lehajtható tetejű biedermeier íróasztala a színes ceruzákkal, festékekkel, rádiókkal, szép kis dobozokkal, családi fotókkal, a rajzablálával és a pauszvázlatokkal. Furcsa módon arra alig emlékszem, hogy dolgozott, rajzolt volna. Nagyon szerettem a délutáni és vasárnapi, szertartásszerű teázásokat, a születésnapokat és az ünnepi családi összejöveleket a „sárga meggyes” tésztával és a szászrégeni kávé-tortával. Ilyenkor szépen megterített a vörös keresztzemes terítővel, amelyet édesanyja hímzett fiatalkorában. Ezek a családi események mindig nagyon jó hangulatúak voltak.

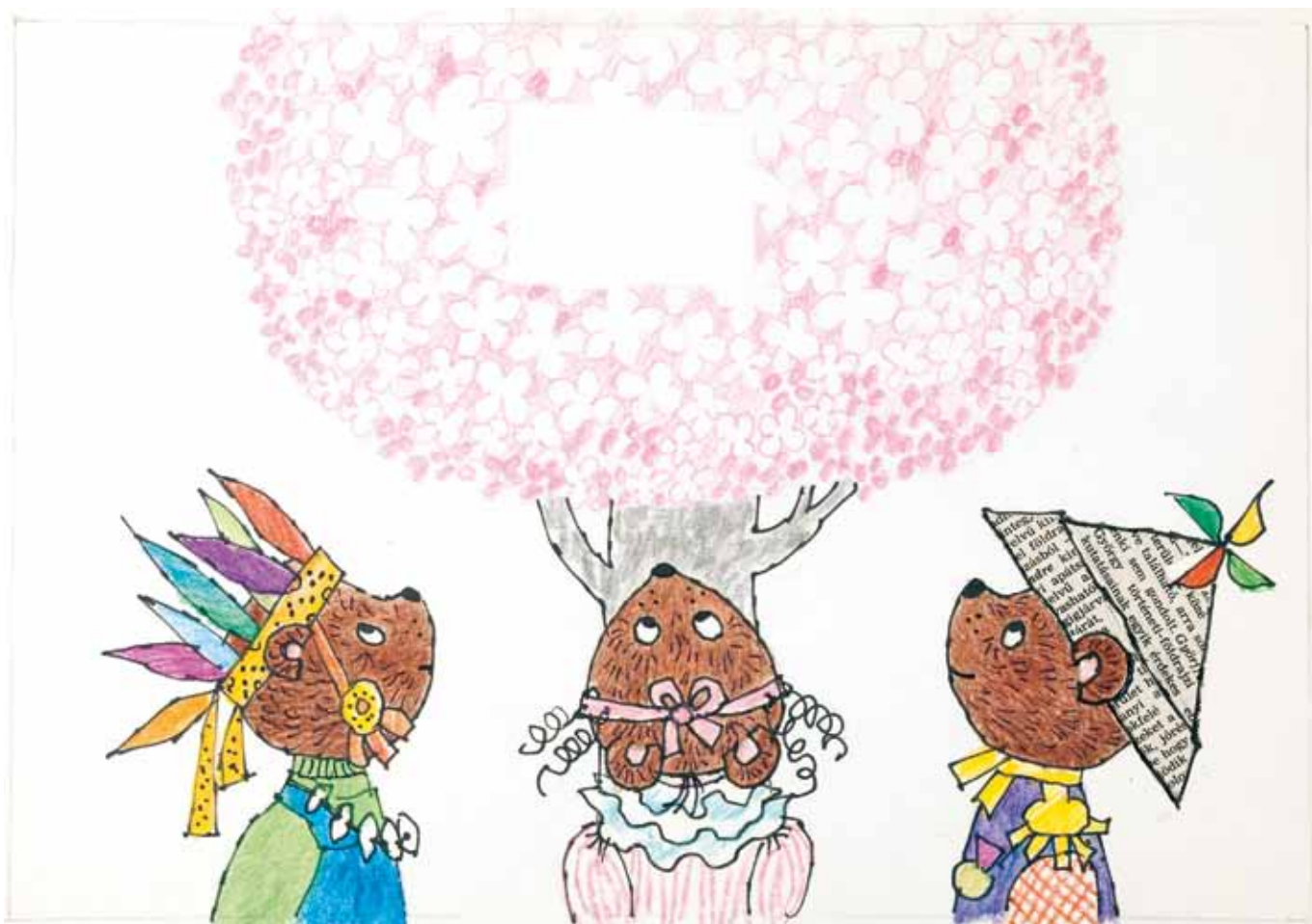

140. F. Györfly Anna által tervezett és unokáinak készített eredeti papír bababútorok, 1977

leveleken és a kis papírajándékokon is felfedezhető. Még halála után is meg tudta nevetetni az embert. Egyszer, amikor Piduval átnéztük személyes iratait, íróasztala egyik fiókjában lencseszemeket találtunk egy gyógyszeresüvegben kézzel számozva. Mindketten nevetni kezdtünk, amikor észrevettük a kis cetlit az üvegben, amelyre azt írta rá, hogy a lencseszemeket a lottószámok véletlenszerű kiválasztásához használta. Utólag fedeztük fel azt is, hogy a *Dörmögő Dömötör*ből jól ismert Berci és Marci nevű mackógyerekek egyikének fejére egy olyan újságpapírból kivágott csákót ragasztott, amelyen a sorok között a Györfly név olvasható, a cikkben ugyanis történész öccséről, Györgyről esik szó. Ez a rá jellemző finom humor a gyerekrajzokon is mindig megjelenik valamilyen formában.

Tőle tanultam hímezni, kötni, horgolni és gyöngyöt fűzni. A *Kisdobos* és a *Dörmögő Dömötör* általa rajzolt kivágós papírmelléleteiből is sok játékot készítettünk. Egyik legaranyosabb ajándéka is egy ilyen, kézzel festett baba-parasztszoba berendezés volt papírból. A bölcsőbe és az ágyakba kicsi takarót varrt kockás anyagból, amelyet vattával tömött ki, a paraszttükör közepére pedig ezüst cigarettapapírból kivágott négyszöget ragasztott. A bútorokra vezeték- és keresztnevem kezdőbetűjét, valamint az 1977-es évszámot is felírta. Ez a bámulatos kreativitás egész életét és munkásságát áthatotta.

Szellemes és szórakoztató volt. Amikor tizennyolc évesen hónapokig a mátraházi szanatóriumban feküdt, papír híján vécépapírra rajzolt képregényszerű történetekkel szórakoztatta betegtársait, és kézzel varrt babákkal lepte meg őket. Az egyik ilyen baba a véletlennek köszönhetően fenn is maradt. Aki jól megnézi a róla készült zseniális fotót, amelyen a földön fest – ez került a borítóra is –, az láthatja, hogy a huszonegy éves, elegánsan felöltözött és ekkor is kötényt viselő Pannu a kispárnára támaszkodó bal kezével alig észrevehető módon fityiszt mutat. Valószínűleg Pistu bátyjának, aki munka közben fotózta. A humor persze a családtagoknak szánt rajzos

Végül, de nem utolsósorban azt a precizitást és a személyes múlt – különösen saját fiatalsága, munkái és a családi összefüggések – archiválására és megismerésére törekvő igyekezetét említeném, amely szintén oly jellemző volt rá. Amikor 2012-ben elkezdtem hagyatékát rendezni, bár a legkülönbélebb helyeken bukkantam rá dokumentumaira, rajzaira és rajzvázlataira, azokat gondosan csoportosítva borítékokban és mappákban őrizte meg. Számos esetben utólagos, dátummal ellátott magyarázó megjegyzéseket is fűzött hozzájuk, ez egyébként, mint ahogy azt a fenti példák is jól illusztrálják, nemcsak a lencseszemekre, hanem a nekem küldött levelekre, képeslapokra és a nekem ajándékozott könyvekre is igaz volt. Főként ennek köszönhető, hogy pályáját és munkásságát rekonstruálni tudtam, és beválthattam egykori ígéretemet, hogy írok róla.

A *Dörmögő Dömötör* című gyereklaphoz készült illusztráció, 1983

130. Vázlat a *Mosó Masa mosodája* című könyvhöz, 1967–1968

A DIVAT- ÉS TEXTILTERVEZÉSTŐL A MESEILLUSZTRÁCIÓKIG

F. GYÖRFFY ANNA (1915–2006)

„Rajzaimmal óriási sikereket aratok !!!!! ... Pannuka”
Rotterdam, 1929. július 24.¹

F. Györffy Anna az elmúlt hatvan év egyik legtermékenyebb és legnépszerűbb magyar gyerekkönyv-illusztrátora volt, nemzedékek nőttek fel gyerekrajzain és mesekönyvein. Tizenhét éves volt, amikor első illusztrációja nyomtatásban megjelent, és ettől kezdve karrierje töretlenül ívelt felfelé. Még hetvenes éveit elején is dolgozott. Rajzaival sokunk gyerekkorát tette színesebbé és örömtelibbé. Ki nem emlékezne a rózsaszín aprókockás kötényt viselő Mosó Masa jellegzetes karakterére, és a meséhez készült egész oldalpárt betöltő felejthetetlen jelenetre, amelyen a szárítókötélre a fülüknél fogva felcsíptetett és tisztára mosott állatok, a kényes hermelin, a nyugtalan zerge, a csuklyás majom, a csíkos tapírkölyök, a szemfüles róka, a puma, az egymásba kapaszkodó, rémült kis nyulak és a balesetet előidéző nagydarab medve éppen a földre zuhan? Míg F. Györffy Anna állat- és gyerekképeit, jellegzetes képi világa kitörölhetetlenül az emlékezetünkbe vésődtek, addig a klasszikussá vált rajzok alkotójáról nagyon keveset tudunk.

A tanulmány arra tesz kísérletet, hogy bemutassa a grafikus és kivételes, 20. századi női karriertörténetét. A kiállítással és a katalógussal ugyanakkor az is célunk volt, hogy ráirányítsuk a figyelmet a magyar gyermekműveltség történetének egyik legizgalmasabb, közelmúltbeli időszakára, a könyv- és képműveltség e fontos, de ez idáig kevésbé kutatott területére.

GYERMEK- ÉS IFJÚKOR: SZUCSÁG - BUDAPEST - ROTTERDAM

F. Györffy Anna² 1915. június 18-án a Kolozsvártól (ma: Cluj-Napoca) néhány kilométerre található Szucságban (ma: Suceagu), anyai nagyszülei otthonában született. Az első világháború miatt édesanyjával és fivéréivel itt töltötte gyermekkorának első négy évét, majd a nyarak egy részét.³ A falusi élet színes és változatos világa, a természet és az állatok közelsége olyan életre szóló élményt jelentett számára, amelyre mindig örömmel gondolt vissza, és amely grafikus munkássága során is fontos inspirációs forrás volt.⁴

Bátyjának részletes visszaemlékezése szerint a nagyszülők a tízes években, amikor a három Györffy unoka, István, Anna és György született,⁵ „kifejezetten jómódban éltek”. A régi szucsági nemesi családból származó és a helyi notabilitások közé tartozó nagyapa, Papp Zsigmond nyugdíjazásakor, 1912-ben a „falu közepe táján vásárolt egy négyholdas

4. F. Györffy Anna
Rotterdamban, 1926

2. F. Györffy Anna szüleivel
és testvéreivel, 1921

3. F. Györffy Anna Liesa van Houtennel
Scheveningenben, 1921

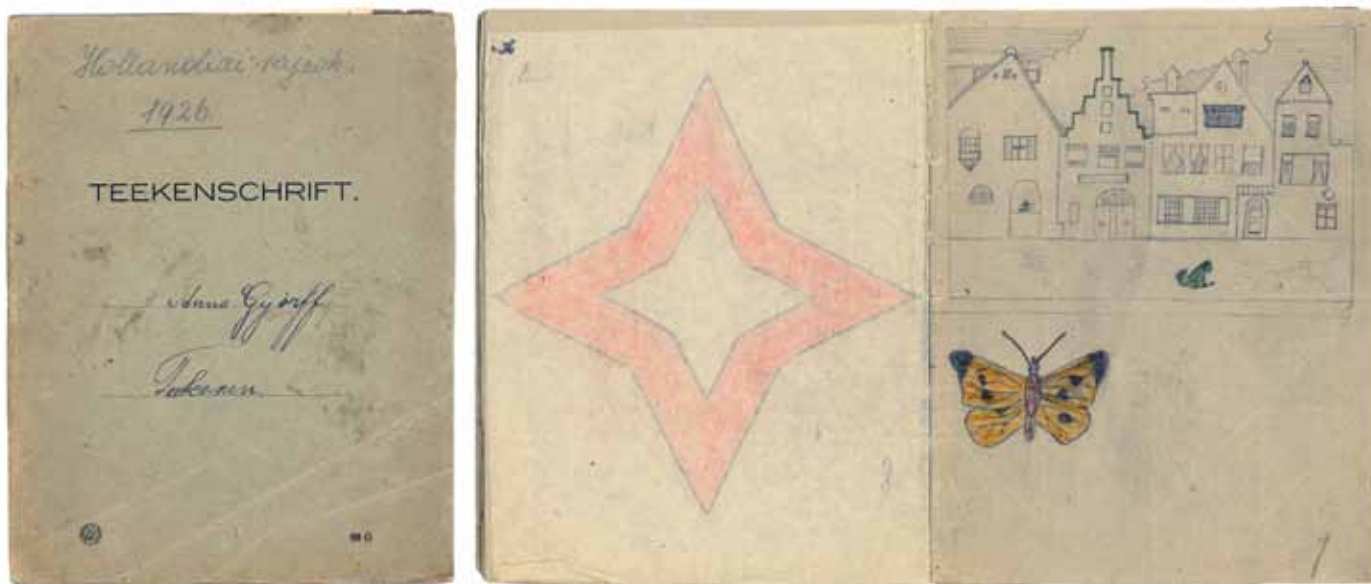
belsőseget, szép, nagy házzal és sok gazdasági épülettel.” A hatalmas gyümölcsösrel körülvevett tornácos épület „akkori mértékkel mérve »úri ház« volt”. Papp Zsigmondnak 30-40 hold szántóföldje és 25-30 hold erdeje volt, a növénytermesztés és állattartás mellett kőbányászattal és fakitermeléssel is foglalkozott. „Háztartása [...] vertikális üzemű volt, a termeléstől a felhasználásig ügyszólván mindent saját maga állított elő. A búzát, rozstot, kukoricát maga termelte, s a szucsági vízimalomban őrölték lisztté. A kenyeret, kalácsot házilag sütötték. [...] Minden évben 3-4 disznót hizlaltak. Ebből egész évre való szalonna, zsír, sonka, kolbász stb. került ki. A majorság szolgáltatta a tojást, csirkehúst. A tehének, bivalyok a tejet, tejtermékeket. A vaját házilag köpülték. A kerti termésből készült a szilvaíz, befőtt, lekvár, birsalmasajt stb. Pénzt tulajdonképpen csak cukorra, kávéra, sóra, petróleumra, gyufára kellett rendszeresen kiadni.”

9. F. Györffy Anna
babáival, 1928

Anna bátyja, István emlékei szerint a gyerekek számára az volt az egyik legizgalmasabb esemény, amikor „[a] szarvasmarhákat nyáron a csordával kihajtották a falun kívül eső közös legelőre. A csorda kihajtása már pirkadatkor történt, amikor mi gyermekek még aludtunk. Hazatérése azonban számunkra szenzáció volt: amikor meghallottuk a kolompok hangját, lerohantunk az utcai széles kőfal tetejére, ahonnan biztonságos helyről figyelhattuk a csorda elvonulását. A csordában a kecskétől a lóig mindenféle háziállat szerepelt. A kolompok, csengők, csörgők hangjának zenéje olyan kellemes, romantikus hangulatot árasztott, hogy ma is szinte hallom, ha erre visszagondolok.”⁶ A szucsági portán nyáron volt a legmozgalmasabb az élet, amikor a kiterjedt család apraja-nagyja összesereglett.

F. Györffy Anna időskorában is nosztalgiával nézegette a szucsági fotókat, sokat emlegette a nagy családi összejöveleteket, a gyümölcsösben található régi erdélyi almafajtákat, az

5., 6. Lapok F. Györfy Anna hollandiai rajzfüzetéből, 1926

10. F. Györfy Anna igazolványa rotterdami tartózkodásához, 1929

ízletes pónyit és batult, kedvenc ételét, a puliszkát, meg a bivalyokat, amelyektől nagyon félt.⁷ A szucsági élményekből és a kalotaszegi hagyományokból tervezőként és grafikusként is sokat merített. A paraszti tárgykultúra és életforma iránti vonzalma, amely gyerekkönyv-illusztrátori munkásságában is hangsúlyos szerepet kapott, jelentős részben az itteni emlékekből táplálkozott.

Az erdélyi élmények mellett a hollandiai utazásoknak és a németalföldi kultúrának is fontos szerepe volt művészeti érdeklődése kialakulásában, vizuális és ízléskultúrája formálódásában. A holland áthallások grafikus munkásságában is tetten érhetők. Az első világháborút követő években a mostoha magyarországi életkörülmények miatt holland, belga, svájci, svéd és brit nevelőszülők az Országos Gyermekvédő Liga közvetítésével több tízezer magyar gyermeket láttak vendégül néhány hónapos nyaralásra.⁸ F. Györfy Anna

8. F. Györfly Anna
holland nyelvű gyermekkori
könyvének lapja

fivéreihez hasonlóan a húszas évek elejétől a holland–magyar gyermeksegély és gyermeküdültetési akció keretében szinte minden évben hónapokat, tíz-tizenegy évesen pedig másfél évet töltött Hollandiában. Vendéglátói jóvoltából a gondtalan jólét minden előnyét élvezte. A jómódú, művelt és előkelő Moll van Charante orvos házaspár ízlésesen berendezett szép, nagy kertes villában lakott Rotterdam egyik elegáns negyedében. Anna hétköznap jó nevű holland, vasárnap magyar iskolába járt, zongora- és franciaórákat vett. Nevelőnőjével rendszeresen jártak az állatkertbe és a flamand, valamint holland festők műveiben bővelkedő múzeumokba, ahova állandó bérletük volt, és ahol rengeteg rajzot készített. Sok szép ajándékot kapott, a képeskönyvek közül néhányat meg is őrzött. Testvéreihez hasonlóan beutazta Hollandiát, és tökéletesen megtanult hollandul.⁹ Bár az évek során úgy megszerette Rotterdambot, hogy a várost szinte második otthonának tekintette, mindig örömmel tért vissza családjához Budapestre, a VII. (ma XIV.) ker. Ilka utca 20-ban levő lakásukba, valamint a túrkevei és szucsági nagyszülőkhöz; a hollandiai jólét nem halványította el az otthoni élményeket, szüleihez, testvéreihez, nagyszüleihez és rokonaihoz fűződő bensőséges és szoros kapcsolatát.

DIVATTERVEZŐI TANULMÁNYOK: AZ ART DECO ÉS A MAGYAR NÉPMŰVÉSZET VONZÁSÁBAN

F. Györfly Anna és a családtagok kiterjedt levelezésének egyik visszatérő motívuma, hogy Anna milyen nagy sikereket arat rajzaival. Rajztehetsége, kézügyessége, művészi érzéke igen korán megmutatkozott: már hatéves korától egyik legkedvesebb időtöltése volt a rajzolás és a kézimunkázás.¹⁰ Ezt gondosan megőrzött gyerekkori rajzfüzete, humoros és olykor képregényszerű rajzokkal teletűzdelt ifjúkori levelei is alátámasztják. Ehhez a kedves szokásához élete végéig hű maradt: a barátoknak, rokonoknak, férjének, kislfiainak, majd unokáinak is gyakran küldött rajzokkal illusztrált leveleket és képeslapokat.¹¹

Művészi tehetségét egyrészt szűrszabó felmenőitől és néprajztudós édesapjától, Györfly Istvántól (1884–1939) örökölte, aki maga is jól rajzolt és néprajzi kutatásaihoz is készített rajzokat,¹² másrészt kivételes kézügyességgel rendelkező édesanyjától. Papp Anna (1889–1979) eredetileg kézimunka-tanárként szeretett volna lenni. Már gyerekkorától gyönyörű terítőket hímzett és szőnyeget szőtt, mindenkit bámulatba ejtett varrástudásával. Családtagjainak, többek között lányának készített ruhákat, de pénzkeresés céljából idegeneknek is vállalt varrást, és textiljátékokat készített játékboltoknak.¹³

F. Györfly Anna rajztehetségével a budapesti m. kir. állami Erzsébet Nőiskola leánylíceumának tanulójaként¹⁴ is kitűnt. Rajztanára, Csink Ilona egyengette szakmai fejlődését, és kisebb megbízásokkal is ellátta tanítványát. 1932 nyarán vélhetően a tanárnő javaslatára

az iskola elküldte egyik tejfogyasztásra buzdító grafikáját az Országos Tejpropaganda Bizottságnak. A szervezetnek annyira megtetszett a grafika, hogy azt szerény jutalom ellenében meg akarta jelentetni. A *Nyári iskola* című kiadványsorozat és az Erzsébet Nőiskola 1934-ben megjelent értesítője is közölte rajzait. Utóbbiban két kis színes, stilizált modorban készült grafikája látott napvilágot, amelyen népviseletbe – az egyiken kalotaszegibe – öltözött gyerekek láthatók.¹⁵ Ugyan tehetségét édesapja is nagyra tartotta és támogatta művészi ambícióit, azt határozottan ellenezte, hogy a Képzőművészeti Főiskolán folytassa művészeti tanulmányait, és ragaszkodott hozzá, hogy elvégezze a Budapest Székesfőváros IV. kerületi Prohászka Ottokár utcai községi polgári leányiskola hároméves háztartási továbbképzőjét.¹⁶ A háztartási továbbképzőben az általános műveltség és a legszükségesebb háztartási ismeretek elsajátításához nélkülözhetetlen tantárgyak között a díszítő rajzolás, fehér- és felsőruhavarrás, szabásrajz és kalapkészítés is szerepelt. Ezek a tantárgyak egyrészt kézügyessége és kiemelkedő rajzkészsége miatt lehettek vonzóak és hasznosak Anna számára, másrészt azért, mert már ekkoriban elkezdett érdeklődni a divat- és ruhatervezés iránt.

Miután édesapja kérésére, nehéz szívvel bár, de letett arról, hogy a Képzőművészeti Főiskolán folytassa tanulmányait, és két évet elvégzett a háztartási továbbképzőben, beiratkozott a főiskolánál kedvezőbb megélhetési kilátásokkal kecsegtető és a művészi mellett gyakorlati szakmai tudás megszerzésére is alkalmas Török Pál utcai Székesfővárosi Iparrajziskola (ma Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola) női ruhatervező szakosztályába. Szabás-varrási ismereteinek és rajztudásának köszönhetően a harmadik évfolyamra nyert felvételt: itt ismerkedett meg az iparművészeti tervezés alapjaival.¹⁷ A női ruhatervező szakosztály különösen a középosztálybeli családok egzisztenciális

12. F. Györfly Anna
Szucságban a bivalyistálló
előtt, 1933

44. Az Iparrajziskola értesítése, 1935

45. A Divattervező című iparrajziskolai kiadvány borítója, 1935

önállóságra törekvő, kreatív és művészi ambíciókkal rendelkező leánygyermekai körében volt népszerű. A ruhatervezés és divat iránti nagy érdeklődést mutatja, hogy a magániskolákban, így például Jaschik Álmos és Gallé Tibor műhelyiskolájában, illetve az Orbán Dezső vezette Atelier Művészeti és Tervező Műhelyben is volt ilyen irányú oktatás.¹⁸ A képzés népszerűségének nemcsak az volt az oka, hogy a varrás, ruhakészítés, hímzés mindig is a legkedveltebb hagyományos női tevékenységek, otthon is végezhető kenyérkereső munkák közé tartozott, hanem az is, hogy a harmincas években a magyar divatipar fellendülésével és a ruhatervezés művészi rangra emelkedésével újfajta érvényesülési és karrierlehetőségek nyíltak meg a művészileg tehetséges nők előtt.¹⁹ Jóllehet az Iparművészeti Iskola textil tagozatán és a művészeti szabadiskolákban is tanítottak ruha- és jelmeztervezést, sőt a nőipariskolákban is el lehetett sajátítani a művészi ruhakészítés alapjait, az országban egyedül az Iparrajziskolában folyt átfogó és műhelyrendszerű szakirányú oktatás. Az Iparrajziskola ruhatervezői és másik négy (díszítőszobrászati, textil, rajz- és festészeti, valamint üvegműipari) szakosztályán folyó hároméves képzést követően azonnal el lehetett helyezkedni egy műhelyben vagy vállalatnál. A négyéves mesterképzés után az iparigazolvány kiváltásával lehetőség nyílt az önálló iparűzésre.

A háziiparszerűen is űzhető, úgynevezett „művészi irányú minőségiparok” közül a ruhatervezés volt a legnépszerűbb a női növendékek körében, ezt követte a textiltervezés. Az önálló ruhatervezői szakképzés Voit Ervin kezdeményezésére jött létre a húszas években; 1932-ben bekövetkezett haláláig ő volt a szakosztály vezetője.²⁰ Míg az első két évben a szabás-varráson, addig a képzés második felében a rajzi és tervezési munkákon, valamint a műhelygyakorlaton volt a hangsúly. A gyakorlati alapozó képzés (ruhavarás, kalapkészítés) után következtek a közismereti, elméleti, rajzi és tervezési tárgyak (például magyar irodalom, művelődéstörténet, hittan, stíltan, alak-, ékítmény-, szak- és drapériarajz, tervezés, divatlapmásolás, divattörténet, kézimunka). A növendékek elsajátították a ruha-, jelmez-, színpadi kosztüm- és divatlaprajz-tervezést. A képzésnek az volt a célja, hogy olyan művészi ruhatervezőket, köztük divatlaprajzolókat és jelmeztervezőket neveljenek, „akik a kivitelezés (szabás, varrás, kalapkészítés) gyakorlati ismereteivel is rendelkeznek”, és tervezői tudásukat, művészi tehetségüket a „szerteágazó nőiruha-tervező szakmának minden ágában”, így a képes- és divatlapoknál, divatszalonokban, konfekciós üzemekben, textilgyárakban, a filmgyártásban és színházakban egyaránt kamatoztatni tudják.²¹

Az F. Györfly Anna hagyatékában fennmaradt iparrajziskolai munkák, divattörténeti rajzok, kalap-, kesztyű-, táska-, ruha- és jelmeztervek alkotójuk szín- és formaérzékéről, tervezői invenciózusságáról, a modern grafikai törekvések iránti affinitásáról árulkodnak. Felfedezhetők rajtuk azok a hatások, amelyek ízlését, stílusát, művészi felfogását alakították, pályakezdésének irányt szabtak. A munkák egy részét a legismertebb külföldi divatlapokban megjelenő divatrajzok és a húszas–harmincas évek hazai tervezőinek (például Dallos Hanna, Mallász Gitta, Lukáts Kató) art deco reklámgrafikai egyaránt

inspirálhatták.²² Ennek egyik jellegzetes példája a ruhatervező szakosztály növendékeinek ruhaterveit tartalmazó, 1935 nyarán megjelent *Divattervező* című iskolai kiadvány címlapterve, amelyen egy kék vonalakból és vörösen nyomott motívumokból (virágminta, szív alakú száj, arcpír, négyzet alakú gyűrű) játékos dekorativitással megkomponált csinos, fiatal nő profiljának és hosszúra nyújtott, kecses kézfejének stilizált kontúrja látható. A kis méretű kiadvány kiemelhető lapjain a növendékek munkái, köztük F. Györffy Anna hat ruhamodellje látható hátulnézeti rajzzal és leírással.²³

40., 41. lparrajziskolai divatrajzok, 1933–1935

A két háború közötti funkcionista modernizmus és az art deco több hazai képviselőjéhez hasonlóan F. Györffy Anna divat- és textiltervezőként, valamint grafikusként egyaránt sok inspirációt merített a magyar népművészetből. Úttörő viseletkutatásokat folytató édesapja ösztönzésére kezdte el tanulmányozni a hagyományos paraszti öltözéket és a népi ornamentikát. A harmincas évek elején nagyszüleinél töltött szucsági nyaralásai során sok rajzot készített a környező falvak lakosságáról és a kalotaszegi viseletről. Különösen a mérái öltözet szépsége nyűgözte le. István bátyjának például a következőt írja 1931-ben, tizenhat évesen Szucságból: „Mostanában többször átsétáltam Mérába rajzolni. Tudod, ott olyan szép viselet van. [...] Nagyon sikerült pár jó rajzot csináltam. Most állandóan dolgozok.” Egy év múlva újra nagyszüleinél töltötte a nyarat, és édesapjának írt levelében ekkor is részletesen beszámolt alkotótevékenységéről: „[...] elég sokat dolgozom, mármint rajzolok. Az az album, amit vettem, majdnem tele van. A múlt héten voltam egy pár napig

16. Mérai kisleány,
1932

17. Sióagárdi leányka. Rajz a *Magyar falusi gyermekek*
című sorozathoz, 1932–1933

Mérában. [...] Most megint átmegyek, remélem, jó idő lesz, s vasárnap megyek, mert akkor mind fel vannak öltözve. Lehet, hogy [...] elmegyek Tordára, s Torockóra, ott is fogok rajzolni. Írjon apuka, hogy mit ajánl még nekem, hogy lerajzoljam, de igazán!”²⁴ Több ízben fordult édesapjához szakmai tanácsért: például a magyaros motívumok tanulmányozásakor is tőle kért segítséget, hogy milyen szakkönyveket nézegessen.²⁵ Györffy Istvánnak köszönhette első néprajzi tárgyú illusztrációs megbízásait is. Ezek jelentették számára az első pénzkereseti lehetőséget. Az ő jóvoltából kaphatott megbízást a *Magyar falusi gyermekek* című grafikai sorozat elkészítésére is.²⁶ Anna édesapjának is sokat rajzolt, főleg népi motívumokat és viseletbe öltözött alakokat. Feltehetőleg több grafikát készített a Györffy István hirtelen halála miatt kéziratállományban maradt, „a magyarországi viseletek táji tagolódására és sajátosságainak bemutatására vállalkozó” nagyszabású monográfiához, amelyet a néprajzprofesszor eredetileg 1939-ben szeretett volna publikálni *A magyar népviseletek* címmel, harmincívnyi terjedelemben és 600 viseletképpel. Erre utalnak azok a tusrajzok, amelyek a Néprajzi Múzeumban maradtak fenn.²⁷

F. Györfly Anna gondosan megőrizte azokat a textíliákat, köztük női ruhadarabokat, amelyeket a portrérajzokért kapott fizetségül a falusiaktól. Arra is volt példa, hogy kalotaszegi és mezőkövesdi matyó ruhába öltözött. Ezt több fényképfelvétel is megörökítette. Medveczky Jenő 1939-ben készült portréján szintén kalotaszegi viseletben látható.

19. Magyar falusi gyermekek című összehajtható kiadvány, 1933

F. Györfly Anna számára a népművészet, az autentikus paraszti viselet a divattervezésben is fontos inspirációs forrás volt. Már az iparrajziskola divattervező növendékeként részt vett a harmincas években egyre népszerűbbé váló magyaros ruhamozgalom ruhapályázatain, kiállításain és divatbemutatóin. A rendelkezésre álló dokumentumok alapján biztosan tudható, hogy 1933-ban szerepelt a Ferenczy Ferenc kezdeményezésére megvalósuló Társadalmi Egyesületek Szövetsége, majd 1934-ben a szintén Ferenczy által szervezett Magyaros Öltözködési Mozgalom Országos Bizottsága nagysikerű, magyaros ruhatervekre kiírt pályázatán. Nem kizárt azonban, hogy a mozgalom más divateseményén is részt vett.²⁸ A kortárs nemzetközi (párizsi) divatot

Medveczky Jenő,
F. Györffy Anna portréja, 1939

13. F. Györffy Anna mezőkövesdi
matyó népviseletben, 1932

a tudományos, művészeti és közművelődési törekvésekkel, amelyek a magyar népművészetre nemcsak mint inspirációs forrásra, hanem mint a nemzeti kultúra, örökség egyik kiemelt területére tekintettek.

A ruhatervezés művészi rangra emelkedése, a magyaros ruhamozgalom kiterjedt propagandatevékenysége és a divateseményeket övező nagy közönségsiker egyaránt közrejátszott abban, hogy olyan ismert divattervezők és divatlaprajzolóknak mellett, mint például Tüdős Klára, Farnadi (Feigl) Ilonka, Haranghy Erzsébet, Szegedi-Tedesco Anni, Mohácsy Pál, Turáni Sándor, Nagyajtai Teréz, P. Vágó Zsófia és Friesz Erzsébet, a tehetségével egész fiatalon kitűnt F. Györffy Anna is bemutatkozhatott ruhaterveivel és modellrajzaival a női újságokban és divatlapokban. A *Magyar Iparművészet* mellékleteként megjelenő *Muskátli* című kézimunkaújság, a *Magyar Űriasszonyok Lapja*, valamint a *Pesti Hírlap* hétfői divatmelléklete több magyaros díszítésű ruhatervét közölte hímzésmintával. A lapok a fiatal tervezőnőnek a korabeli divattrendeket tükröző modern ruhaterveit is bemutatták.³³

69. F. Györffy Anna
névjegye, 1930-as évek

A róla készült fotókon és István bátyja amatőr családi filmfelvételein is jól látszik, hogy maga is adott a divatra. Nagyon jó ízlése és kifinomult stílusérzéke volt, ami öltözködésében is megnyilvánult. Választékosan és stílusosan öltözködött, megjelenését modern elegancia jellemezte. Nem volt extravagáns, modorosan művésziesskedő, megjelenését mégis eredetivé és különlegessé tette hajviselete és öltözködése, valamint szépsége, kedvessége és szellemessége. Ruháit maga tervezte és édesanyja varrta, de családtagjainak, barátnőinek és kolléganőinek is készített ruhaterveket, gyakran adott nekik divattanácsokat.³⁴

A GOLDBERGER TEXTILGYÁR TERVEZŐJE

A divattervezés terén elért sikerek nagy mértékben megkönnyítették F. Györffy Anna iparművészeti pályakezdését. Amikor 1935 tavaszán, alig húszévesen családja tudta nélkül megpályázta a Goldberger Textilgyár textilminta-rajzoló állását, a sok jelentkező közül rá esett a választás. Egy, a hagyatékban fennmaradt levél tanúsága szerint ebben Lakatos Artúr (1880–1968) iparművésznek, az Iparrajziskola textil szakosztálya vezetőjének is szerepe volt, ugyanis az ő ajánlására hivatkozva kérték be a vállalathoz, feltehetően azért, hogy személyesen közöljék vele a jó hírt. Lakatos egyébként a ruhatervező szakosztály III. éves növendékeinek díszítőrajzot oktatott, így minden bizonnyal F. Györffy Annát is tanította.³⁵

A gyár és az Iparrajziskola között Lakatos kezdeményezésére létrejött több évtizedes szakmai együttműködésnek, a divattervező képzés megindulásának, az önálló magyar divatipar megteremtését és fellendítését célul tűző magyaros ruhamozgalomnak egyaránt szerepe volt abban, hogy Goldberger Leó a húszas évek végétől, harmincas évek elejétől

33. F. Györffy Anna (a kép jobb oldalán) kollégáival a Goldberger gyár horányi üdülőjében, 1936

34. A Goldberger gyár központi hivatalának tervező műterme. A „Paul-Schiff Atelier” rajzolói és tervezői munka közben, F. Györffy Anna középen háttal ül, 1938

– a korábbi évek, évtizedek gyakorlatával szakítva, amikor a cég meglehetősen drágán, külföldi utazó ügynököktől és mintatervező cégektől szerezte be az összes mintát – egyre nagyobb hangsúlyt helyezett a gyárban folyó önálló művészi textilminta-tervezésre.³⁶ Fontosnak tartotta, hogy minél több magyar iparművészt vonjon be a művészi tervezőmunkába, és olyan tervezőket is megnyerjen, akik a divathoz is értenek. A cég több ízben írt ki pályázatot a Magyar Iparművészeti Társulaton keresztül ipar- és képzőművészeknek: 1929-ben mintarajzpályázatot hirdettek a cég népszerű Goldberger-Bemberg selyemkelméihez „Magyar művészek előre!” jelmonddal, 1934-ben a gyár fennállásának 150. évfordulója alkalmából pedig magyaros textilmintatervekre írtak ki pályázatot. Goldberger Leó egyébként kezdettől fogva támogatta a magyaros ruhamozgalom törekvéseit, a vállalat rendszeresen képviseltette magát a mozgalom divateseményein, de tőlük függetlenül is több nagyszerű ruhaversenyt és divatbemutatót rendeztek, és meghatározó szereplőjévé váltak a harmincas évek hazai divatéletének.³⁷ Bár Goldberger Leó tapasztalatuk és kapcsolataik miatt külföldi tervezőművészeket is foglalkoztatott, és továbbra is rendelt mintarajzokat külföldi tervezőcégektől, a nyílt pályázatok és álláshirdetések jóvoltából egyre több fiatal magyar rajzolónak és tervezőnek biztosított lehetőséget művészi tehetsége kibontakoztatására.³⁸ Lakatos Artúr mellett, aki pavilonokat is tervezett a gyárnak, többek között Zala Tibor és Foreth Gyula grafikus, illetve P. Szabó Éva textilművész is készített mintaterveket a cégnek.³⁹

28. F. Györfly Anna bál ruhában, 1930-as évek

F. Györfly Anna ennek a megváltozott szemléletnek, a nagyipari textiltervezés Goldbergerék által történt hazai meghonosításának köszönhetően nyert felvételt a cég IV. (ma V.) Arany János utca 32. szám alatti központi épületében található tervezőirodába, amelyet a Bécsből Budapestre költöző Elisabeth Paul-Schiff irányított. A második emeleti tetőtéri műtermet a fiatal rajzoló- és tervezőnők osztrák főnökük után csak „Paul-Schiff”-nek, vagy rövidítve „P. S. Atelier”-nek nevezték.⁴⁰ A hagyatékban fennmaradt dokumentumok tanúsága szerint a műteremben, ahol kezdetben nyolc-tíz fiatal rajzoló- és tervezőnő dolgozott, kiváló légkör, összetartó közösségi hangulat és ideális munkakörülmények uralkodtak. A munkatársak nagyon szerették osztrák főnöküket. Ezt a levelek, a műteremben és a horányi üdülőben készült fotók is alátámasztják.⁴¹ A kolléganők rajongásig szerették F. Györfly Annát, humoros, rajzos leveleket küldtek egymásnak. Egyikőjük például a következőket írta a kiújuló mellhártyagyulladás miatt hosszabb szabadságon levő Annának 1938 nyarán a műteremből: „Drága Pancsikám! Már 3 hete lesz, hogy elmentél és bizony nagyon csendben élünk itten. Velem szemben csak Bözsike kerek pofiját látom, különben üres az egész sor. Remélem, azóta már teljesen jól érzed Magad és jól pihened fáradalmaidat. Már alig várjuk, hogy visszagyere, és mesélj nekünk, milyen hódításokat vittél véghez?!

55. Goldstrand kendők,
reklámnyomtatvány,
1936 körül

156. F. Györfly Anna, 1938

Mint divattanácsadót is igen nélkülözlek, mert nincs most, aki ruhatervekkel ellásson. [...] Legközelebbi leveledbe is rajzoljál valami cukit, az rém édes volt a múltkori. Én is rajzelnék, de hát Neked nincs értelme. [...] Egyszóval minden jót kívánok, és sok pusztit küldök, Vera”.⁴² Anna egyik legjobb barátnője, Mauthner Krisztina, becenevén Mopi, Mopsi is rendszeresen küldött neki rajzos kártyákat és levélkéket. Egy kockás füzetet is ajándékozott barátnőjének, amelybe kis pauszrajzokat ragasztott humoros szövegekkel. Az első két rajzhoz a következő sorokat írta: „A könyvet az erkölcsbírótság nem fogja engedélyezni. Pannikám, azt a sok hülye rajzot azért csinálom, hogy 50 év múlva legyen szép emléked rólam!!”⁴³ Kolléganői közül feltétlen meg kell említeni báró Romaszkan Alice-t is, aki F. Györfly Annához hasonlóan könyvekhez, többek között egy meséhez is készített illusztrációkat.⁴⁴

Miután F. Györfly Annáról hamar kiderült, hogy nemcsak másolni tud, hanem jól rajzol és tervez, komolyabb feladatokkal, így textil-, divat- és plakáttervezéssel is megbízták.⁴⁵ Visszaemlékezése⁴⁶ és a hagyatékban fellelhető dokumentumok alapján tudjuk, hogy a Paul-Schiff műterem művészi tervezőjeként tervezett többek között ruhákat, amelyek egy részét a különféle nagyszabású hazai vásárokon és világiállításokon, például az évente megrendezésre kerülő Budapesti Nemzetközi Vásáron, a Párizsi (1937) és a New York-i (1939–1941) Világiállításon, valamint a magyaros ruhamozgalom különféle reprezentatív divateseményein mutathatták be.⁴⁷ Feltehetőleg a hagyatékában fennmaradt két art deco stílusú, nőalakos fehérneműrajza is a cég részére készült, Goldbergerék ugyanis a nyakkendők mellett női fehérneműkhöz is terveztek selyemanyagokat, és a bemutatódarabokat a cég tervei alapján készítették el. F. Györfly Anna tervezte 1936-ban a cég népszerű, Goldstrand névre keresztelt strandkendőit népszerűsítő plakátot is.⁴⁸ A plakáton egy strandruhát viselő fiatal nő sportos alakja látható, amint két karját magasba emelve és arcát csaknem teljesen eltakarva egy evezős mintázatú, pirosas-narancssárga kendőt tart a kezében. Az Y formájú figura és a fekete háttérből kiemelkedő háromszögű kendő messziről is feltűnő jelek, érvényesül bennük a modernista, „tárgyilagos” plakátstílus néhány tanulsága, a részletek azonban dekoratívak, a textilminták az art decót képviselik. Az ízléses, modern plakát a divatos strandruhával népszerűsíti az egészséges életmódot, a divatos, modern nő szórakozásáról, szabadidő-eltöltéséről szól.⁴⁹ Elképzelhető, hogy a kendő stilizált, evezős és a ruha felső matrózós mintázatát is ő rajzolta, ám az sem kizárt, hogy további strandanyagok, például a Strand nevű méterárúk tervezésében is részt vett. A minták között horgonyok, vitorlások, szívek, táncoló, ernyős figurák, magyaros, népies kancsók, tányérok és ugróköteles kislányok is szerepeltek.⁵⁰ Tervezett még gyerektextíliát, kékfestő anyagot teáskanna- és más figurális motívumokkal afrikai exportra, valamint szuvenir selymekendőt, amelyen elszórt bélyegminták és képeslapok láthatók Budapest látványosságainak rajzaival és különböző nyelven írt üdvözlő sorokkal.⁵¹ Magyaros textilmintatervei, amelyekről édesapjának is beszámolt, ruhaterveihez hasonlóan Ferenczy Ferenc érdeklődését is felkeltették. Ez derül ki Ferenczy 1936. május 16-i keltezésű leveléből, amelyet a fiatal tervezőnőnek írt: „Kedves Annuska, [...] A mintákat megkaptam, köszönöm. Ha nem látnám, hogy nehézségébe kerül a dolog, megkértem volna, hogy a többi magyaros mintákat is legyen szíves elküldeni, s ha ilyet csinálnak még – az ügy érdekében – esetenként elküldeni.”⁵² Három héttel később Ferenczy

a Goldberger Textilgyár igazgatóságának is írt egy levelet, és gratulált a cégnek, hogy magyaros mintázatú anyagokat is forgalomba hoznak. Az anyagminták közül meg is nevezett néhányat, amelyekből kérni akart, hogy induló tanfolyamaikon ruhát varrjanak belőlük. A *Textil Kurír* szintén 1936-ban közölt cikke szerint a Goldberger Textilgyár magyaros anyagai közül azok voltak a legkedveltebbek, amelyeken „mézeskalács szív és az apró táncoló magyar alakok” szerepeltek.⁵³

36., 37. Nők fehérneműben,
1930-as évek

F. Györfy Anna visszaemlékezése szerint kezdettől fogva megbecsülték művészi tehetségét a cégnél, és nagyon jól keresett. Az anyagi függetlenség egyébként egész életében fontos volt számára. Időskorában is büszkén mesélte, hogy már húszévesen önálló keresettel rendelkezett. 1942-ben 10 477,76 pengő volt az összjövedelme, ami akkoriban igen tekintélyes összegnek számított. Az összehasonlítás kedvéért érdemes F. Györfy Anna igen részletesen vezetett kiadási naplójának 1941. évi nyári bejegyzéseiből néhány tételt felsorolni: fodrász 4, megtalált ernyő borralaló 1, jótékony cél 4, reggeli taxi 1,50, ballon anyag 20, ruhaanyag 6, ruha + javítás 17, kalapalakítás 7, ebéd bérlet (10 alkalom) 16, vacsora Gundelnél 8,46, vacsora (Spolarich) 13, röntgen 12, klinika 41, Fetó erdélyi útja 25, telefon 27, villanyszámla 26, házbér 139 pengő.⁵⁴

51., 52., 53. Gyerektex-
mintatervek, é. n.

Apai örökségéből 1940-ben vásárolták meg férjével azt a szentendrei, Bükkös patak partján található nagy telket, amelyre 1942-ben házat építettek. A házat kezdetben nyaralóként használták, majd kibővítették és 1950-től a család állandó otthona lett. F. Györffy Anna első fia 1943. február 28-i születését követően néhány hónapnyi fizetés nélküli szabadság után, igaz, félállásban, újra munkába állt, egy időre kiköltöztek Szentendrére, és onnan járt be dolgozni az Arany János utcába. A kis Fetóra egy pesztonka és édesanyja vigyázott. Férje ekkor katonai szolgálatát töltötte.⁵⁵ 1944 novemberében született meg második fia, Ádám. 1945-ig dolgozott a Goldberger cégnél, az utolsó években a tervezőosztály helyettes vezetője volt.

F. Györffy Anna a tradicionális női szerepeket, a gyerekvállalást és a családi életet nem kis részben férjének is köszönhetően össze tudta egyeztetni a művészi alkotómunkával. Az 1940-es évek második felében, amikor jól kereső, vezető parasztpárti politikus és bankelnök férje, illetve két gyermeke mellett, igaz, csak egy rövid ideig, megtehetette volna, hogy nem dolgozik, akkor is tevékeny volt. Kezdetben kézzel festett selyemblúzt és -kendőt, porcelánedényt, majd később díszgombot, kerámia ékszert és csempét tervezett; az elkészült terveket a Képzőművészeti Alap Iparművészeti Vállalata bizottságának nyújtotta be elbírálásra.⁵⁶ Az iparművészeti tervezés új területei továbbra is a divathoz, illetve a lakáskultúrához, az otthon művészetéhez kötődtek.

A mindennapi környezet esztétikus kialakításának igényét, a népművészetből is sokat merítő dekoratív szemléletét szentendrei otthona berendezésében is érvényre juttatta. Férjével közösen megtervezett szentendrei házukat rendkívüli stílusérzékkel és kreativitással rendezte be. Az egyedileg tervezett belső boltíves faajtókra és a szintén világosbarnára

160. F. Györfly Anna rajzos levélrészlete

161. F. Györfly Anna két fiával, Fetóval és Ádámmal, 1946 körül

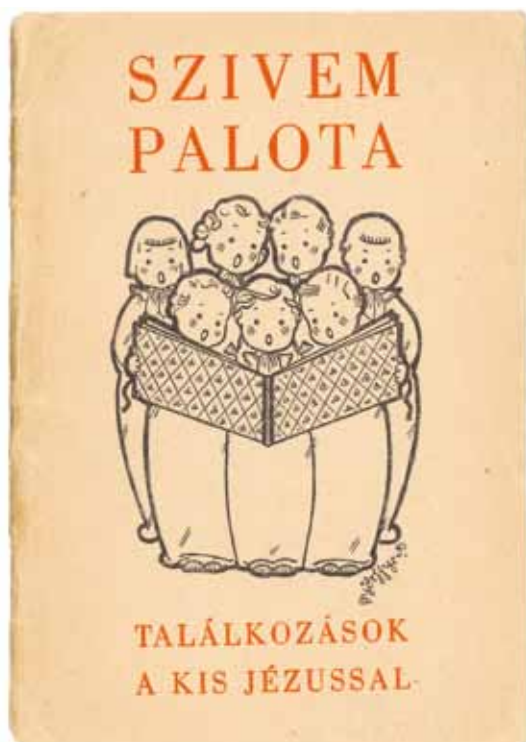
F. Györfly Anna otthona Szentendrén, é. n.

pácolt kazettás beépített szekrényekre virág- és állatmotívumokat festett, sőt az ajtókon kisfiat is megörökítette. De készített árnyképeket, paszpartut régi metszetekhez és enteriőrterveket.⁵⁷ Otthonukban az antik tárgyak, bútorok, régi metszetek és festmények mellett a magyar népművészet relikviái is megtalálhatók voltak. Míg szobájában, ahol egyébként a rajzokat is készítette, barokk és biedermeier tárgyak vették körül, addig az ebédlőben a régi porcelánok és almárium mellett a paraszti cserépedények és bokály is jól megfértek, az előszobában, majd később a konyhában kapott helyet a 19. század végi festett parasztszekrény, a tornácon pedig két régi faragott pad állt. A grafikust körülvevő tárgyak, így például az említett pad, a festett parasztszekrény vagy a gyerekszék is időről időre megjelent a gyerekrajzokon.

„FŐLEG GYERMEKRAJZOKRA (MESÉRE) SPECIALIZÁLOM MAGAM”

F. Györffy Anna 1950-es években induló és az 1960–1970-es években kiteljesedő mese- és gyermekkönyv-illusztrátori karrierjének előzményei az 1930-as évekre nyúltak vissza. Már legelső, nyomtatásban megjelent népi ihletésű és néprajzi témájú illusztrációi is gyerekek, iskolások számára készültek. Elég csak a *Magyar falusi gyermekek* című, oktatási használatra szánt kis kihajtható faliképre gondolni, amelyen Magyarország tizenhat különböző tájegységének népviseletbe öltözött gyerekfigurái és egy kis térkép látható a lakhely megnevezésével, valamint az ábrák számainak feltüntetésével. De tervezett gyerekek számára ruhákat és gyerekmintás anyagot is.⁵⁸

1936-ban Kner Albert tervezőgrafikus, a Hungária nyomda művészeti vezetője felkérésére több, gyerekeknek szánt illusztrációt készített. Későbbi férje, az igényesen megtervezett nyomdatermékeiről nevezetes egykori Biró nyomda tulajdonosa, a bibliofil és művészeti kiadványokat publikáló (pl. *Magyar Grafika*, *Új Szin*, *Ars Hungarica* művészeti könyvsorozat) Farkas Ferenc⁵⁹ révén ismerkedett meg Kner Alberttel és unokaöccsével, Haiman Györggyel. Erről a mozgalmas időszakról F. Györffy Anna a következőképpen számolt be édesapjának: „Hála Istennek jól vagyok, csak olyan rengeteg dolgom van, hogy alig alszom valamit. Ugyanis megismertem a Kner nyomdász fiait, kik szintén nyomdászok és lapkiadók, s azok ellátnak kisebb illusztrációkkal. Főleg gyermekrajzokra (mesére) specializálok magam, nagyon jól megy, örülök neki. Csak a rajzokat mindig úgy adják, hogy sürgős, s hamar kell megcsinálni.”⁶⁰

57. Szivem palota.
Találkozások a kis Jézussal
borítója, 1937

Feltehetőleg Kner Albert bízta meg a *Magyar Úriasszonyok Lapja* 1936-os karácsonyi számában található könyvdíszek és grafikák, valamint Kodály Zoltán egyik karéneket is tartalmazó *Szivem palota. Találkozások a kis Jézussal* című könyv jelszerű, az 1930-as években népszerű, stilizált, népies hangvételű grafikáinak a megrajzolásával, ugyanis mindkét kiadványt a Hungária nyomdában nyomták. Szintén Kner Albert kérte fel, hogy tervezzen gyerekek számára képeslapokat a londoni állatkertben nagy szenzációszámba menő Pindar nevű pandakölyök születésnapjára. F. Györffy Anna háromfajta kedves, születésnapi köszöntő szöveggel ellátott színes grafikát készített. Nem túlzás azt állítani, hogy Pindar volt a grafikus egyik leghíresebb karakterének, az 1960-as évek végén megalkotott Mosó Masának, illetve a *Dörmögő Dömötör* című gyerekklapból szintén több generáció számára ismerős Berci és Marci nevű mackógyerekeknek az előképe. Ekkor született meg F. Györffy Anna egyik első állatfigurája, amely – ha a háború nem szól közbe – akár a nemzetközi ismertséget is meghozhatta volna számára. A bébipandát és a Mama pandát több mint egy évtizeddel

később végtelen sokaságú állatos rajz követte. A kis panda a *Dia Kati játékkorszakban* (1962, 1963, címváltozat: *Borka játékkorszakban*, 1976) című, F. Györffy Anna által írt és illusztrált dia mesefilmen tűnt fel újra.

A mesék iránti érdeklődése már fiatalkorában megmutatkozott. A harmincas évek végén, negyvenes évek elején férje születésnapjára egy szöveg nélküli, leporelló formátumú meseillusztrációt készített vízilovakkal és krokodilokkal, *Altató mese* címmel. Kolofon gyanánt a következő szöveget írta kézírással az utolsó oldalra: „Ezen könyvecske készült r-etlen egy példányban.

Kizárólag bizsrai Farkas Ferencz kedves jó Uram részére, születésnapja alkalmából! ♥.”⁶¹ A leporellóknál és dia mesefilmeknél később is előfordult, hogy maga írta a történetet vagy a forgatókönyvet.

152. *Altató mese*,
é. n.

Farkas Ferenc Knerék mellett több olyan képző- és tervezőművésszel is összeismertette későbbi feleségét, akikkel kiadóként került barátságba. Közéjük tartozott Molnár-C. Pál is. F. Györfly Anna, hogy grafikai tudását fejlessze, a grafikusnál hetente kétszer alakrajzot tanult. Nagyon szeretett hozzá járni, ez volt számára „az élvezetek tetőfoka”.⁶² Goldberger Leó nagyvonalúságát, alkalmazottainak szakmai fejlődése iránti elkötelezettségét mutatja, hogy a gyár neki és kolléganőjének, Mauthner Krisztinának, akivel együtt járt a Nagyboldogasszony (ma XI. Ménesi) úti műterembe rajzolni, kifizette a fejenkénti 50 pengős havidíj felét.

157. F. Györfly Anna későbbi férjével, Farkas Ferenczel Szentendrén, 1939

Farkas Ferenc modern művészeti és grafikai kiadványokat ajánlott a figyelmébe, és építész, bútortervező barátja, Kaesz Gyula feleségével, K. Lukáts Kató tervezőgrafikkussal is összeismertette. Erről Farkas szellemes leveléből értesülünk: „Kedves Panni! [...] A jövő héten megbeszélésem Kaesznel, hogy mikor érnek rá és nyélbe ütöm az összeismerkedést, ki tudja, talán majd egyszer ezen a réven fogok a művészettörténetbe bekerülni, mint két kitűnő grafikus rokonlélek összehozásának a szellemi apja.”⁶³ K. Lukáts Kató ekkoriban elsősorban alkalmazott grafikával foglalkozott; art deco dobozborító- és csomagolópapír-terveivel külföldön is sikereket aratott. De a grafikus a nálánál 15 évvel fiatalabb F. Györfly Annához hasonlóan textilt is tervezett, és az 1950-es évektől sok szép illusztrációt készített diafilmekhez, gyerekkönyvekhez, képeslapokhoz. Ő illusztrálta Varga Katalin legendás *Gögös Gúnárját*, amelynek rajzai legalább annyira közkedveltek és ismertek lettek, mint a kötet néhány évvel későbbi folytatásának, az F. Györfly Anna által illusztrált *Mosó Masa mosodája* című tankönyvnek a grafikái.⁶⁴ Számos párhuzam fedezhető fel a két iparművész pályájában, mint ahogy szemléletükben és érdeklődésükben is sok a közös vonás. Erre érezhetett rá intuitív módon Farkas Ferenc is, amikor „a két kitűnő grafikus rokonlélek összehozásának” tervével előállt.⁶⁵

56. A londoni állatkert részére készült képeslap, 1937

F. Györfly Anna ugyancsak férjén keresztül ismerte meg Medveczky Jenőt. A festőművész két portrét is készített róla. A Kner és Kaesz házaspár mellett Csemitzky Tihamérral,

1. Medveczky Jenő
portréja F. Györfly Annáról,
1942

Ferenczy Bénéiekkal, Bernáth Auréléekkel, Szőnyi Istvánékkal és Czóbel Béláékkal is közeli barátok lettek. De Farkas Ferenc kiterjedt baráti körének író és költő tagjaival, az 1930–1940-es évek irodalmi életének jó néhány kiemelkedő alakjával, köztük Illyés Gyulával, Szabó Lőrincsel, Sárközi Mártával, Németh Lászlóval, Ottlik Gézával, Jékely Zoltánnal, Tamási Áronnal, Vas Istvánnal, Weöres Sándorral és Károlyi Amyval is megismerkedett. Illyés Gyuláékkal, Szabó Lőrincékkal, Németh Lászlóékkal, Sárközi Mártával és Ferenczy Bénéiekkal rendszeresen összejártak. Feltehetőleg Farkas Ferenc háború előtti kiadói, irodalmi és művészeti kapcsolatainak, illetve 1945 utáni kultúrpolitikai tevékenységének is szerepe volt abban, hogy F. Györfly Anna az ötvenes évektől egyre több, gyerekeknek szánt illusztrációs felkérést kapott.⁶⁶ Az ifjúsági művekre szakosodott könyv- és lapkiadók szerkesztőségeiben ugyanis jó néhány olyan író, költő, egykori kiadó, tervezőgrafikus, tipográfus és nyomdászati szakember dolgozott, akiket Farkas Ferenc már korábbról jól ismert, többekkel közeli, baráti viszonyban volt. Ettől az időszaktól F. Györfly Anna

szinte kizárólag gyermekrajzra, gyerekversek, mesék és iskolai tankönyvek illusztrálására specializálta magát. Csak egy-egy alkalommal kalandozott más területre, illusztrált például néprajzi témájú vagy szakácskönyvet.

A Kiadói Tanács, majd 1954-től a Kiadói Főigazgatóság által központilag felügyelt és irányított, állami könyvkiadói struktúrában az ifjúsági és gyerekkiadás jelentősen fellendült. Ekkorra éreztették hatásukat azok a 20. század eleji gyermeklélektani, művészet- és reformpedagógiai, valamint könyvművészeti törekvések, kezdeményezések, amelyek fontos szerepet szántak a szép kiállítású és művészi illusztrációkat tartalmazó könyvnek a gyermekek esztétikai, vizuális nevelésében és művelődésében.⁶⁷ A fellendülés mennyiségi és minőségi szinten is megmutatkozott. Változatos és színvonalas volt a kínálat; sokféle és nagy példányszámú gyerek- és ifjúsági könyv jelent meg.⁶⁸ A kommunista hatalom által kevésbé ellenőrzött gyermekirodalom, gyermekkultúra nemcsak az irodalmi életből kiszorult, elhallgatott vagy félreállított íróknak, költőknek biztosított menedéket és megélhetést az ötvenes évektől, de jó néhány olyan tehetséges képző- és iparművésznek is illusztrációs munkát adott, mint például Hincz Gyula, Kass János, K. Lukáts Kató, Macskássy Gyula, Réber László, Reich Károly, Róna Emy, Szántó Piroska, Zórád Ernő és Würtz Ádám.

Közéjük tartozott F. Györfly Anna is, aki a változatos technikai és műfaji lehetőségekkel rendelkező gyerekillusztrációban találta meg a számára leginkább testesztelt művészi kifejezési formát. 1952 és 1988 között több száz, különböző technikájú illusztrációt készített könyvekhez, gyerekklapokhoz és diafilmekhez. Illusztrált képeskönyvet, köztük leporellót, lapozót, kifestőt, ifjúsági és tankönyvet, tervezett könyvborítót, előzékpapírt, könyvdísz, rajzolt címlapot, díszítáviratot, kártyanaptárt és képeslapot. Végtelen sokaságú kivágós játékmellékletnek volt a kitalálója és megalkotója; gyerekrajzai kockajátékon és élelmiszerek

86. Zelk Zoltán: *Mese a kiscsikóról, akinek még nincs patkója*, 1954

90. Károlyi Amy: *Tik-tak*, 1955

csomagolásain is megjelentek. Az általa illusztrált könyvek hazai és nemzetközi sikere is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az Ifjúsági Könyvkiadó (1957-től a kiadó felvette Móra Ferenc nevét) évtizedeken keresztül az „egyik legkitűnőbb és legmegbecsültebb” munkatársának tekintette.⁶⁹ A Móra mellett dolgozott még az Új Magyar Kiadónak, a Minervának, a Tankönyvkiadó Vállalatnak, a Képzőművészeti Alap Kiadóvállalatának, a Szépirodalmi Kiadónak, a Corvinának, a Magvetőnek és a Magyar Diafilmgyártó Vállalatnak. Az általa rajzolt munkák több kiadásban (utánnomásban) és tízezres példányszámban fogytak el Magyarországon és a szocialista tömb országokban, de volt olyan kiadvány, amely angol nyelven is napvilágot látott. A könyvek egy része a különféle államközi kiadókat egyezményeknek köszönhetően a határon túli magyarok területén, így Csehszlovákiában, Romániában és Ukrajnában is megjelent magyar nyelven. Precízen dolgozott, és mindig betartotta a határidőket. Míg a gyereklapoknál általában egy-két hét, addig egy nagyobb terjedelmű könyv esetében két-három hónap állt a rendelkezésére a rajzok elkészítéséhez. A Kiadói Főigazgatóságon belül működő Könyvművészeti Bizottság – ennek felállítását eredetileg éppen férje kezdeményezte – évente megrendezésre kerülő „Szép Magyar Könyv” versenyén a díjazott és dicséretben részesült gyerekkönyvek között időről időre az ő rajzaival illusztrált művek is elismerésben részesültek, munkái gyakran szerepeltek a lipcsei nemzetközi könyvművészeti kiállításon is.⁷⁰ Szerencsés volt, mert pályája során a magyar gyerekirodalom több kiemelkedő alakjának, többek között Benedek Elek, Donászy Magda, Gazdag Erzsébet, Gárdonyi Géza, Gyárfás Endre, Illyés Gyula, Károlyi Amy, Kormos István, Marék Vera, Mészöly Dezső, Nemes Nagy Ágnes, Sárközi György, Sárközi Márta, Szabó Lőrinc, Szabó Magda, Szepes Mária, Varga Katalin, Weöres Sándor és Zelk Zoltán műveihez készíthetett illusztrációkat.

162. F. Györfly Anna két fia, férje, sógornője, Györfly Istvánné Gombocz Ilona, Illyés Gyula, Illyés Gyuláné Kozmutza Flóra és Illyés Mária társaságában, 1940-es évek vége

76. Szabó Magda *Marikáék háza* című leporellójának borítója, 1959

78. Benedek Elek: *Mese a három kismalackáról*, 1960

Az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat kiadásában megjelenő *Kisdobos* hasábjain 1952 és 1956 között – amikor Zelk Zoltán, Nagy László és Szegi Pál szerkesztette a lapot – azok az elnémuló vagy félreállított szerzők jelentkeztek gyerekversekkel és mesékkal, akik oly nagyra tették a korszak gyermekirodalmát.⁷¹ Erre az időszakra Zelk Zoltán a következőképpen emlékezett vissza: „Ami baja, gyöngéje volt az akkori magyar irodalomnak, annak tenyérnyoma ott van a *Kisdobos* első öt esztendejében is. De öt éven át bizonyítani tudtuk, hogy nagy költők, nagy írók írják a legjobb gyerekverseket és meséket.”⁷² Mint arra Zelk visszaemlékezésében is rámutatott, nemcsak a szerzők, hanem az illusztrátorok miatt is legendássá vált a folyóiratnak ez a korszaka. Devecseri Gábor, Illyés Gyula, Karinthy Ferenc, Károlyi Amy, Kormos István, Mészöly Miklós, Nagy László, Pilinszky János, Szabó Lőrinc, Tamási Áron, Tersánszky J. Jenő, Zelk Zoltán vagy éppen Weöres Sándor gyerekek részére írt művei többek között Demjén Zsuzsa, Reich Károly, Róna Emy, Szántó Piroska és Zórád Ernő illusztrációival láttak napvilágot, de Bálint Endre, Kass János és Országh Lili is dolgozott a lapnak, sőt 1956 októberében még Ferenczy Béni is készített egy szép grafikát Zelk Zoltán *Kék ingben két ikrek* kezdetű gyerekverséhez.⁷³

F. Györfly Anna 1952 végén csatlakozott a havonta megjelenő *Kisdobos* színvonalas alkotói köréhez. A periodikum egyik leggyakrabban foglalkoztatott grafikusaként rendszeresen készített rajzokat az említett szerzők műveire is.⁷⁴ Bár a lapnak Zelk félreállításával és bebörtönzésével Gergely Márta személyében 1957-től új szerkesztője lett, a grafikusok közül a legnépszerűbbek, így például F. Györfly Anna és Reich Károly rajzai továbbra is megjelentek. Az új irányvonal leglátványosabban a szerzői gárdát érintette.

75. Gárdonyi Géza *Róka koma* című könyve, 1956

A magyar irodalom legtehetségesebb íróinak és költőinek gyerekirodalmi művei, amelyekkel nemegyszer első ízben a 30 000–80 000-es példányszámban megjelent *Kisdobos*

97. Urbán Eszter *Csizmás kandúr* című leporellójának borítója, 1963

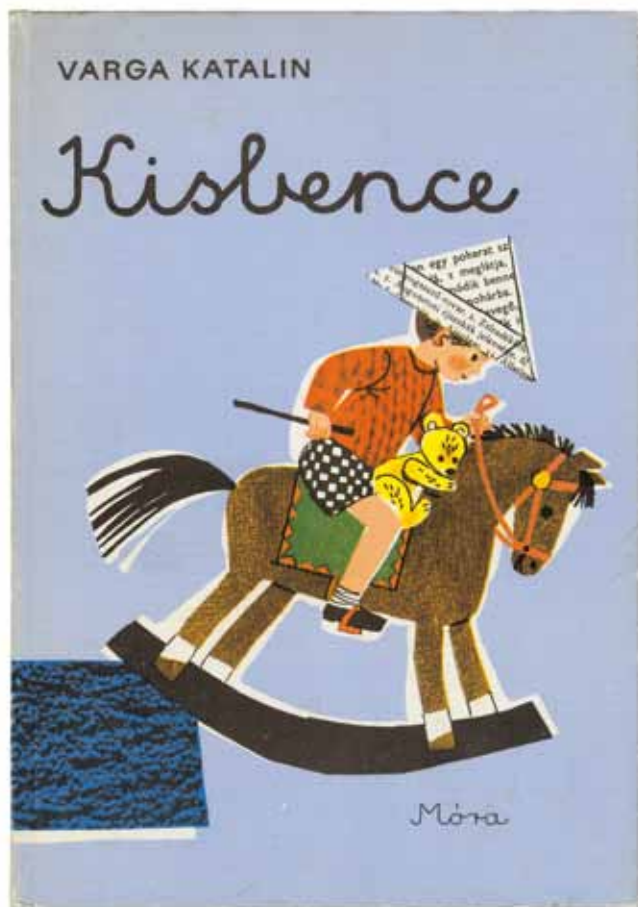
108. *Mi van a babaházban?* című leporelló, 1967

hasábjain mutatkoztak be az olvasók előtt, az 1950-es évek közepétől mind gyakrabban könyv alakban is napvilágot láttak. Az indexre tett szerzők ifjúsági műveket minden gond nélkül publikálhattak. Lengyel Balázs, aki ekkoriban ifjúsági regényeket írt, majd a Móra Kiadó szerkesztője, utóbb főszerkesztője lett, így emlékezett vissza erre az időszakra: „A hallgató, félresodort íróknak többnyire az ifjúsági irodalom művelése kínált egzisztenciális mentőkötelet. Az Ifjúsági Könyvkiadó akkori igazgatójának⁷⁵ érdeme, kivételes helyzetéből fakadt lehetősége (Gerő Ernő sógornője volt), hogy minden tehetséget akceptálhatott, ifjúsági íróként. Tamási Árontól kezdve, kinek az a bizonyos selejtlista minden művét indexre tette, Mándytól Mészölyig hosszú sorát életben tartotta a tehetséges íróknak. A kényszerű helyzet következtében – »használjuk ki helyzetünk hátrányait« – hirdette Mészöly – soha olyan magas színvonalú nem volt az ifjúsági irodalom, mint azokban az években.»⁷⁶

109. Kivágható és kiszínezhető melléklet a leporellóhoz, 1967

A gyerekirodalom és az ifjúsági könyvkiadás magas színvonala a gyerekkönyv-illusztráció fellendülését is maga után vont. Fontos itt kitérni arra, hogy a *Kisdobos*nál, a Móránál és a Corvinánál olyan színvonalas képszerkesztők, tipográfusok és kiadói szakemberek dolgoztak, mint például Tevan Andor, Bródy Dóra, Szántó Tibor, Cserépfalvi Imre, Lengyel János vagy a korábban már említett Szegi Pál és Nagy László, hogy csak a legismertebbekről szóljunk. A kiváló szerkesztők (Zelk Zoltán, Kormos István, Lengyel Balázs, T. Aszódi Éva stb.) és a könyves szakma egykori elitje garanciát jelentett arra, hogy szépek és könyvművészetileg is színvonalasak legyenek a könyvek, amelyek kiállítása (papír, tipográfia) akkoriban sokkal igényesebb volt, mint napjainkban. A kötetek egyébként gyakran kétféle, puha és keménykötésben is megjelentek. Mind a gyerekkönyvek, mind a rajzokat készítő képző- és iparművészek szakmai megítélése, társadalmi elismertsége kedvezőbb volt a mainál a különféle hazai és külföldi könyvversenyeknek, kiállításoknak

71. A *Kisbence* című könyv borítója, 1969

és rendszeres kritikáknak köszönhetően. A sajtó állandó jelleggel, többnyire külön rovatban számolt be a gyerekeknek szánt könyvújdonságokról, legfontosabb szakmai fórumként pedig a *Magyar Grafika* foglalkozott a könyvillusztrációval. A grafikusok neveit még az ajánlókban is mindig megemlégették, nevüket a szerzővel együtt gyakran a könyvek borítóján is feltüntették. Jó néhány neves grafikus többek között a gyerekillusztráció terén elért sikereinek is köszönhetően magas állami kitüntetésben részesült: Kossuth-díj (például Reich Károly), érdemes művész (például Kass János, Lukáts Kató, Würtz Ádám, Csohány Kálmán).

A 20. századi magyar gyerekkiadás egyik legsikeresebb korszaka F. Györfy Annának is kivételes lehetőséget teremtett könyvillusztratori karrierje kibontakoztatására. Az ötvenes-hatvanas években a grafikus sikerkönyvei közé tartozott Sárközi György *Babaváros*, Károlyi Amy *Tik-tak*, Pápa Relli *Ferkó*, Nemes Nagy Ágnes *Jóreggelt gyerekek*, Zelk Zoltán *Mese a kiscsikóról*, Szabó Magda *Marikáék háza* című műve és Szepes Mária Pöttyös Panni-sorozata. Az általa illusztrált könyvek az idegen nyelvű kiadásokkal együtt olykor a százszres példányszámot is megközelítve rendkívül kelendők voltak. Sárközi György *Babaváros* (1955) és Károlyi Amy *Tik-tak* (1955) című verseskönyve németül hat, illetve nyolc,

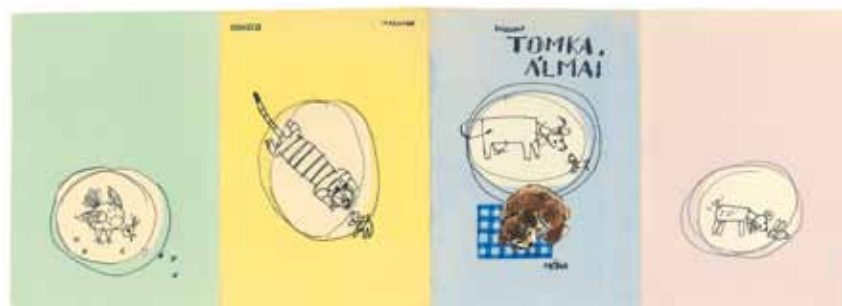
magyarul és lengyelül két-két, oroszul egy-egy kiadást ért meg. A kihajtható órás *Tik-tak* ráadásul még bolgár és angol nyelven is megjelent.

72. Varga Katalin *Kisbence* című könyvének eredeti illusztrációrészlete, 1969

F. Györfy Anna gyermekrajzai rendkívül népszerűek voltak mind a szülők, mind a gyerekek körében. „Olyan jellegzetes egyéni stílusuk volt, hogy azonnal fel lehetett rajtuk ismerni keze nyomát és világszemléletét, amely lényegesen más volt, mint a korabeli többi gyermekkönyv-illusztrátoré. Rajzai először is látványosan mentesek voltak minden tüntető művésziességtől, művészkedéstől. A gyerekekhez szóltak a gyerekek számára könnyen érthető, de mégis varázslatosan érdekes módon. Rajzai láttán a gyerekek úgy érezhették, valaki kézen fogja és kedvesen bevezeti őket egy szerethető, felismerhető és megismerhető világba. [...] Rajzain ugyanakkor a felismerhető valóságot lépten-nyomon ki is mozdítja helyéről a gyermeki észjárás szerint a fantázia és humor.”⁷⁷

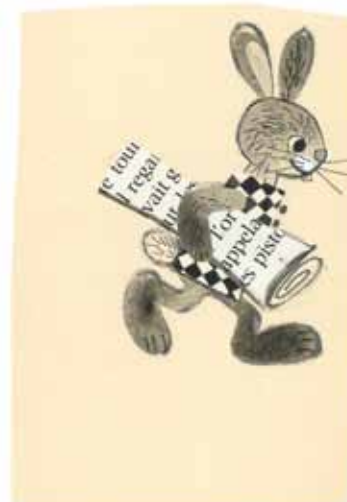
Illusztrációi az ötvenes években még realiztikusabbak és részletgazdagabbak voltak. A hatvanas években sok tollrajzot készített, stílusa fokozatosan egyszerűsödött, a formák geometrikusabbá váltak. Több játékosság, humor jellemezte a grafikákat. Ha egymás mellé tesszük a *Hóféherke és a hét törpe* című diafilm vagy Gárdonyi Géza *Róka koma* című füzetének 1954–1956 között készült állatrajzait és a több mint egy évtizeddel később született *Mosó Masa mosodája* alakjait, elég jól érzékelhető az előbb említett folyamat. Leglátványosabban azonban az ötvenes–hatvanas, majd a hetvenes években újrajzolt

91., 92. Csarusin *Tomka* című könyvének borítója, a hozzá készült eredeti vázlat és makett, 1974

Pöttyös Panni és Pöttyös Panni naplója című könyvhöz, illetve Pöttyös Panni történetének újabb, nyolcvanas években megjelent epizódjaihoz készült illusztrációinak a stílusa között érzékelhető a különbség. A változás persze a borítón és a tipográfiában is szembetűnő volt.

A hatvanas–hetvenes években készült gyerekkönyv-illusztrációknak a technikai változatosság és a játékoság az egyik fő vonása. A grafikus gyakran egyidejűleg használt zsírkrétát, filctollat és akvarellfestéket. Varga Katalin *Kisbence* (1969) című, jól ismert mesekönyvénel egészen újszerű kollázstechnikát alkalmazott: a tollrajzokra fekete-fehér, raszter hatást keltő, sűrű vonalas és pöttyös mintás papírt ragasztott izgalmas, a screentone technikához hasonló újszerű képi hatást teremtve. Az erdőben lovagló *Kisbence* jeleneténél például a fák törzsének különféle mintázatú textúráját az említett papírból készült kollázstechnikával oldotta meg, ami különleges térbeli hatást kelt. Az is előfordult, különösen a címlapoknál, mint például a *Tomkánál* (1974), hogy a táskák, vagy máshol a ruha és a terítő mintáját nem kézzel rajzolta meg, hanem mintás csomagolópapírt vagy újságból kivágott fotót ragasztott a helyükre. A kollázsok, a sűrű mintázatú könyvborító- és előzéktervek (például *Orosz népmesék*, 1954), valamint a kivágós öltöztetőbabák megalkotásánál a divat- és textilminta-tervezés technikai fortélyait hívta segítségül. Rajzainak egyik jellegzetes és visszatérő eleme a valódi újságból kivágott és hajtogatott papír applikáció. Újságpapírból készült csákó látható a *Kisbence* borítóján a mese főszereplőjének, a hintalovon ülő kisfiúnak a fején, és hasonló technikával készült papírhajók szerepelnek az 1978-ban felújított *Pöttyös Panni* egyik egész oldalpárt betöltő kezdő jelenetében is. Ezeknél a képalkotási módszerekkel a rajzfilmes technikákat megújító amerikai UPA stúdió hatása éppúgy felfedezhető, mint a kelet-európai gyerekkönyv-illusztrációs és animációs hagyományoké.

151. Pepita nyúl újságpapír applikációval, é. n.

163. F. Györfly Anna férjével szentendrei otthonuk kertjében, 1960-as évek eleje

F. Györfly Anna pauszpapíron rajzolta meg a vázlatokat, majd a végleges tervet átkopírozta. Amennyire ez a fennmaradt nagyszámú pauszrajzból megítélhető, a különféle mesefigurák megrajzolása viszonylag gyorsan ment. A megfelelő jelenet kiválasztásához, a kompozíció kigondolásához, a részletek kidolgozásához, a rajzok kivitelezéséhez azonban már több idő kellett. Az évek során óriási rutinra tett szert. A legkülönfélébb témákról és tárgyakról kellett illusztrációkat készítenie. Rajzain az emberi és természeti környezet valóságos képes enciklopédiája tárult a gyerekek elé. Hogy megfeleljen ennek a nehéz feladatnak, kivételes tárgyismerettel kellett rendelkeznie. Ma, az internet korában, nehéz azt elképzelni, hogy milyen fejlődést okozhatott egy-egy bonyolultabb tárgy vagy jelenet hiteles képének a megrajzolása. Ha segítségre volt szüksége, elsősorban a könyveit, kézikönyveit lapozta fel. Az állatokhoz a Brehm lexikont használta. Voltak tematikus csoportosítású mappái is, amelyekben különféle képeket, újságokból kivágott rajzokat és fotókat gyűjtött. Volt például több mappája állatos képekkel, ugyanis rengeteg rajzot kellett készítenie az állatvilágról.⁷⁸ Az állatok rajzolása amúgy is egyik erőssége volt. Vera Csaplina *A csintalan majmocska* (1973) című kedves és szórakoztató mesekönyve főhősének, a Mixi nevű kis majom figurájának a megrajolásához is ilyen képeket nézegetett, de a vázlatrajzokat látva az sem kizárt, hogy az állatkertben is készített skicceket.

Az állatkert mint téma sok rajzán megjelenik. Igen bravúrosan oldotta meg ezeket a jeleneteket például Pápa Relli *Hans und Helga* (1964) vagy Jakovlev *Megyek az orrszarvú után* (1972) című könyvében. A téma iránti vonzódásában nyilván személyes, gyerekkori élményei is szerepet játszottak, hiszen levelezéséből tudjuk, hogy holland nevelőnője rendszeresen elvitte a rotterdami állatkertbe. Nagyszüleinél Szucságban is sok állat vette körül, de az 1950-es években egy ideig szentendrei kertjükben is tartottak háziállatokat, szamarat, disznót, tehenet és tyúkot. 1956 után rövid időre egy árván maradt kis ögzidát is befogadtak. Míndig volt kutyájuk, többnyire két kuvasz.

84. Relli Pápa *Hans und Helga* című könyvének egy oldalpárja, 1964

70. Illusztráció Jurij Jakovlev *Megyek az orrszarvú után* című könyvéhez, 1972

72. Illusztráció Varga Katalin *Kisbence* című könyvéhez, 1969

Az állatok, a falusi jelenetek kapcsán fontos megemlíteni, hogy a néprajzi örökség egész munkásságát végigkísérte. A modern, városi környezetben játszódó történeteknél természetesen kevesebb szerep jutott a paraszti tárgykultúrának, de az állatmeséknél – ez nyilván a népmesei toposzokból is adódik – szinte mindig megjelent, elég csak Benedek Elek *Mese a három kismalackáról* (1960), Urbán Eszter *Csizmás kandúr* (1963), Szabó Magda *Marikáék háza* (1959) vagy az emblemikus *Mosó Masa mosodája* (1968) című munkára gondolni. Ide sorolhatók a Gyárfás Endre *Dörmögő Dörmötör* című versciklusához készült rajzok is. A hetvenes és a nyolcvanas években igen sok néprajzi vonatkozású illusztrációt készített a *Dörmögő Dörmötör* című lapnak. Ha néprajzi téma adódott, rögtön hozzá fordultak, hiszen tudták, hogy járatos a népművészetben. A *Kisdobos* és a *Dörmögő Dörmötör* kivágós mellékleteihez is számos néprajzi vonatkozású játékot, többek között parasztházat, parasztbútort, bölcsőt, tanyát, népviseletbe öltözött alakokat tervezett. Feltételezhető, hogy ezek megvalósítását is ő kezdeményezte. Erre utalnak azok a leírások és jegyzetek, amelyek a hagyatékában maradtak fenn.

A tárgyak szintjén otthonának és közvetlen környezetének személyes vonatkozásai is felbukkannak a rajzain. Nem ritkán fiainak és unokáinak egy-egy mozdulatát,

105. A csintalan majmocska egyik figuraterve, 1973

110. F. Györffy Anna
gyerekeinek kisszéke,
amely sok illusztrációján
szerepel

88. A *Dalolj velünk!*
Magyar népdalok
című könyv vázlatrajza,
1953

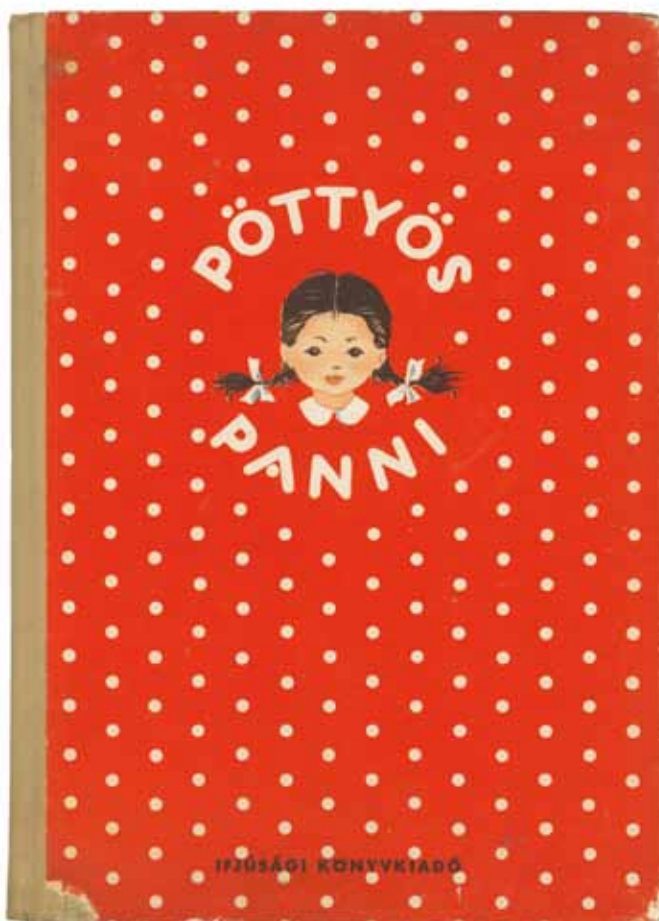
szokását, gesztusát vagy hozzájuk kapcsolódó tárgyat (pl. kisszék, fából készült tanya, ruha) vett alapul. Több rajzához édesanyja vagy fiai álltak modellt. A *Dalolj velünk!* című könyv egyik illusztrációjában például nagyobbik fiát, Fetót rajzolta le. De szülei régi cserépkályhája vagy saját otthonának enteriőr részletei is feltűnnek a rajzokon. A Pécs mellett megvásárolt két kisszék, amelyet fiai és unokái használtak, mára pedig dédunokái örökölték meg, sok grafikáján feltűnik.

SIKERKÖNYVEK ÉS A LEGNÉPSZERŰBB DIAFILMEK

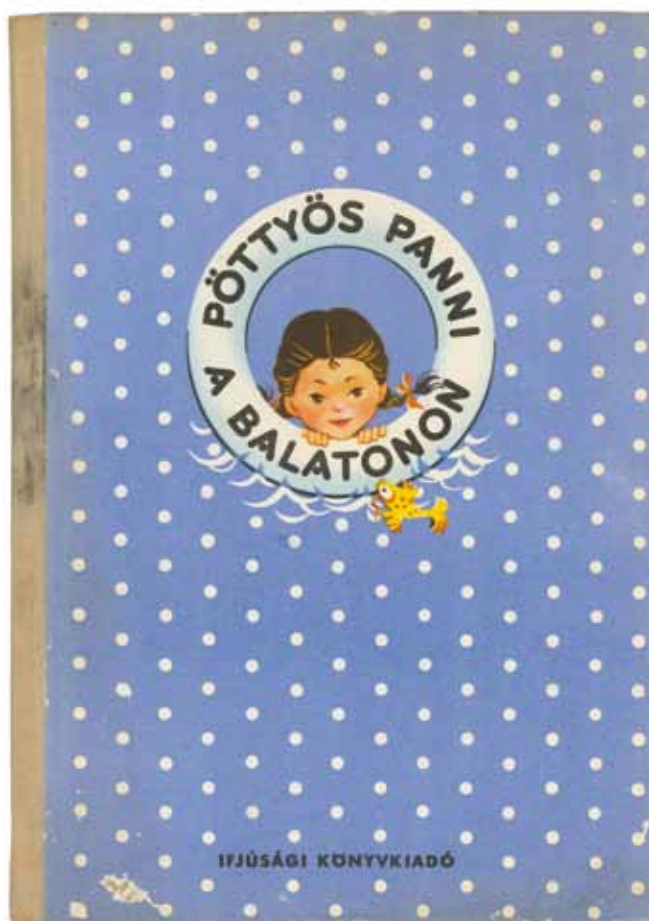
F. Györffy Anna három évtizeden keresztül volt Szepes Mária szerzőtársa, és összesen tizenöt Pöttyös Panni-könyvet illusztrált.⁷⁹ Mint az Szepes Máriának a katalógusban közölt leveleiben is olvasható, a szerző a grafikus segítségével kezdte publikálni gyerekeknek szóló írásait. A Pöttyös Panni-sorozatot egy jól kialakított stratégia mentén indították el, és kezdettől fogva hosszú távú alkotói együttműködésben gondolkodtak.⁸⁰

1955-ben jelent meg az első kötet az óvodás kislányról, aki piros pöttyös ruhája és bárányhímlője miatt kapta becenevét, majd 1956 és 1985 között Panni történetének újabb epizódjai láttak napvilágot. A kötetek egy része németül és oroszul is megjelent, a sorozat különösen Kelet-Németországban volt népszerű. Újdonságnak számított, hogy az első kötetekhez papírajátékot (például karton öltöztetőbaba, ház alakú naptár kinyitható zsalus ablakokkal, társasjáték) is mellékeltek.

Az évtizedek folyamán F. Györffy Anna illusztrációi nemcsak egyre hangsúlyosabban és nagyobb méretben, a szöveggel egyenrangú szerepet betöltve jelentek meg a Pöttyös Panni-könyvekben, de a rajzok stílusa is változott. Az 1970-es évek végén a grafikus

111. Szepes Mária *Pöttyös Panni* című könyvének borítója, 1955

113. Szepes Mária *Pöttyös Panni a Balatonon* című könyvének borítója, 1956

új illusztrációkat készített a *Pöttyös Panni a Balatonon* történeteivel kibővített *Pöttyös Panni* című nyitókötet-höz és *Pöttyös Panni naplójához*. Az olykor szabálytalan vonalakkal, kontúrszerűen megrajzolt figurák és formák a gyerekrajzok naiv stílusát imitálva leegyszerűsödtek, geometrikusabbak és színesebbek lettek. Az 1970-es évektől a kötetek már 70 000–80 000-es példányszámban jelentek meg.

A sorozat azért is volt olyan népszerű a gyerekek körében, mert a humoros, játékos és könnyen befogadható rajzokban a gyerekek saját életükre és környezetükre ismertek, a kortárs mindennapok vizuális világa elevenedett meg az illusztrációkon. A grafikus eredeti rajzaival illusztrált *Pöttyös Panni*-kötetek mindmáig a Móra Kiadó sikerkönyvei közé tartoznak.

126. Panni és Tamara öltöztetőbaba. A *Pöttyös Panni az óvodában* című könyvhöz készült melléklet, 1958

Vázlat a *Mosó Masa mosodája* című könyvhöz, 1967–1968

F. Györfly Anna gyermekillusztrátori munkásságában kitüntetett helyet foglal el Varga Katalin *Mosó Masa mosodája* című, helyesírást fejlesztő könyve, amelyen nemzedékek nőttek fel. A mondókákat, verseket és meséket tartalmazó kötet 1968-as első megjelenésétől napjainkig közel negyven kiadásban látott napvilágot a Móra Kiadó jóvoltából. A kötet népszerűségéhez F. Györfly Anna kifogyhatatlan ötletességgel és fantáziával megteremtett képi világa is nagy mértékben hozzájárult.

A stilizált egyszerűséggel és bájjal megrajzolt állatok, emberek és tárgyak valósággal meglevenednek a könyv lapjain, és egy rendkívül sokszínű képzeletbeli világgal ismertetik meg a gyerekeket. A lényegre törő és könnyen érthető rajzok, a grafikus által hozzáadott részletek, humoros és olykor meglepő képi megoldások teszik még

érdekesebbé a szöveget a gyermekek számára. A dolgos állatok kötényt hordanak, a parányi kesztyűlakók gyertyával világítanak és létrán közelítik meg otthonukat, a náthás táltos paripa kényelmes békebeli fotelben, kockás gyapjútakaró alatt lábadozik, az álomszuszék kiskakas rácsos ágyban alszik, Mosó Masa pedig színes csipesszel akasztja fel a szárítókötélre a tisztára mosott állatokat. A hagyatékban fennmaradt egy borítóterv, amely a rajzok születésének folyamatába is bepillantást enged. A kötény rózsaszín kockái a borító narancssárga színe miatt végül zöldre változtak, és a dézsa melletti samponosflakon, a szappantartó, szappan és a kefe sem került rá a fedélre. Mint F. Györffy Anna legtöbb illusztrációján, itt is hangsúlyosan jelen van a paraszti kultúra. A hímzett szűr mellény, a parasztcsizma, a festett láda és a művész szentendrei otthonának tornácán található faragott pad is látható a rajzokon.

129. Borítóterv-variáns
a *Mosó Masa mosodája*
című könyvhöz, 1967–1968

F. Györfly Annának pályája során több ízben nyílt alkalma a Grimm-mesék grafikai megformálására a televízió tömeges elterjedéséig rendkívül népszerű diafilm műfajában. A Magyar Diafilmgyártó Vállalat 1955-ben bízta meg a *Hófehérke és a hét törpe*, valamint a *Hamupipőke* című diafilm színes grafikáinak elkészítésével. Az illusztrációk népszerűségét nemcsak az újabb kiadások jelzik, hanem az is, hogy 1962-ben elkészült a *Hófehérke* folytatása, *A 7 kis törpe egyedül*. Szintén ő illusztrálta egy évtizeddel később, 1973-ban a *Csipkerózsikát*.

A meséket klasszikus módon, korabeli, jelmezszerű ruhákkal, romantikus hangulatot teremtve és filmes beállításokat alkalmazva jelenítette meg. A vázlatokból kitűnik, hogy

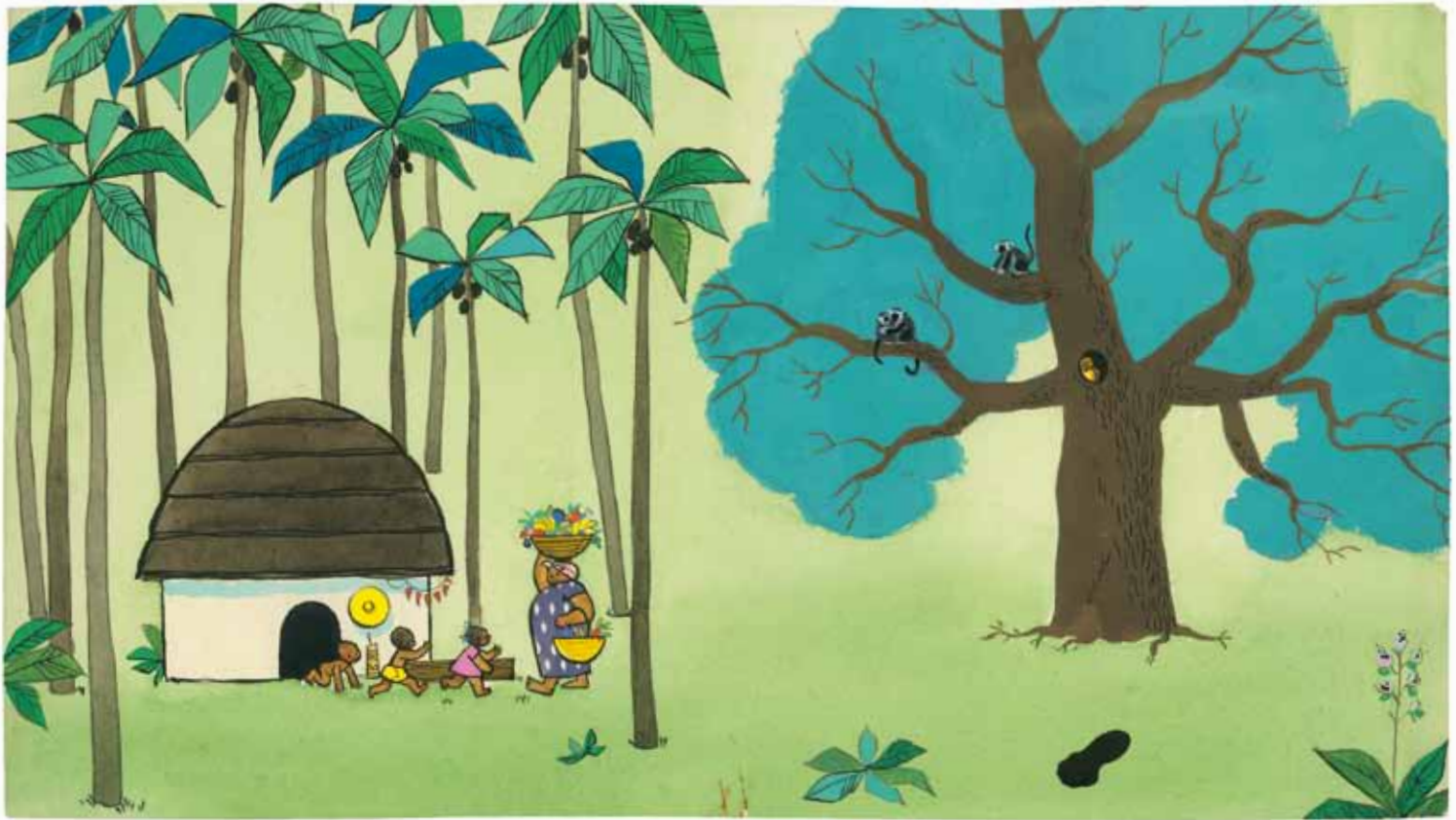

Tervek és pauszvázlatok a *Hamupipőke* című diafilmhez, 1955

a ruhák tervezésénél felhasználta az iparrajziskolai tanulmányai során különböző korok öltözékeiről készített, tus és akvarell viseletkópiáit is. A finom vonalú rajzok, a bájos Hófehérke, a délceg herceg és az állatok realiztikusabb megformálása, a karikatúra-szerűen megrajzolt törpék és parasztbútorokkal berendezett, meghitt erdei otthonuk, a barokk, empire és biedermeier stílusú korabeli enteriőrök, valamint a dekoratív háttérképek különösen kedvessé teszik a meséket.

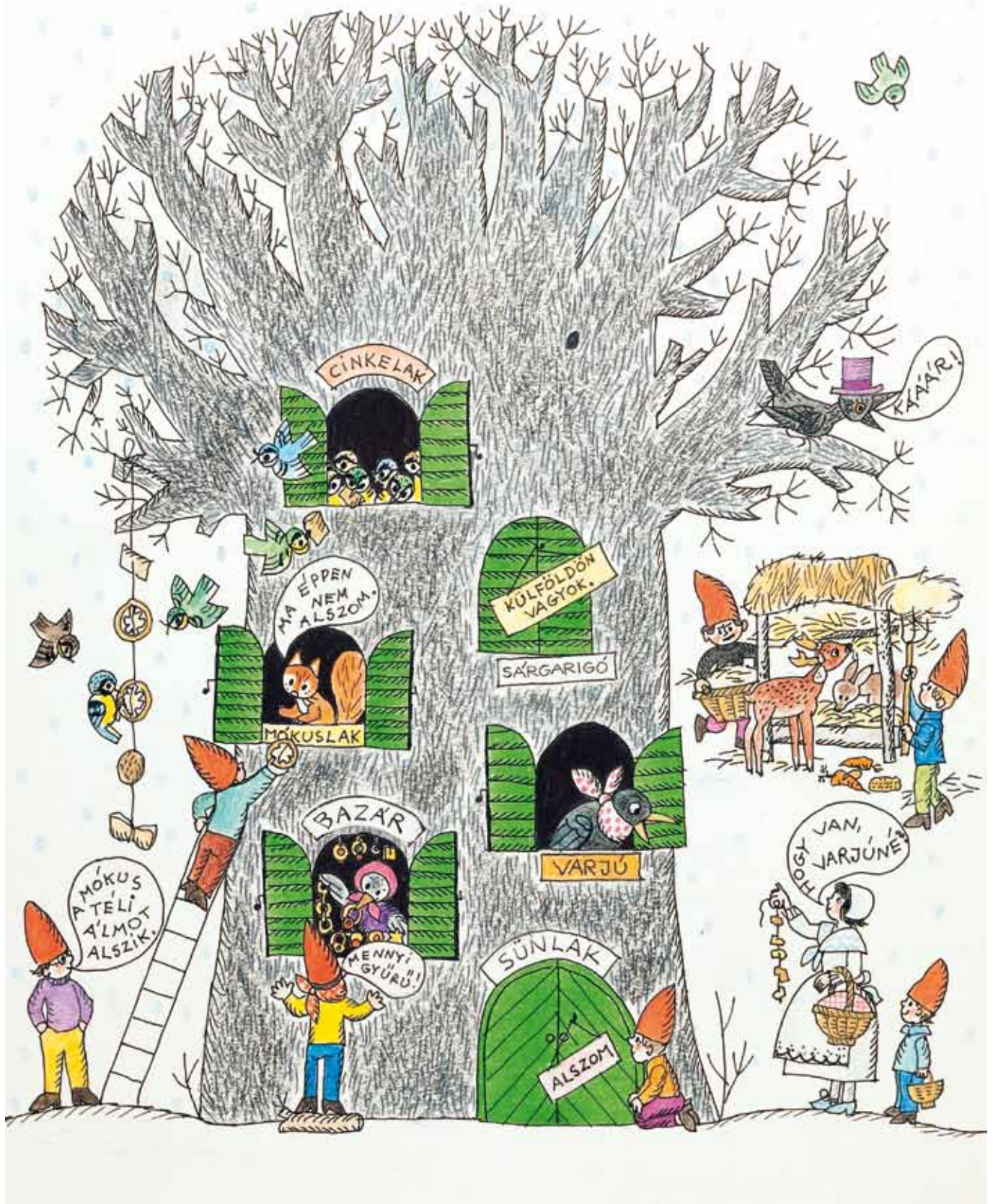
A grafikus mára klasszikussá vált Grimm-illusztrációi napjainkban is a legkeresettebb diafilmek közé tartoznak. Sikerük is közrejátszott abban, hogy F. Györfly Anna később is készített illusztrációkat Grimm meseadaptációihoz.

Az *Óvoda az őserdőben* című diafilmhez készült eredeti illusztráció, 1963

1963-ban jelent meg az *Óvoda az őserdőben* című diafilm, amelynek az az érdekessége, hogy F. Györffy Anna saját meséjéhez készített illusztrációkat. A történet a szeretetreméltó afrikai bennszülött, Bumba – az átdolgozott 1975-ös verzió szerint Mami – néni állatódájának mozgalmas világába kalauzolja a gyerekeket, bemutatva a dzsungellakó állatkölykök egy napját. A grafikus kedves meséje a magával ragadó illusztrációknak, a bájosan megrajzolt állatfiguráknak, a változatos jeleneteknek és a dekoratív képi megoldásoknak köszönhetően ötven év távlatából sem veszített vonzerejéből. A diafilm ezert is olyan népszerű mai napig a gyerekek és felnőttek körében.

F. Györffy Anna utolsó nagyszabású munkája Varga Katalin *Hófehérke karácsonya* (1988) című Grimm-adaptációjának bravúros illusztrálása volt. A rajzokat hetvenes évei elején készítette. A művész itt nagy szabadságot kapott Varga Katalin rövid meséjének képi megjelenítésére. A kimeríthetetlen fantáziával megrajzolt, rendkívül részletgazdag és a szövegnél jóval több információt tartalmazó képek a klasszikus Grimm-mesék kalandos, fordulatokban gazdag világába kalauzolják a gyerekeket: megismerhetik, hogy készülnek a jól ismert mesehősök, köztük Hófehérke és a hét törpe, Csipkerózsika, Csizmás kandúr, Holle anyó, Jancsi és Juliska, valamint a brémai muzikusok a karácsonyra. Az illusztrációkon éppúgy szerepel a magyar népi kultúra, mint a grafikus gyerekkorának holland vonatkozású emlékei. Bepillantást nyerhetünk a disznóölés és a mézeskalácssütés folyamatába; a népes nyúlcsalád karácsonyi ajándékát, a mesében szereplő, óriásira növekvő cipőt a grafikus szellemes módon egy hollandi fapapucs képével ábrázolja. A Téli cipő szigetének és városának részleteiben pedig azokat a házakat fedezhetjük fel, amelyeket

Varga Katalin *Hófehérke karácsonya* című könyvéhez készült illusztráció, 1988

176. F. Györfly Anna
a szentendrei kertben,
2000-es évek eleje

már gyerekkori rajfüzetében is megörökített Rotterdamban. A meillusztráció vonzerejéhez a képi kifejezőmódok változatossága is nagyban hozzájárul: van benne egy egész oldalpárt betöltő térkép, kép-regényszerű elemek és a böngészőkre jellemző részletgazdag jelenetek. A könyvet kezükbe vevő gyerekek, akárcsak a legutolsó és a borítón is szereplő illusztráción az állatok, kintről, a ház ablakán keresztül kukucskálnak be, és lesik ki, hogyan fogyasztják el Hófehérkéék a karácsonyi vacsorát. Mint F. Györfly Anna többi munkáján, itt is azt érezhetik, hogy a grafikus észrevétlenül, ugyanakkor magával ragadó módon bevezeti őket az ő sajátos, sok előképet, hatást és kulturális hagyományt ötvöző, mégis rendkívül személyes és szerethető képi világába. Nem véletlenül írta illusztrációról keresztfia, a műfordító és irodalomtörténész Györfly Miklós, hogy „[a]ki személyesen ismerte F. Györfly Annát, azt is tudhatja, hogy ezek az elbűvölően kedves és humoros, fantáziadús rajzok az ő legszemélyesebb lényét fejezték ki. Ez volt az ő művészetének a titka: türelmes, megértő, bölcsen ironikus és önironikus, gyermekien tiszta, de egyben hallatlanul kulturált lényé gyerekkrajzaiban találta meg tökéletes kifejezését.”⁸¹

F. Györfly Anna még az 1980-as évek végén is készített néhány rajzot a *Dörmögő Dörmötörnek*. Ezt követően már csak családtagjait lepte meg egy-két apró grafikával. 2006-ban bekövetkezett haláláig az utolsó egy évet leszámítva Szentendrén élte le élete jelentős részét, és ebben az ihlető környezetben alkotta meg végtelen sokaságú gyerekkrajzát. Ma is ott nyugszik férje mellett a nagy, ősfákkal körülvett kertben.

Legnépszerűbb illusztrált könyveivel és diafilmjeivel ma is jelen van a gyerekek életében; továbbra is sok örömet szerez nekik és formálja képi világukat. Bizonyára lesznek közöttük olyanok, akik a grafikusnak köszönhetik majd első művészeti élményüket, az ő képeskönyvei révén szeretik meg a képzőművészetet, a szépirodalmat, és nem utolsósorban a könyveket.

Farkas Judit Antónia

JEGYZETEK

- 1 F. Györfly Anna levele szüleinek, 1929. július 24. F. Györfly Anna hagyatéka (a továbbiakban: FGYAH.).
- 2 F. Györfly Annát szülei és testvérei Pannunak, édesapja Ciginek, Goldberger gyárbeli kolléganő Pancsikának, fiai és unokái Cuksinak becézték. 1939-ben kötött házasságot Bisztrai vagy B. Farkas Ferencel (a továbbiakban: Farkas Ferenc). 1945 előtti illusztrációit Györfly Anna vagy Györfly Panni néven szignálta, az 1950-es évektől gyerekkönyv-illusztrátorként az F. Györfly Anna nevet használta, utalva férje vezetéknevére. Leánykori vezetéknevét tévedésből a mai napig hosszú ó-vel írják. A tanulmányban én végig az F. Györfly Anna nevet használom. A kutatás során nyújtott segítségéért, észrevételeiért itt szeretnék köszönetet mondani Bakos Katalinnak, Phil Casoarnak, Farkas Annának, Farkas Ferencnek, Granasztói Péternek, Györfly Jánosnak, Györfly Miklósnak, Józsa György Zoltánnak, Kollár Csillának, Lukács Ágotának, valamint a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola könyvtára és archív gyűjteménye munkatársainak, Maczikáné Donáth Katalinnak és Bodóczky Istvánnak.
- 3 F. Györfly Anna életének és munkásságának rekonstruálásában a vele való személyes beszélgetéseken túl a következő kéziratos és nyomtatott forrásokra támaszkodom: FGYAH.; Györfly István és családja levelezése Györfly György irathagyatékában (a továbbiakban: GYGYH.) és (ifj.) Györfly István irathagyatékában (a továbbiakban: GYIH.); (Ifj.) Györfly István: *Családörténeti visszaemlékezések. Napló, gépirat*, é. n. FGYAH.; Györfly Istvánné Papp Anna: *Emlékezés a régmúlt időkre, gépirat*, é. n. FGYAH.; *Szucság és a Györfly család*. Szerk. Antal Ildikó, Lázár Lehel. Kolozsvár, Archívum Kulturális Alapítvány, 2015.
- 4 Ezt tükrözi az a levélrészlet is, amelyet tizenegy évesen írt nagyszüleinek Hollandiából: „Terem-e sok alma? Tyú, édes almát sehol se ettem olyan édeset, mint Szucságban. A boci is már nagy lehet. Megy Pista még fürödni? És gombát szedni? Mennék a fiúk még bivalyt őrizni? A lányok port törölni, kacsát [...], krumplit pucolni, [...] almát szedni a kertben. A kis kocsi meg van-e még? Vannak kis csirkék? Az a sok finom sütemény fáj a fogam rá.” F. Györfly Anna levele nagyszüleinek,

1926. 7. 13. GYIH. A katalógusban közölt dokumentumokat a mai központozás és helyesírás szerint adjuk közre. Az F. Györfly Anna által illusztrált kiadványok könyvészeti adatait a katalógus végén található válogatott bibliográfiában közöljük.
- 5 (Ifj.) Györfly István (1912–1999) szemorvos, Györfly György (1917–2000) történettudós lelt.
 - 6 (Ifj.) Györfly István: Visszaemlékezés a szucsági életre és ott tartózkodásaimra. In: *Szucság és a Györfly család*. i. m. 10, 12, 14–16. A szöveg teljes terjedelmében olvasható: <http://www.szucsag.ro/hirek/gyorffy-istvan-visszaemlekezés-a-szucsagi-életre-es-ott-tartózkodásaimra> (letöltve: 2014. 11. 10).
 - 7 „Félelmetesek voltak, ahogyan felemelték fejüket. Sokáig visszatérő álmom volt még Pesten is, ahol a gyerekoszoba a gangra nyílt, hogy a vászonfüggöny horgolt csipke alján beles a bölény, s engem keres, s én a szekrényfőlkba bújtam előle lélegzetemet visszatartva, hogy észre ne vegyen” – emlékezett vissza egy időskori interjúban. Szerző és évszám nélkül. Vö. F. Györfly Anna levele (ifj.) Györfly Istvánnak, 1931. 7. 5. FGYAH.
 - 8 Friederike Kind-Kovács: The “Other” Child Transports: World War I and the Temporary Displacement of Needy Children from Central Europe. *Revue d’histoire de l’enfance « irrégulière »* [En ligne], 15/2013, 17–20. <https://rhei.revues.org/3474#text> (letöltve: 2015. 9. 10).
 - 9 F. Györfly Anna levele szüleinek, 1926. 2. 7.; 3. 8.; 6. 20.; 7. 26.; 12. 27. GYIH.
 - 10 F. Györfly Anna levele szüleinek, 1926. 3. 8.; Györfly István levele F. Györfly Annának, 1926. 4. 16. GYIH.; F. Györfly Anna levele szüleinek 1929. 7. 24.; 8. 3.; 1934. 2. 24. GYGYH.; Szepes Mária: Györfly Anna. *Óvodai nevelés*, 1984 (XXXVII) 9, 322.
 - 11 Példaként említhető: F. Györfly Anna levele szüleinek, 1926. 1. 28. GYIH.; F. Györfly Anna levele szüleinek és testvéreinek, 1926. 3. 11.; F. Györfly Anna levele Farkas Ferencnek, 1943. 6. 6. FGYAH. Ld. a 4. dokumentumot.
 - 12 Györfly István édesapja és nagyapja is szűrszabó iparosmester volt, édesanyjának pedig ruhaszalonja volt Türkevén. Györfly Istvánné: *Emlékezés a régmúlt időkre*, gépirat, 3. FGYAH.; Györfly István: Előszó. In: *Magyar népi hímezések I. A Cifraszűr*. Budapest, a szerző kiadása, 1930. 4.; Györfly János: A térképek Györfly István munkásságában. In: *A Jászkunság tudósai* 2. Szerk. Órsi Julianna. Szolnok, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tudományos Egyesület, 2015. 91.
 - 13 Papp Anna visszaemlékezése szerint a négy polgári után későbbi férje lebeszélte a továbbtanulásról, csak egy néhány hónapos szabászati és varrótanfolyamot végzett el. Györfly Istvánné: *Emlékezés a régmúlt időkre*, gépirat, 2. 10–11, 17. FGYAH.
 - 14 A Verseny téri, majd a Kazinczy utcai elemi népiskola négy osztálya után – hosszabb hollandiai tartózkodása miatt a negyedik osztályt magántanulónként végezte el – a VII. (ma XIV) kerületi Ajtosi Dürer sor 37. szám alatt található Erzsébet Nőiskola leánylíceumában folytatta tanulmányait 1927 és 1931 között. Az egykori iskola épületében ma a Telegdi Blanka Gimnázium található. Elemi népiskolai bizonyítvány, 1927. 6. 3.; Tanulmányi értesítő, Erzsébet Nőiskola, 1928. 1. 31.; Ellenőrző napló, Erzsébet Nőiskola, 1929/30. FGYAH.
 - 15 Országos Teipropaganda Bizottság ügyvezető igazgatójának levele F. Györfly Annának, 1932. 6. 4.; Csink Ilona levele F. Györfly Annának, 1933. 9. 3.; Radák Olga levele F. Györfly Annának, 1933. 12. 14. FGYAH. *A budapesti M. kir. Erzsébet Nőiskola leánylíceum értesítője az 1933–34. évről*. [32. és 33. oldal között]
 - 16 Bizonyítvány, 1932. 6. 13.; Értesítő, 1933. 1. 31.; Tanfolyami bizonyítvány, 1933. 6. 25. FGYAH. *Budapest Székesfőváros IV. kerületi Prohászka Ottokár-utcai községi polgári leányiskola és a vele kapcsolatos háztartási továbbképző tanfolyam értesítője az 1931–32. iskolaévről*. Összeáll. Fallenbüchl Tiwadar. Budapest, k. n., 1932. 21. Az 1926-ban felállított továbbképző 1932-ben a növekvő létszámú diplomás nők elhelyezkedési nehézségei, az erkölcsök meglazulása és a család intézményének megerősítése miatt tartotta fontosnak és szükségesnek a háztartási ismeretek oktatását, illetve hasonló továbbképzők létesítését. Az intézmény célja az volt, hogy minél több művelt családnyát neveljen. I. m. 11–12.
 - 17 Györfly Istvánné: *Emlékezés a régmúlt időkre*, gépirat, 18. FGYAH. Mint azt a hagyatékban fennmaradt nagyszámú levél is bizonyítja, F. Györfly Annát súlyos mellhártyagyulladás miatt az 1933/34-es tanév 2. félévében hónapokig szanatóriumban kezelték Mátraházán, így nem kapott végbizonyítványt. Fennmaradt egy 1934. 1. 20-i bélyegzővel ellátott boríték, amelynek hátuljára Anna a következőt írta ceruzával: „Tisztelet Igazgató Úr! Ebben az évben sajnos már nem folytathatom abbaradott tanulmányaimat!”. A következő tanévben újra beiratkozott a III. osztályba, de a sok hiányzás miatt ekkor sem kapott bizonyítványt, így újra kimaradt. Mosdóssy Imre volt az osztályfőnöke. *A székesfővárosi iparrajziskola női ruhatervező tanfolyama III–IV. osztályának anyakönyve az 1933–1934. illetve az 1934–1935. évről*; *Budapest székesfővárosi községi Iparrajziskolájának és Ipari Szakiskolájának évkönyve az 1933/34-ik tanévre*. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1934. 27.; *Budapest székesfővárosi községi Iparrajziskolájának és Ipari Szakiskolájának évkönyve az 1934/35-ik tanévre*. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1935. 19.
 - 18 *20. századi magyar alternatív műhelyiskolák* című katalógus: <http://library.hungaricana.hu> (letöltve: 2015. 9. 10). Mezei Ottó: Jaschik Álmos és iskolája. In: *Jaschik Álmos. A művész és pedagógus*. Szerk. Prékopa Ágnes. Budapest, Noran Kiadó, 2002. 31–43.; Révész Emese: Jaschik Álmos művészetpedagógiája. In: *Jaschik Álmos* i. m. 58, 62, 64. A Jaschik-iskolához hasonlóan az Atelier is nagy sikerű farsangi jelmezbálokkal népszerűsítette az iskolát, valamint a ruha- és jelmeztervező-képzést. Nem kizárt, hogy ezeken F. Györfly Anna is részt vett. Vö. *Atelier Life*. Megjelenik minden Atelier bálón. 1935. III. évf., január 26. FGYAH.
 - 19 Voit Ervin a tízes években elsőként szorgalmazta ruhatervező iparművészek nevelését és az önálló magyar divattervezés létrejöttét. Később már a Nőruhakészítők Országos Szövetsége is sürgette az iparművészek bevonását a divattervezésbe. Voit Ervin: Néhány sor a női ruhatervezésről. *Magyar Iparművészet*, 1916. (19. évf.) 1–2. sz. 41–42.; F. Dózsa Katalin: Budapest – Divatváros. A magyar divattervezés rövid története. In: *Tanulmányok Budapest múltjából*. 1997. 96–99. <http://epa.oszk.hu/html/vgi/kardexlap.phtml?aktev=1997&cid=2120> (letöltve: 2014. 12. 1).
 - 20 A ruhatervezés alapjai korábban az 1909-ben szintén Voit kezdeményezésére megszervezett és általa vezetett, a műkedvelők részére indított női szabászati és ruhakészítői nappali női tanfolyamon (osztályon) lehetett elsajátítani. Vidéky Emil: Műipari életpályák. In: *A székesfővárosi községi Iparrajziskola Értesítője az 1919–1910. iskolaévről*. Szerk. Ágotai Lajos. Budapest, Budapest Főváros Házinyomdája, 1910. 22, 25–27, 37, 92–93.; *Budapest székesfővárosi községi Iparrajziskolájának és Ipari Szakiskolájának évkönyve az 1932/33-ik tanévre*. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1933. 7–8.; Voit Ervin 1882–1932. In: *I. m.* 32–33. Vö. Voit Ervin: Néhány sor a női ruhatervezésről. *Magyar Iparművészet*, 1916. (19. évf.) 1–2. sz. 42.; Gróh István: Reformok az iparművészeti iskolai oktatásban. *Uo.* 1920. (23. évf.) 1. sz. 12.; F. Dózsa Katalin: A Muskáti című kézimunkaújság és a magyaros öltözködési mozgalom az 1930-as években. *Ethnographia*, 1989. (100. évf.) 1–4. sz. 330–332.
 - 21 *Budapest székesfővárosi községi Iparrajziskolájának és Ipari Szakiskolájának évkönyve az 1932/33-ik tanévre*. I. m. 32, 53, 55, 66–72.; *Budapest székesfővárosi községi Iparrajziskolájának és Ipari Szakiskolájának évkönyve az 1933/34-ik tanévre*. I. m. 14, 21–27.; *Budapest székesfővárosi községi Iparrajziskolájának és Ipari Szakiskolájának évkönyve az 1935/36. tanévre*. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1936. 30.
 - 22 Hagyatékában fennmaradt például Szegi Pál a divat művészei című, képekkel illusztrált írása a *Pesti Hírlap* kiadványának Társas élet című rovatában. In: *Pesti Hírlap 1935. évi nagy naptára*. Budapest, Légrédy Testvérek, 1935. 173–180. FGYAH. Szegi cikkében beszámol a legismertebb külföldi művészi divatrajzolókról, sőt rajzokat is közöl tőlük.
 - 23 A kiadvány borítóján a következő szöveg található: *Divattervező*. Szerkesztik és kiadják a Székesfővárosi Iparrajziskola Ruhatervező Szakosztályának növendékei. Szakosztályvezető tanár: Mosdóssy Imre. Vö. *Budapest székesfővárosi községi Iparrajziskolájának és Ipari Szakiskolájának évkönyve az 1933/34-ik tanévre*. I. m. 4. F. Györfly Anna a következő tervekkel szerepel: 10. számú: vászonruha pelerinnel; 15. számú: délutáni ruha; 39. számú: vászonruha; 40. számú: délutáni ruha; 41. számú: garden party ruha; 42. számú: alkalmi ruha.
 - 24 F. Györfly Anna levele (ifj.) Györfly Istvánnak, 1931. 8. 16. FGYAH.; F. Györfly Anna levele Györfly Istvánnak, 1932. 7. 30. GYGYH. Vö. F. Györfly Anna levele Györfly Istvánnak, 1931. 7. 5. FGYAH.
 - 25 Györfly István levele F. Györfly Annának, 1931. 8. [nap nélkül]. FGYAH.; F. Györfly Anna levele Györfly Istvánnak, 1936. 12. 3. GYGYH.
 - 26 F. Györfly Anna hagyatékában fennmaradt a *Magyar falusi gyermekek* (1933) című szemléltető faliképhez készült siógárdi leánya eredeti tusrája. Vö. Bátky Zsigmond–Györfly István–Viski Károly: *A magyarság néprajza*. I. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, [1933] 389. (1135. kép); Szepes Mária: Györfly Anna. *Óvodai nevelés*, 1984 (37. évf.) 9, 322.
 - 27 Györfly István levélvázlata ismeretlen „Elnök Úrnak” „a népviseletünk formavilágáról és a kismesterségek szerepéről a ruhakultúrában” tárgyában, 1938. GYGYH.; Granasztói Péter: Biharlonkától *A magyarság néprajzáig*. Györfly István és a Fekete-Körös völgyi gyűjtés. In: *A Jászkunság tudósai* 2. I. m. 50. A tusrajok közül kettő a Néprajzi Múzeum „Erdélyen innen – Alföldön túl. A Fekete-Körös völgye a századfordulón” című kiállításán ki volt állítva 2013-ban, bár a kurátorok, Gebrauer Hanga, Granasztói Péter és Katona Edit ekkor még nem tudták, hogy azokat a néprajzkutató leánya készítette. Az egyik grafikán a művész Gy. A. monogramja is megtalálható.
 - 28 Ferenczy Ferenc belügyminiszteri tisztviselő már a húszas évektől sokat tett azért, hogy a magyaros divattervezés ügyének érvényt szerezve fellendítse a hazai divat- és textilipart, felkeltse az érdeklődést a magyar ruhakultúra iránt. Célkitűzései hathatósabb megvalósítására 1934-ben létrehozta a Magyaros Öltözködési Mozgalom Országos Bizottságát, amelynek keretében aktív propagandatevékenységet fejtett ki a magyaros divat megteremtésére. Vö. F. Dózsa 1989. i. m. 329–341.; Ferencziné Sedlmayr Krisztina: Magyaros ruhamozgalom az 1930-as években. In: *Folia Historica* (24) 2005–2006. A Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Évkönyve. Szerk. Szvitek József Róbert.

- Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum, 2006. 131–175.; Kollár Csilla: Divat és propaganda. A londoni és a varsói magyar bál az 1930-as években. In: *Folia Historica* (29) 2013. A Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Evkönyve. Szerk. Szivék József Róbert. Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum, 2014. 109–129.
- 29 Ferenczy Ferenc, a mozgalom ügyvezető elnöke azt hangsúlyozta a testület megalakulásakor, hogy „nem díszmagyart, nem történeti kosztümöt, nem népviseletet és nem nemzetiszín pántlikás, pruszlikos »szüreti magyart« akar divatba hozni, hanem *korszerű, modern, használható és a nemzetközi divattal versenyképes magyar szellemű divatot.*” Ferenczy Ferenc: Előszó. In: A Magyaros Öltözködési Mozgalom Országos Bizottságának magyaros divatbemutatója 1934. december 5-én és 7-én... a Városi Színházban a M. kir. Állami Nőipariszkola rendezésében. Budapest, Somody Pál, 1934. 3. (a továbbiakban: Műsorfűzet) sz. n. [3. oldal]. (Kiemelések az eredetiben – F. J. A.)
- 30 A pályázatra közel 1500 pályamű érkezett be. A fiatal tehetségek és a már ismert ruhatervezők támogatására több mint 1000 pengő különítettek el a szervezők. Vö. Magyaros ruhadivat. *Magyar Iparművészet*, 1933. (36. évf.) 9–10. 187.; Fábrián Gyula: Magyaros divatrajzok. *Uo.* 1934. (37. évf.) 9–10. 165–167, 169–172.; A Magyaros Öltözködési Mozgalom Országos Bizottsága ruhaterv pályázatának eredménye. *Uo.* 207–208.; A magyaros divaterv pályázat eredménye. Magyar Távirati Iroda Híradóarchívum 1920–1945 (a továbbiakban: MTIH.), Magyar Országos Tudósító (a továbbiakban: MOT) Hírek 1934. október 15. 18.; A Magyaros Öltözködési Mozgalom nagy divatkiállítása. MTIH. MOT. Hírek 1934. nov. 3. 1.; A magyar divatkiállítás megnyitása. MTIH. MOT. Hírek 1934. nov. 5. 14. <http://archiv1920-1944.mti.hu> (letöltve: 2015. 8. 20.); Műsorfűzet i. m. [5. oldal].
- 31 Ferenczy Ferenc levele Györfly Istvánnak, 1934. 12. 15. FGYAH. (Kiemelés az eredetiben – F. J. A.)
- 32 Györfly István kézirat népviseletünk formavilágáról és a kismesereségek ruhakultúrában betöltött szerepéről, 1938. GYGYH. Vö. Györfly István: *A néphagyomány és a nemzeti művelődés*. Előszó Uő. Budapest, [Táj- és Népkutató Központ], 1939. (Magyar Táj és Népismeret Könyvtára 1.) 32–41. A népviseleti anekdota ld. Györfly István dokumentumtöredékét, 1930. 1. 11. GYGYH. Az összejöveleken részt vettek a nőipariszkolák, az Iparrajziskola, az Iparművészeti Iskola, a Képzőművészeti Főiskola, a ruhaszalonnok képviselői, néhány ruhatervező, az Ipartestület elnöke, valamint az Iparügyi Minisztérium háziipari felügyelője.
- 33 Hat himézett nyári blúz terve írásos csikdíz rajzzal. *Magyar Iparművészet*. *Muskáti* 1935. 38. évf., 4. sz., 52–53.; Hat magyaros díszítésű könnyű nyári gyermekruha rajza. *Uo.* 5. sz., 67.; Lányka ruhadísz *Uo.* 6. sz., 76.; Öt estélyi ruhatervének rajza matyó, sárközi és írásos himézssel, ezüst színórozással és aranyos sűtádsízzel. *Uo.*, 9–10. sz., 141–142. F. Györfly Anna két terve modellarajzzal, a himézés motívumaival és leírással. *A Pesti Hírlap Divatlapja*, 1935. okt. 6. 29.; Sz. L. [Szabó Lőrincné Mikes Klára]: Magyaros lányka-ruhák. *A Pesti Hírlap Divatlapja*, 1935. nov. 10. 17. *A Pesti Hírlap Divatlapja* [a P. H. divatlapja] rendszertelen időközönként, általában minden divatszalon előtt, de évente legalább négyszer jelent meg a *Pesti Hírlap* képes irodalmi és művészeti revüjének, a Szegi Pál által szerkesztett *Pesti Hírlap Vasárnapjának* különkiadásaként. A kiadványt a *Pesti Hírlap* előfizetői ingyen kapták. *A Pesti Hírlap Vasárnapjához* ld. Széchenyi Ágnes: Szegi Pál. In: Szegi Pál: *Játék és lelkiismeret. Válogatott írások*. Szerk. és a dokumentumokat vál. Széchenyi Ágnes. Budapest, Argumentum Kiadó–Philobiblon, 2001. 27–30.
- 34 Több ízben említette, hogy sok táskája és cipője volt, és szerette a kalapokat is. Egy őzbarna ruha volt a kedvence. A szerző visszaemlékezése – F. J. A.
- 35 (lf.) Györfly István i. m. 45; Györfly Istváné i. m. 18. A Goldberger Sám. F. és Fiai gyár levele F. Györfly Annának. 1935. 4. 30. FGYAH.
- 36 Lakatos Artúr egyéves franciaországi tanulmányútját, amelynek a gyáripari textiltervezés tanulmányozása volt a célja, hazánkban egyedülálló módon az állam mellett a Goldberger gyár is támogatta. Egy évvel később, 1906-ban Lakatos az Iparrajziskolában megszervezte a textilművészeti szakosztályt és az esti iparostanfolyamot. Utóbbi a Goldberger gyár tanoncai is látogatták. Vö. Lakatos Artúr textiltervező. Közreadja Pálosi Judit. *Magyar Iparművészet*, 2004/2. 70–74.
- 37 Magyar művészek előre! Hirdetés. *Pesti Hírlap*, 1929. 9. 22. 7.; *Magyar Iparművészet*, 1934/3–4. 72–73.; A magyaros textilminta tervpályázat eredménye. *Uo.* 1934/5–6. 112.; Goldberger Textilipari Gyűjtemény állandó kiállítása.
- 38 Fischer Curt mellett Elisabeth Paul-Schiff is évekig irányította a gyárban folyó tervezőmunkát. Marcel Jean francia textiltervező és szürrealista festő, aki a harmincas évek végén egy ideig a Francia–Magyar Pamutipar Rt. műtermét vezette, szabadúszó tervezőként a Goldberger gyárnak is készített mintákat. „*A Goldberger...*” *Az Obudai Múzeum – Goldberger Textilipari Gyűjtemény állandó kiállítása. Kiállításvezető*. Budapest, Obudai Múzeum, é. n. 45.; Horváth Hilda: Marcel Jean textiltervei a Francia–Magyar Pamutipar Rt. számára. *Ars Decorativa*, 1992/12. 141–150.; Textilművészet. In: *Magyarország a 20. században. Kultúra, művészet, sport és szórakozás*. III. kötet. Szerk. Bauer Gábor et al., Irták Bán András et al. [Szekszárd], Babits Kiadó, 1998. 98. <http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/424.html> (letöltve: 2015. 9. 28).
- 39 „*A Goldberger...*” i. m. 45, 46; Erdei T. Lilla: P. Szabó Éva szövött és nyomott textiljei a II. világháború végéig. In: *Art deco és modernizmus. Lakásművészet Magyarországon 1920–1940. Kiállítási katalógus*. Szerk. Horányi Éva. Budapest, Iparművészeti Múzeum, 2012. 89. A Goldberger Textilipari Gyűjtemény állandó kiállításán P. Szabó Éva és Foreth Gyula több terve is megtekinthető.
- 40 Az F. Györfly Annának címzett leveleken a „P. S. rajzterem” elnevezés is szerepel.
- 41 A hagyatékban található egy-két fotó Elisabeth Paul-Schiffről, de fennmaradt egy papírlapra felragasztott enteriőr felvétel is, amelyen Paul-Schiff Üri utcai lakásának nappali szobája látható. FGYAH.
- 42 [Szegő?] Vera levele F. Györfly Annának, 1938. 8. 31. FGYAH.
- 43 É. n. FGYAH.
- 44 Batori Irén: *Tündérkereső Jutka. Mesék*. III. Romaszkan Alice. Budapest, Új Idők, 1946. Omár Kháyyám: *Rubáiyát. A perzsa csillagász-költő versei*. Ford., előző Szabó Lőrinc. Budapest, Új Idők Irodalmi Intézet (Singer és Wolfner), [1943]. (570. kézzel számozott példány.) A szerző születésnapjára ajándékozott kötetben két idézet található: „Farkas=Györfly Pannikának és Ferikének és Fetóknak és Ádámknak szeretettel, Szabó Lőrinc, 1955. 12. 4.”; „Juditknak nagy szeretettel, Cuksi nagyanyád, 1993. 12. 6.” A kötetben található egy papírdarab, amelyre F. Györfly Anna a következő sorokat jegyezte le nekem: „Szeresd a könyvet!! Melyet Nagypapád jó barátja fordított, s nekem kedves jó ismerősöm volt Romaszkan Alisz, aki a háború elől menekült hazánkba, s Goldbergeréknél együtt dolgoztunk egy ideig! Nem tudom a sors hova vitte!! Cukó.”
- 45 A hagyatékban sajnos nagyon kevés terv, anyagminta maradt fenn ebből a pályaszakaszból. A kutatást nehezíti, hogy kevés forrás áll rendelkezésünkre a Goldberger Textilgyár működésének 1945 előtti időszakából; keveset tudunk az ott folyó művészi tervezőmunkáról és az ott dolgozó rajzolókról, tervezőkről. A legnagyobb gondor a nagy számban fennmaradt mintatervek szerzőségének megállapítása jelenti, hiszen a mintakönyvekben található textilminták mellett nincsenek feltüntetve a tervezők nevei. „*A Goldberger...*” *Az Obudai Múzeum – Goldberger Textilipari Gyűjtemény állandó kiállítása; Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár* (a továbbiakban: MNL OL) Goldberger Sám. F. és Fiai Rt. Z 670 8–11. Mintakollekciók. Az egyik sajtóbeszámolóból tudható, hogy 1937-ben a nagy tervezőosztályon „negyven fiatal úrilány” tervezte a mintákat. Az egyelőre nem világos, hogy a Paul-Schiff műtermen külön részlegként működött, vagy az említett tervezőosztály része volt-e. Izsáky Margit: Kétszáz selyemruhát mutatnak be a Nemzetközi Vásáron. *Szabadság*, 1937. 5. 2. 8.
- 46 Salamon Eszter F. Györfly Annával készült interjújának vázlatos leírata, 2003. Ezúton mondok köszönetet Salamon Eszternek, hogy az általa legépelet szöveget megtekinthettem. Az eredeti hangfelvétel nagy valószínűséggel megsemmisült.
- 47 F. Györfly Anna visszaemlékezése szerint Pán Imrenek is készített ruhaterveket, amelyeket felnagytítottak és faroatra felkiszórvva állítottak ki. Mezei Gábor szerint ezek valószínűleg édesapjának a Nemzetközi Vásáron található standja dekorációjához készülhettek. Ezúton köszönöm Mezei Gábor szíves közlését.
- 48 OSZK Plakát és Kinyomtatványtár. PKG.1936/181.
- 49 Köszönöm Bakos Katalinnak a plakátra vonatkozó megjegyzéseit.
- 50 A Goldberger-gyár reprezentatív kiállítása. *Magyar Közgazdaság*, 1936. 5. 10.; A Goldberger kiállítás. *Textil-IPar*, 1937. 5. 7. MNL OL Z 1349. 88–89/607. Sajtó-kivágatok.
- 51 Salamon Eszter F. Györfly Annával készült interjújának vázlatos leírata, 2003. Vö. Ch. Herbert levele F. Györfly Annának, a bélyegző keltezése: 1948. 12. 4. FGYAH. A levél szerint F. Györfly Anna egykori kolléganője és barátjáné, Mauthner Krisztina, később Ch. Margaretha Herbert 1949-ben Rio de Janeiroban bukkant rá az egyik régi, gyerekmintás flanel anyagára.
- 52 Ferenczy Ferenc levele F. Györfly Annának, 1936. 5. 16. FGYAH. F. Györfly Anna a következőket írja édesapjának: „A hivatalban is nagyban megy a munka, magyaros mintákat is rengeteget csinálók, meg most dobozfedelet is csinálók, mikor ráérek, eladni ugyan még nem sikerült, de majd talán!” F. Györfly Anna levele Györfly Istvánnak, 1936. 11. 22. GYGYH. Ld. a 2. dokumentumot.
- 53 Ferenczy Ferenc levele az Igazgatóságnak, 1936. 6. 6. MNL OL Z 674. 51/325. Magyaros Öltözködési Mozgalom Országos Bizottsága. A levél 13 darab magyaros mintázatú anyagról tesz említést. A Goldberger-gyár nagyszencziójú magyaros mintájú anyagai. *Textil Kurir*, 1936. 10. 24. MNL OL Z 1349. 88–89/607. Sajtó-kivágatok. Vö. Ferenczy Ferenc feljegyzése, 1937. június 17. MNL OL Z 674. 51/325. A Goldberger gyár a varsói divatkiállításra és divatbemutatóra is kiküldött 12 himézett anyagot és 9 anyagmintát, illetve modellruha-terveket. Ezek alapján varták meg a ruhákat.
- 54 1942. évi jövedelemigazolás a Goldberger Rt-től, 1943. 2. 1.; F. Györfly Anna kiadási naplója 1941. május 1.–augusztus 16. FGYAH.
- 55 F. Györfly Anna levele Farkas Ferencnek, 1943. 6. 6. FGYAH. Ld. a 4. dokumentumot. Vö. Perthő Németh Erika–G. Sin Edit: *Írók, költők Szentendrén*. Szentendre, Pest Megyei Művelődési Központ és Könyvtár – Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága, 1990. 32–34. F. Györfly Anna férjével 1939-től a IV. ker. Ferencz József (ma V. ker. Belgrád) rakpart 11-ben, 1945–1950 között a VIII. ker. Bródy Sándor utca 10-ben laktak.

- 56 Az 1950–1960-as évektől a fent említett tevékenységekkel akarta jövedelmét kiegészíteni. Vö. F. Györfly Anna levele a Képzőművészeti Alap Iparművészeti Vállalat Iparművészeti Bíráló Bizottságának, 1958. 6. 16. FGYAH. Ld. a 24. dokumentumot. Férje jövedelme a korábbi évekhez képest jelentősen visszaesett. Rövid ideig tartó 1956-os politikai szerepvállalását leszámítva teljesen visszavonult a politikától, 1958-ban az OTP osztályvezetőjeként ment nyugdíjba, rokkantnyugdíj iránti kérelmét 1958-ban fogadták el, hosszú betegség után 1966-ban hunyt el. Az 1950-es évek elejétől nagy mértékben F. Györfly Annára nehezedett a megélhetés nyomasztó terhe. Szabadúszó grafikusként ráadásul nem volt havi, fix jövedelme.
- 57 Illyés Gyulának és feleségének, Flórának például egy ovális tükröt ajándékozott, amelynek fakeretét festett virágmintákkal díszítette. Érdemes megemlíteni, hogy míg a régi lakásukban Kaesz Gyula, addig időskorában már F. Györfly Anna tervezte meg konyhája berendezését.
- 58 A tizenhat, kézzel kifestett grafikát tartalmazó, iskolák részére készült szemléltető kép rajzaiból szintén színezett és színezés nélküli képeslapok is készültek, és azok Ifj. Pataki más kiadványaiban is újra napvilágot láttak. Vö. *Az Én Kislapom*, 1935. (1. évf.) 3. 4.; 1936. (2. évf.) 1–4. 5. Pataki lapjában egy babaruha tervének leírását és a szabásminta rajzát is közölték, amihez egy varró kislány rajzát is mellékeltek. Nem kizárt, hogy itt saját, 1934-ben varrt babáinak a tervét adták közre. Erzsike barátinőtől: Szorgalmas Erzsike levele barátinőjéhez. Uo. 1936. 1–4. 7. Vö. a 33. jegyzet.
- 59 Farkas Ferenchez ld.: „*Aki nem ír, hanem ír.*” *Bisztrai Farkas Ferenc emlékezete. Tanulmányok, visszaemlékezések, dokumentumok.* Szerk., s. a. r., jegyz., Farkas Judit. Budapest, Ráció Kiadó, 2007.
- 60 F. Györfly Anna levele Györfly Istvánnak, 1936. 12. 3. GYGYH. Ld. a 3. dokumentumot.
- 61 É. n. FGYAH. Később kislányainak is számtalan kedves és humoros kis meserajzot, ötletes grafikát, papírjátékot alkotott.
- 62 F. Györfly Anna levele Györfly Istvánnak, 1936. 12. 3. GYGYH. Vö. F. Györfly Anna levele Györfly Istvánnak, 1936. 11. 22. GYGYH. Ld. a 2–3. dokumentumot. Itt érdemes megemlíteni, hogy a Farkas Ferenc által létrehozott Magyar Bibliofil Szövetsége második és egyben utolsó illetménykötetéhez, Szabó Lőrinc *Reggeltől estig. Egy repülőutazás emlékére* című versciklusához Molnár-C. Pál készítette fametszeteket, a kötet tipográfáját pedig Haiman György tervezte. A könyvet a Kner nyomda nyomtatta 1937 elején.
- 63 Farkas Ferenc levele F. Györfly Annának, 1936. 10. 25. Ld. az 1. dokumentumot. F. Györfly Anna 1950 körül géppel írt önéletrajzában Kaeszné Lukáts Kató feljölte meg, mint aki munkásságáról referenciát tud adni. FGYAH.
- 64 K. Lukáts Katóhoz ld. Egger Zsófia: Mesebolt. Kaeszné Lukáts Kató csomagolásai a bécsi Altmann & Kühne csokoládéüzlet számára. *Artsmagazin*, 2015/10. 18–25.
- 65 Nem tudni, hogy K. Lukáts Katótól függetlenül, vagy éppen neki köszönhetően, F. Györfly Anna ekkoriban dobozfedeleket is készített. Vö. F. Györfly Anna levele Györfly Istvánnak, 1936. 11. 22. GYGYH. Ld. a 2. dokumentumot.
- 66 Farkas 1945–1950 között a Magyar Művészeti Tanácsnak volt a főtitkára. Miután teljesen visszavonult a politikától, egyik kezdeményezője volt a Bibliofil Társulat, majd a Kiadói Főigazgatóságon belül működő Könyvművészeti Bizottság megalakításának. Vö. „*Aki nem ír, hanem ír.*” i. m. 191–193.
- 67 Az Iparművészeti Társulat 1914-es és a Jaschik-iskola 1930-as gyermekművészeti kiállításán is szerepeltek illusztrált gyermekkönyvek. A Magyar Bibliophil Társaság 1921-ben a hazai és külföldi ifjúsági és „gyermekkönyvekből” rendezett kiállítást az Iparművészeti Múzeumban. Ez eseményel egyidejűleg meg lehetett tekinteni az Iparművészeti Társulat mese- és képeskönyv rajzpályázatának pályaműveit is. 1934-ben a társulat a kiállítás rendezőjének, Drescher Pálnak a *Régi magyar gyermekkönyvek, 1538–1875* (Budapest, Magyar Bibliophil Társaság, 1934) című kötetét adta közre. Ugyanebben az évben az Iparművészeti Társulat Györgyi Kálmán Emlékiállításán is fontos szerephez jutottak a „gyermekképeskönyvek”. Külön szekcióban, és nem a könyvművészeti részeként állították ki őket, ami a műfaj különálló, köztes helyzetét is jelzi. Ez a kísértő füzet leírásából is kitűnik: „Nemcsak (sic!) műfaja más, mint az előbbi szobaké, de illusztráló nyelve is.” A legismertebb illusztrátorok, így Jaschik Álmos, Jeges Ernő, Kozma Lajos, Lesznai Anna, Pogány Willy és Reiter László mellett feltűnik Bródy-Maróti Dorottya neve is. Bródy Dóra, később ezt a nevet használta, Kner Albert távozásával a Hungária nyomda művészeti vezetője lett, majd a Móra Kiadó képszerkesztőjeként, a képszerkesztőség vezetőjeként dolgozott. 1937-ben a Magyar Nemzeti Nyomatvány-kiállításon is külön szekcióban szerepeltek a legszebb magyar gyermekkönyvek. *Országos Magyar Iparművészeti Társulat Györgyi Kálmán Emlékiállítás*. Budapest, Országos Magyar Iparművészeti Társulat, 1934. 15; Révész 2002. i. m. 62; Farkas Judit Antónia: A Magyar Bibliophil Társaság története (1920–1949) II. „Ebben a társaságban együtt szeretnők látni a könyv minden barátját, kultuszának minden oadaó hívét”. *Magyar Könyvszemle*, 2011/4. 486, 490, 496; Tésabó Júlia: Az 1914-es budapesti gyermekművészeti kiállítás és előzményei a magyar művészeti és kulturális sajtóban. In: Uő.: *Játék-pedagógia, gyermek-kultúra. Tanulmányok*. Budapest, Gondolat, 2011. 88, 90.; Farkas Judit Antónia: Könyvművészet és bibliofília a két világháború közötti kiállításokon. *Könyvtári Figyelő*, 2014/3. 349, 352.
- 68 1960-ban a Móra Kiadó a következő bevezető szöveget írta ki-adványára elé: „Az ifjúsági és gyermekolvasók számának rohamos növekedését figyelembe véve, a Kiadói Főigazgatóság az eddiginél nagyobb papírkeretet bocsát a kiadó rendelkezésére a keresett könyvek példányszámának emelése céljából.” In: *A Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó 1961-ben megjelenő kiadványai*. Budapest, Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, 1960. 3. Ebben az évben több mint ötven kiadvány megjelentetését tüzte ki a kiadó különböző korú gyerekek részére. Közülük 21 gyerekirodalmi mű volt betervezve kortárs magyar szerzőktől. I. m. (1–28) 20–22. Fontos megemlíteni, hogy a Móra Kiadó monopóliumhelyzetben volt a gyermekkönyvek megjelentetése terén. Mellettük, jelentősen kisebb mennyiségben szinte csak a Közgazdasági és Jogi Kiadó Minerva részlege jelentkezett rendszeresen gyerekkönyvekkel, elsősorban leporellókkal, kifestőkkel és kivágós kiadványokkal. I. m. 20–22. Vö. I. m. 1–28.
- 69 Kovács Miklós levele F. Györfly Annának, 1957. 4. 15. FGYAH. Ld. a 23. dokumentumot.
- 70 1965-ben az előző évben megjelent ifjúsági és gyerekirodalmi kiadványok közül az általa illusztrált Vasvári István: *Tíz kicsi ló* című könyv is dicséretben részesült. F. Györfly Annáról a következő értékelést adták: „könyved illusztrációi jól érzékeltetik az állatok karakterét.” *A Szép Magyar Könyv 1964*. 19. In: *Magyar Grafika*, 1965/5.
- 71 Zelk Zoltán már az 1930-as években publikált gyerekkerseket, többek között a Szegi Pál szerkesztésében megjelenő *Pesti Hírlap Vasárnapjában*.
- 72 Zelk Zoltán: *Reménykedem és rettegek. Prózaírói írások 1963–1981*. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1986. 323.
- 73 *Kisdobos*, 1956/10. 2. Vö. Zelk i. m. 323–326.
- 74 F. Györfly Anna többek között Illyés Gyula, Szabó Lőrinc, Nagy László, Károlyi Amy, Sarkadi Imre, Mészöly Miklós, Gazdag Erzsé, Palotai Boris, Bátor Irén és Jékely Zoltán írásaihoz készített illusztrációkat. Gyakran kapott megbízást a címlap elkészítésére is. Ld. a 7., 9–16. dokumentumot.
- 75 Fazekas Annáról (1905–1973) van szó. Legismertebb műve: *Öreg néne özikéje*. Ill. Róna Emy. Budapest, Ifjúsági Könyvkiadó, 1952.
- 76 Lengyel Balázs: *Két sorsforduló. Válogatott esszék*. Budapest, Balassi Kiadó, 1998. 35.
- 77 Részlet Györfly Miklós kiállítás megnyitó szövegéből, kézirat, Szucság, 2009.
- 78 Kner Albertné egyik leveléből arról értesülünk, hogy ő és férje rendszeresen küldtek F. Györfly Annának különféle régi lapokat, könyveket és kivágós papírjátékokat Amerikából: „[...] Nem tudod elképzelni, nekünk milyen öröm, hogy ti is tudjátok használni a sok öreg folyóiratot és örültök neki. Múlt héten nekem könyveket, Ádámnak építészeti folyóiratokat adtam fel. Berci tegnapi hozta a mellékletet haza azzal, hátha Panninak ötlet. Sokat és nagy szeretettel gondolunk mi rátok amúgy is!! [...]” Kner Albertné és Kner Albert levele F. Györfly Annának, 1964. 2. 2. FGYAH.
- 79 Itt és a továbbiakban a köteteket ld. a bibliográfiában.
- 80 Ld. a 18–19. dokumentumot.
- 81 Györfly Miklós kiállítás megnyitó szövege, Szucság, 2009.

32. F. Györfy Anna
íróasztalánál,
1935. március

VÁLOGATOTT DOKUMENTUMOK

F. GYÖRFFY ANNA LEVELEZÉSÉBŐL

(1936–1970)

1. FARKAS FERENC LEVELE F. GYÖRFFY ANNÁNAK

Budapest, 1936. október 25.

Kedves Panni!

Mellékelten küldöm a néhai jó *Magyar Grafika* néhány megmaradt példányát és néhány olyan füzetet, amiről azt gondolom, hogy érdekl. Sajnos többet nem találtam belőlük, elkallódtak és már korábban szétajándékoztam azokat. Szerencsére találtam egy egész évfolyamot bekötve két példányban, így az egyiket elküldöm.

A jövő héten megbeszélésem Kaesznével, hogy mikor érnek rá és nyélbe ütöm az összeismerkedést, ki tudja, talán majd egyszer ezen a réven fogok a művészettörténetbe bekerülni, mint két kitűnő grafikus rokonlélek összehozásának a szellemi apja. Telefonon mindenesetre értesíteni fogom két-három nappal korábban, hogy a nagy találkozást időpontilag összeegyeztethessük.

Nagyon kérem, hogy a legközelebbi találkozásnál dicsérje majd nagyon a küldött lapokat, mert a kiadványaimra szörnyen hiú vagyok.

Kezeit csókolja

Farkas Ferkó

[GÉPIRAT SAJÁTKEZŰ ALÁÍRÁSSAL.]

2. F. GYÖRFFY ANNA LEVELE GYÖRFFY ISTVÁNNAK

[Budapest,] 1936. november 22.

Édes, drága Apókám! Millió, millió köszönet a finom borért! Rém megörültem neki, első-sorban mert nagyon jó, másodsorban hogy gondoltál rám! Örülök, hogy jól vagy. Minden este gondolok rád! Úgy gondolom, hogy el vagy utazva, s ezentúl mindig fogok neked írni, jó!? Remélve, hogy azért majd egyszer-egyszer felnézel egy kicsit ebédre (ha most még nem is, de később), mert én olyankor mindig irtó boldog vagyok, s megnyugszom egy időre! Most írok magamról. Rengeteg dolgom van! Most tanulok Iluskától kétszer egy héten franciául, s ezen túl kétszer egy héten fogok rajzolni tanulni egy nagyon jó festőművésztől, Molnár-C. Páltól, Mauthner Krisztinával együtt, fejenként egy hónapban ötven pengőbe kerül ugyan, de a felét fizeti Goldberger. Nagyon örülök, hogy tanulhatok, remélem, hasznomra lesz. Tudod, Molnár-C. Pál, azt hiszem, főleg grafikus, és nekem leginkább erre van szükségem. A hivatalban is nagyban megy a munka, magyaros mintákat is rengeteget csinálok, meg most dobozfedeleket is csinálok, mikor ráérek, eladni ugyan még nem sikerült, de majd talán! Az Iparművészeti dolgot még nem intéztem el, csak nehogy a körmömre égjen. Ha beszélsz Adriennel, megemlíthetnéd, drágám, neki,

Zsorzs mondta, hogy a levél pénteken ment el. [...] Úgy várom leved vagy hívásodat! De remek lesz, ha itthon leszel. Végtelenül nyugodt, békés hely ez itt. A szivattyú remekül működik. A kislány is, kár, hogy nem tud főzni. Cunci mama nagy kínban volt, mert délután pihenésre kényszerítettem. Csókoltat Téged. – Drága Fetókám, én is búcsúzom, számlálva a napokat. Milliárdszor csókollak, nagyon szerető Őzódésőzike. Zsili! Zsili! Zsili!
[Rajz a fiáról]

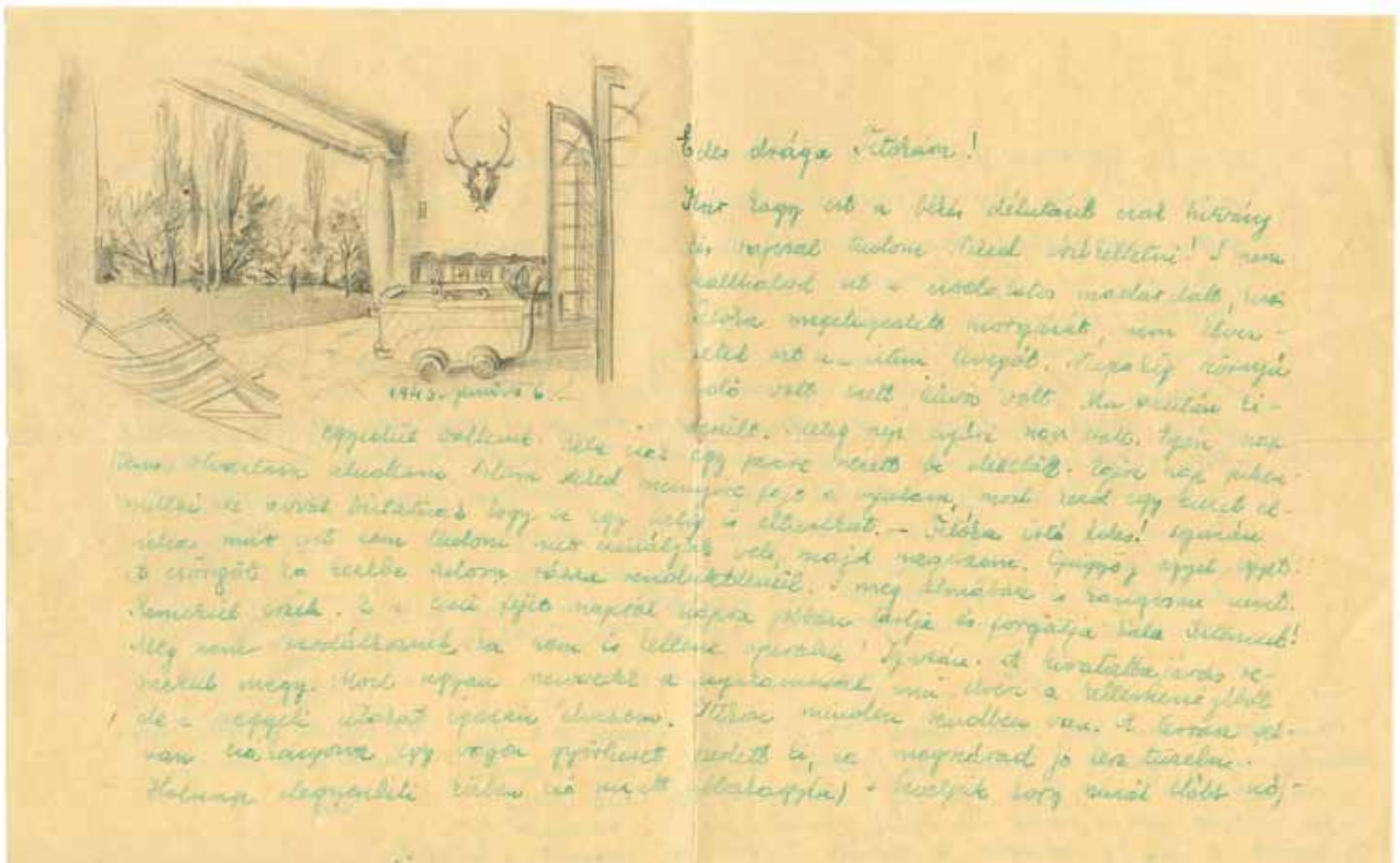
Itt látható a világ legeslegdrágább porontya! ♥♥♥

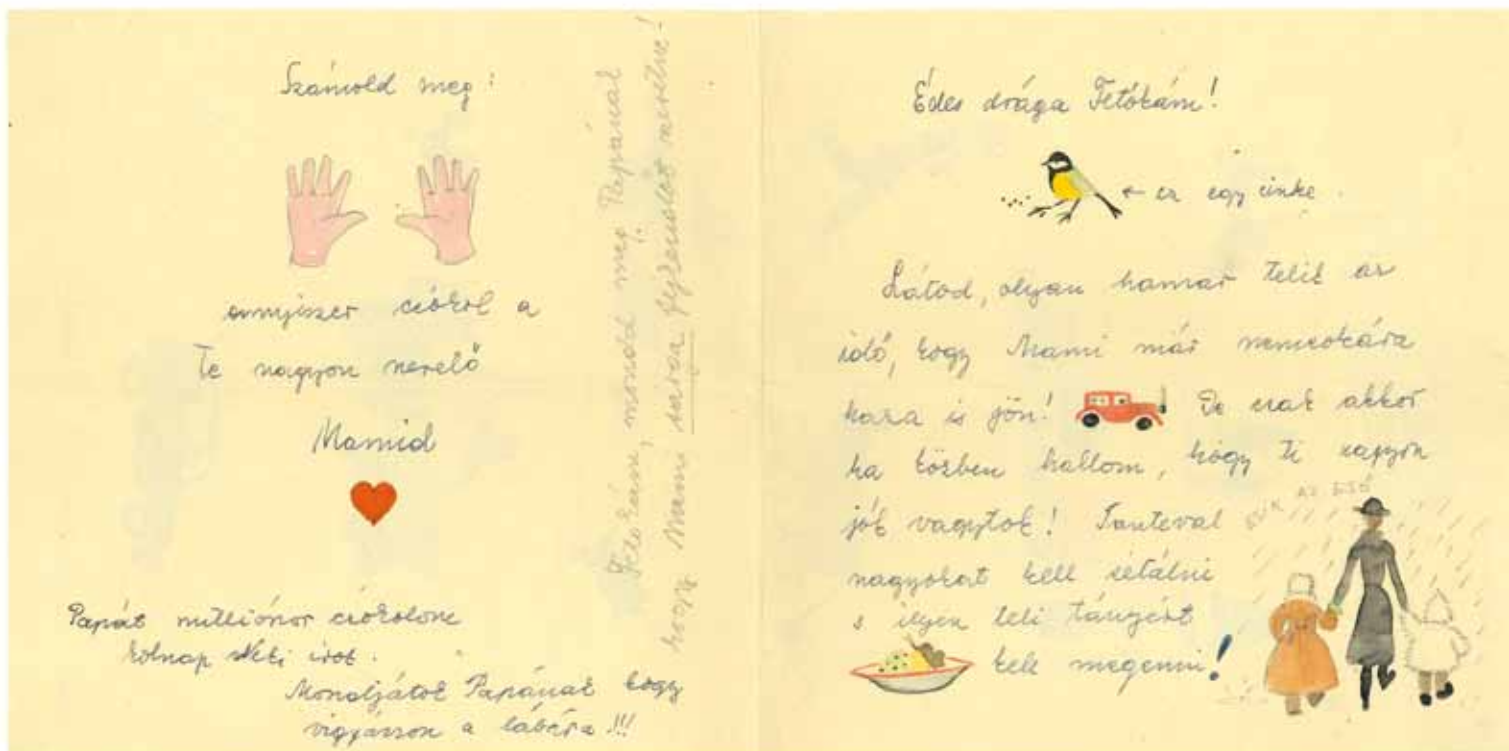

U. i. Drága Fetókám. Ma, hétfőn délben ágyból írom e sorokat. Tegnap este 8-kor elkezdett megint fájni, de oly erősen, hogy jajgatni szerettem volna. Szagatott a jobb vállam és karom. Egész éjjel alig szenderegtem egy kicsit. Reggel már kibírható volt, de felkelni nem tudok. Micike (László) néni tanácsára elhívtuk dr. Péchy ny. ezredes orvost, jó orvosnak tűnik 3 féle orvosságot is felírt. [...] Hát mit szólsz mindehhez! Rémes, ugye? Majdnem mozdulatlanul fekszem. Míg Picikét szoptatom, a csillagokat látom! [...] Elbúcsúzom megint! A viszontlátásig milliószer csókol nagyon szerető Őzódzsila

F. Györfly Anna,
1940-es évek

[KÉZIRAT KÉT CERUZARAJZZAL.]

5. F. GYÖRFFY ANNA LEVELE IFJ. FARKAS FERENCNEK

Pécs, Mecsek Üdülőszálló, 1948. január 10.

141. F. Györffy Anna fiainak írt rajzos levelei, 1948

Édes drága Fetókám!

ez egy cinke

Látod, olyan hamar telik az idő, hogy Mami már nemsokára haza is jön. De csak akkor, ha közben hallom, hogy ti nagyon jól vagytok! Tanteval nagyokat kell sétálni, s ilyen teli tányért kell megenni!

Most lerajzolom utunkat... Indulás – Budapest – Villers bácsi Mami Papa – Remek csacsifogat – Buta tyúk – Vonulnak a vadludak – Sok-sok fekete malac – Jó kis tehén... – Fiú facipőben – Szép kis falu... – Kisnyúl... Mecsek – Mami – Itt lakom én – Ez itt a kilátó

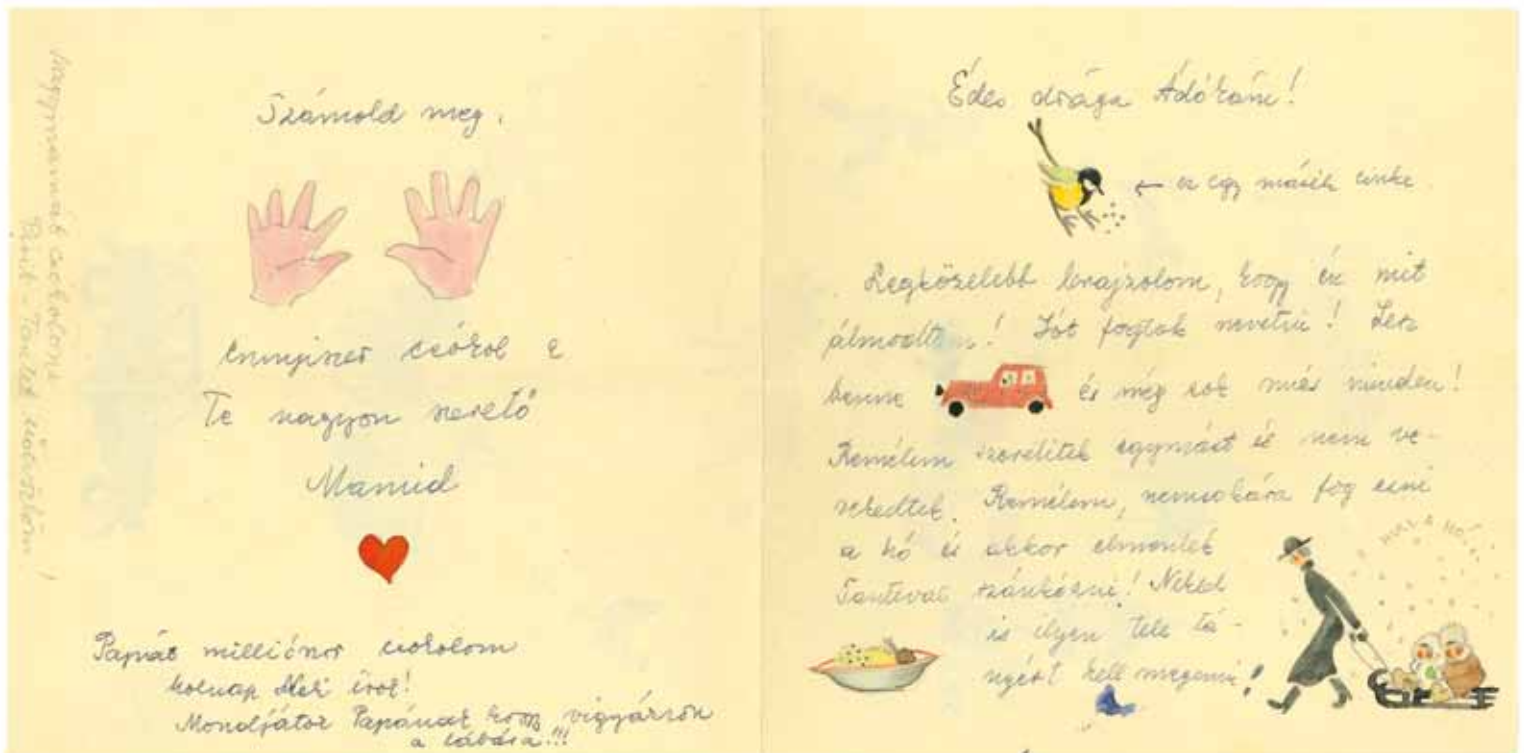
Számold meg:

annyiszor csókol a te nagyon szerető Mamid

Papát milliószor csókolom. Holnap Neki írok. Mondjátok Papának, hogy vigyázzon a lábára!!!

Fetókám, mondd meg Papának, hogy Mami sárga fejkendőket szeretne!

[KÉZIRAT SZÍNES ILLUSZTRÁCIÓKKAL. KIEMELÉS AZ EREDETIBEN – F. J. A.]

6. F. GYÖRFFY ANNA LEVELE FARKAS ÁDÁMNAK

Pécs, Mecsek Üdülőszálló, 1948. január 10.

Édes drága Ádikám!

ez egy másik cinke

Legközelebb lerajzolom, hogy én mit álmodtam! Jót fogtok nevetni! Lesz benne [kocsi] és még sok más minden! Remélem szeretitek egymást és nem veszekedtek. Remélem, nemsokára fog esni a hó és akkor elmentek Tanteval szánkózni! Neked is ilyen tele tányért kell megenni!

VILLERS BÁCSI, MAMI, PAPA – BUDAPEST – REMEK CSACSIFOGAT – MAJD-NEM ELGÁZOLTUK – TYÚK ANYÓ – EGY KIS TEHÉN ... – FIÚ FACIPŐBEN! SZÉP KIS FALU ... – KISNYÚL ... – MECSEK – KILÁTÓ

Számold meg ... ennyiszert csókol a Te nagyon szerető Mamid

Papát milliószor csókolom, holnap Neki írok! Mondjátok Papának, hogy vigyázzon a lábára!!! Nagymamát csókolom Pirit – Tantet üdvözlöm!

[KÉZIRAT SZÍNES ILLUSZTRÁCIÓKKAL. KIEMELÉS AZ EREDETIBEN – F. J. A.]

141. F. Györffy Anna fiainak írt rajzos levelei, 1948

7. SZEGI PÁL LEVELE F. GYÖRFFY ANNÁNAK

Budapest, 1953. június 18.

Kedves Györffy Anna!

Mellékelten küldök egy „ismeretterjesztő” írásocskát a Hortobágyról. Néprajzi témáról lévén szó – ezt senki nem tudná jobban megcsinálni, mint Maga. Sajnos a szöveg elég hosszú, kevés hely marad az illusztrációnak, de majd meghúzzuk.

Gondolom, legjobb lenne egy fejlődészerű első képen a Hortobágyot ábrázolni – talán a lábas hidat és valami rideg csikós-félét, vagy ilyesmit, a régi hortobágyi hangulatból. A második képnek a rizsaratást, vagy a rizstermést kellene ábrázolni. Remélem, van megfelelő természetrajzi ábra, amely után némileg pontos képet tud csinálni a rizstermésről. Ez a második kép egy hasáb szélességben és megfelelő magasságban készülhet. A cikket, amint mondtam, majd meghúzzuk, hogy a rajz beleférjen. Sajnos a cikkhez valamit még hozzá is kell írni, mert [a] szerző teljesen megfeledezett arról, hogy a Hortobágyon csikósok és csordások is találhatóak.

A két rajzot f. hó 25.-én kell leadnunk a nyomdának – remélem, nem okozunk sok bajt, ha 24.-ére kérjük.

A Sziráky-mese rajzait, amikor átadtuk a nyomdának, a következő megjegyzést tette a szakember: a két kis méretű rajz kitűnően van színben megoldva, a nagy kaput ábrázoló kép azonban azért nem megfelelő, mert a kapu szürkéjében igen sok a szín – van benne rózsaszín és még sok egyéb szín is. Ezt nagyon nehezen tudja kihozni a nyomda, egymásra kell nyomnia a sokféle színt, és a legkisebb eltolódásnál már zavarok lehetnek. Egyébként sem „garantálja”, hogy pontosan azt a szürkét ki tudja hozni. Úgy látszik, mégis nekem volt igazam, amikor azt mondtam, hogy a szürkék és okkerek nyomásánál kell legjobban vigyázni – tehát jó lenne ezeket a színeket úgy kikeverni, hogy a nyomdai négy színből kijöjjenek. Ez a mostani két rajz *négyszínű* nyomással jön (tehát nem hattal).

A rajzokat várjuk! Ferit szeretettel üdvözlöm.

Melléklet: 1 db. kézirat.

Nagyrabecsüléssel:

(Szege Pál)

[GÉPIRAT KÉZIRATOS KIEGÉSZÍTÉSEL, SAJÁT KEZŰ ALÁÍRÁSSAL, „KISDOBOS” SZERKESZTŐSÉGE FEJLÉCCSEL. KIEMELÉS AZ EREDETIBEN – F. J. A. VÖ. KISDOBOS, 1953/8. 14–15.]

8. A TEXTILMINTAGYÁRTÓ VÁLLALAT LEVELE F. GYÖRFFY ANNÁNAK

Budapest, 1954. november 9.

Tárgy: Díjnyertes rajz megvásárlása.

Értesítjük Önt, hogy az 1953–54 évi rajzversenyen pályadíjat nyert rajzát (19342 gyermekminta) 1.000.- Ft vételárért megvásároltuk. Ez összegből levonásba hozva 6% jövedelemadót, a fennmaradó Ft 940.-t a Képzőművészeti Alapnak az Országos Takarékpénztár 46-os fiókjánál vezetett számlájára az Ön részére átutaltuk.

Textilmintagyártó Vállalat

Vadas [?]

[GÉPIRAT SAJÁT KEZŰ ALÁÍRÁSSAL, TEXTILMINTAGYÁRTÓ VÁLLALAT FEJLÉCCSEL.

KIEMELÉS AZ EREDETIBEN – F. J. A.]

9. SZEGI PÁL LEVELE F. GYÖRFFY ANNÁNAK

Budapest, 1954. november 20.

Kedves Györffy Anna!

A mellékelt meséhez összesen *háromnegyed oldalnyi* területet elfoglaló illusztráció kellene. A rajzokat *szerdára* szeretnénk megkapni.

A decemberi szám, amint a próbanyomatokból látjuk, nagyon szépnek ígérkezik – tele van a maga rajzaival. Sajnálom, hogy mikor múltkor itt járt nálunk, nem voltam benn, s nem tudtunk beszélni egymással. Már most megírom, hogy a *februári címlapot* szeretnénk, ha Maga készítené. Gondolkozzon, mi volna a leginkább szíve szerint való februári téma – mi nem akarjuk megkötni a kezét, mert ha mi adnánk témát, olyasmit mondanánk, hogy a bizonyítványosztással kapcsolatos tárgyat dolgozzon fel. – Ez pedig igen száraz dolog, ha maga töri egy kicsit a fejét, biztosan jobb is eszébe jut.

Ferit is, Magát is szeretettel üdvözli

Szegi Pál

[GÉPIRAT, SAJÁT KEZŰ ALÁÍRÁSSAL. KIEMELÉS AZ EREDETIBEN – F. J. A.]

10. SZEGI PÁL LEVELE F. GYÖRFFY ANNÁNAK

Budapest, 1955. július 4.

Kedves Györffy Anna!

Mellékelve küldünk egy Erdélyi József-verset és egy hosszabb próza-mesét. Mind a két szöveghez apró „mütyür-szerű” illusztrációkat kérünk, amilyeneket maga már többször csinált nekünk. Az Erdélyi-vers egy oldalon jelenik meg – könnyen kiszámíthatja, mennyi kis rajzocska fér el a szakaszok körül és a szakaszok között. A próza-mese összesen három teljes oldalt tölt ki, s mi négy oldalon jelentetjük meg, tehát elszórva egyoldalnyi illusztráció fér el a szöveg között. Egy héten, de legfölből tíz napon belül szeretnénk megkapni az illusztrációkat – s akkor a nyár hátralevő részében már nem fogjuk zaklatni.

Valamennyiüknek kellemes nyarat kívánunk! Kisdobos

Szegi Pál

[GÉPIRAT, SAJÁT KEZŰ ALÁÍRÁSSAL, KISDOBOS SZERKESZTŐSÉGE FEJLÉCCSEL.]

VÖ. KISDOBOS, 1955/10. 10–13.]

11. SZEGI PÁL LEVELE F. GYÖRFFY ANNÁNAK

Budapest, 1955. július 12.

Kedves Györffy Anna!

A Bartók-évfordulóra négy Bartók gyűjtötte népdalt hozunk. Idemellékelem a pontos beosztást. Piros ceruzával jelöltem meg azt a részt, ahová a rajznak kell jönni. Azt hiszem, az elhúzott és legörbített forma, ha nem is szerencsés éppen, de valahogy megoldható. Mellékelem a nótaszövegeket is, hogy tudja, mikhez kell az illusztráció. Jövő hét péntekjére kérjük a kész rajzokat – szombaton ugyanis nyomdába kell adni már. Nem volna baj, ha a már ott lévő anyagot is ugyanakkor adná át nekünk.

Üdvözlettel

Szegi Pál

[GÉPIRAT, SAJÁT KEZŰ ALÁÍRÁSSAL, KISDOBOS SZERKESZTŐSÉGE FEJLÉCCSEL.]

VÖ. KISDOBOS, 1955/9. 8–9.]

12. SZEGI PÁL LEVELE F. GYÖRFFY ANNÁNAK

Budapest, 1955. augusztus 16.

Kedves Györffy Anna!

A Vörösmarty-évforduló alkalmából a „Petiké”-t fogjuk közölni. Ehhez kellene szép, az ünnepi alkalomhoz illő illusztráció. A vers rajzzal együtt egy oldalt foglalhat el. Kérjük, csináljon valami gyönyörűsége szép dolgot ebből! A beosztást, elrendezést, mindent Magára bízunk. A kész rajzot legkésőbb e hó 27.-ére kell megkapnunk. Szöveget nem küldök, biztosan megvan otthon is.

Valamennyiöket szeretettel üdvözlünk!

Szegi Pál

[GÉPIRAT SAJÁT KEZŰ ALÁÍRÁSSAL, KISDOBOS SZERKESZTŐSÉGE FEJLÉCCSEL.
VÖ. KISDOBOS, 1955/II. 2.]

13. SZEGI PÁL LEVELE F. GYÖRFFY ANNÁNAK

Kedves Györffy Anna!

Mellékelt Zelk-vers a Kisdobosban, *két egymással szemben fekvő oldalon* jelenik meg. Valami egészen gyönyörű illusztráció kell hozzá – ezért fordulunk magához. Gondoljon ki valami szépet, tervezze meg a tördelést is. F. hó 28.án kell leadnunk a rajzot a nyomdának. Éppen ezért szeretnénk 27-én megkapni, a kézirattal együtt.

Üdvözli

Az egész Kisdobos

Szegi Pál

[É. N. GÉPIRAT SAJÁT KEZŰ ALÁÍRÁSSAL ÉS KÉZIRATOS BEJEGYZÉSEL. KIEMELÉS AZ EREDETIBEN – F. J. A. VÖ. KISDOBOS, 1955/9. 6–7.]

14. FARKAS FERENC LEVELE DR. SZEGI PÁL SZERKESZTŐNEK

Budapest, 1955. augusztus 29.

Kedves Pali!

Mellékelem feleségem rajzát, amit ő pontosan és hűségesen szombat reggelre megcsinált. Én hívtalak is Benneteket, azonban senki sem válaszolt. Azután az események kisodorták a fejemből az egész rajzeljuttatási kötelezettséget. Tehát az én fejem vágandó le. Remélem, ezúttal kivételesen eltekintesz ettől. Ma reggel, amikor szörnyű mulasztásomat észrevettem, rögtön felhívtam az Ifjú Technikust és a Kis Dobost, ahol is egy férfihang azt a tanácsot adta, hogy expressz levélben küldjem be. Íme, ez megtörtént.

Szeretettel köszönt:

(Farkas Ferenc)

[GÉPIRATMÁSOLAT F. GYÖRFFY ANNA UTÓLAGOS KÉZIRATOS BEJEGYZÉSÉVEL.]

155. Farkas Ferenc, 1942

15. A KISDOBOS SZERKESZTŐSÉGÉNEK LEVELE F. GYÖRFFY ANNÁNAK

Kedves Györffy Anna!

Köszönjük újévi jókívánságait, mi is minden jót kívánunk és kívántunk idejében, csak nem mondtuk el. Fogadják szívesen így elkésve is.

Most rátérünk az üzleti dolgokra: Azt szeretnénk, ha a márciusi címlapot megcsinálná nekünk. A témát még nem döntöttük el, ellenben azt szeretnénk, ha valami magának kedves témát dolgozna fel, persze ezúttal a márciusra vonatkozó politikumnak benne kell lenni.

A címlappal f. hó 28-án kell elkészülnie. Ha kicsit gondolkodott és kialakult valami ötlet, azt meg is beszélhetjük Zelk elvtárssal együtt.

Még egyszer minden jót kíván a

Kisdobos Szerkesztősége

[É. N. POSTAI KELTEZÉS: 1956. JANUÁR 11. GÉPIRAT, FELTEHETŐLEG SZEGI PÁL ÍRTA.]

F. Györffy Anna
illusztrációja, 1956

16. NAGY LÁSZLÓ LEVELE F. GYÖRFFY ANNÁNAK

Budapest, 1956. február 17.

Édes-kedves Asszonyság!

Mivel mi jártunkban-keltünkben szerkesztjük a Kisdobost, ne haragudjon, hogy ilyen csúnya papíron írom meg azt a kérésünket, hogy: ehhez a vershez szépséges pindurka rajzokat készítsen. Két oldalon akarjuk hozni áprilisban. A határidőt ugyebár tudja? A Kisdobos nevében üdvözli

Nagy László

[KÉZIRAT. VÖ. KISDOBOS, 1956/4. 8–9.]

17. SZEPES MÁRIA LEVELE F. GYÖRFFY ANNÁNAK

Budapest, 1956. március 30.

Kedves Pannikám!

A mellékelt anyagból láthatod, milyen hálás örömmel és élvezettel csinálnám Veled a dolgokat más területen is, mert nagyon szeretem a rajzaidat. Annyi báj és üdeség van bennük, mint a kicsi élőlényekben, akik még az Édenben élnek. A legutóbbi Pöttyösben egyes rajzok a kelet-ázsiai művészet szín- és formaemlékeit idézték fel bennem, s az az irány erősen hat rám. Érdekes, hogy hetek óta hasonló ideákkal foglalkozom, s azokkal kapcsolatban igen gyakran körülzümögtek a gondolataim. Néhány mintamesém már készen is volt hozzá. Elküldöm azokat is, hogy Zelk Zoltán lássa, milyen sokféle forrás nyitható meg itt Györffy Anna–Szepes Mária vonalon. Persze két nap alatt nem tudtam bemutatni többet, de ha kell, lesz még ötlet kimeríthetetlenül. (Mesemondó játékok, *étvágygerjesztő*, altató, természetrajzi, földrajzi mesék, stb.) Fő, hogy elfogadtassuk állandó duettünket.

[...] – aláhúzás tőlem ei! [Erdődi István] Nagyon jó dolog! [...]

A küldött minta-anyaggal kapcsolatban természetesen bárhol és bármikor rendelkezésre állok, amikor szükség lesz rám.

Köszönöm, hogy gondoltál „szülőtársadra” – Megszolgálom; egyre jobb rajzlehetőségekkel. [...]

A viszontlátásig szeretettel ölel, és férjedet szívélyesen üdvözli:

Mária

Kedves Panni:

Az anyagot majd minden kíséret nélkül kaptam Máriától, – nyitott levéllel, – és címen vettem a bátorságot, hogy a Magának írt levelet elolvassam, hátha részletekre vonatkozóan valami támpontot nyerek! Persze a mesék mindenképp beszélnek magukért. Ismerem – beszélgetésekből – a társasjátékot, (*étvágygerjesztő*) és igen jóknak tartom mindet, mint általában a Mária dolgait! Igen szívesen megyek Magával – ha jónak tartja – Zelkhez, esetleg viszünk valami anyagot az új Pöttyösből, csak ez a dolog feltétlen keresztülmenjen! Várom értesítését. Kezeit csókolja Pista

[Erdődi] Pista

[KÉZIRAT. ERDŐDI ISTVÁN AZ IFJÚSÁGI KIADÓ KÉPSZERKESZTŐJE VOLT.

KIEMELÉS AZ EREDETIBEN – F. J. A.]

18. SZEPES MÁRIA LEVELE F. GYÖRFFY ANNÁNAK

Budapest, 1956. április 18.

Kedves Pannikám!

Íme, a fiúnk: Kockás Peti. Néhány sorral hosszabbra sikerült, de ennyi akciót nem lehet kéttenyérenyi helyen hitelessé tenni. Mindenesetre igyekeztem „ráolvasni”, hogy sikerüljön a dolog, bár illusztrációdat látva a Kis Dobosban [sic!], biztos vagyok benne, hogy a Te bájos és gyönyörű rajz „varázslatod” teszi majd érte a legtöbbet. Igen szép ennek a lapnak a kiállítása és sok a csábító lehetőség benne. Az ember önkéntelenül arra gondol: mennyi nagyszerű dolgot lehetne csinálni ilyen keretek között. De ne legyünk túl mohók – igaz? Csak az az okos magatartás, amelyet a Férjed tanácsolt. Nagy óvatossággal titkoljuk el egyelőre, hogy színaranyat szeretnénk eladni pléhtallérokért.

A stratégia többi részét majd személyesen megbeszéljük a Fényben, 23.-án, d. u. ½ 2-kor. Addig is: jó munkát!

A családdal együtt szeretettel ölel a viszontlátásig:

Mária

[KÉZIRAT.]

F. Györfly Anna
illusztrációja

19. SZEPES MÁRIA LEVELE F. GYÖRFFY ANNÁNAK

Budapest, 1956. április 27.

Kedves Pannikám!

Itt küldöm a Kis Dobosnak [sic!] szánt mesét; így könnyebb lesz megcsinálni hozzá a skicceket. Erre a példányra nincs sürgős szükségem. A kifestőkönyv-tervet ellenben légy olyan kedves megőrizni és alkalomadtán a férjeden keresztül visszajuttatni hozzám (Béla majd beugrik érte), mert abból csak azt az egyet csináltam.

Ugye megkapom péntekig a két vázlatot?

Engedd meg, hogy most írásban (mert négy szemközt a tollammal bátrabb vagyok) még egyszer hálásan megköszönjem rá fordított munkádat és baráti erőfeszítéseidet arra, hogy lanszírozz engem. Pedig látom, mennyi a munkád. Szeretném, ha Te is tudnád: minden nap újra meglep, hogy ilyen vagy és soha nem fogom megszokni. Sem elfelejteni. Boldog leszek, ha minden képességgemmel és lehetőséggemmel viszontszolgálatodra lehetek majd! Szeretettel ölel a családdal együtt:

Mária

[KÉZIRAT]

20. F. GYÖRFFY ANNA LEVELE DR. SZENTIVÁNYI [?] OSZTÁLYVEZETŐNEK

Budapest, 1956. szeptember 28.

Szerzői Jogvédő Hivatal,

Külföldi Osztály

Dr. Szentiványi osztályvezető kartárs kezeihez!

Hivatkozással Kf. 87-1742/II. jelű levelükre, valamint férjemnek Dr. Szentiványi osztályvezető kartárssal történt telefoni megbeszélésre, közlöm, hogy a „Pöttös Panni” D.D.R.-beli kiadásának illusztrációs jogáért a bolti (kötés nélküli) ár 5%-át kérem.

Százalékos igényem felét teszi ki a Kinderbuch Verlag által honorárium címén fizethető 10%-nak. Ilyen arányú igényemet azzal indokolom, hogy a „Pöttyös Panni” társszerzőjének vélem magam és úgy gondolom, hogy a könyv sikeréhez nemcsak a kitűnő szöveg, de illusztrációim is felerészben hozzájárultak.

Fenti ajánlatomat Szepes Máriával megbeszéltem, aki azt tudomásul vette.

E levél kópiáját egyidejűleg neki is elküldtem.

Farkas Ferencné, Györffy Anna

[GÉPIRATMÁSOLAT.]

21. DR. SZENTIVÁNYI [?] OSZTÁLYVEZETŐ LEVELE SZEPES MÁRIÁNAK

Budapest, 1957. március 29.

Szepes Mária

TÁRGY: „Pöttyös Panni”

Csatoltan megküldjük fenti mű németországi kiadására vonatkozó módosított szerződés tervezetét 4 példányban, amelyet a Kinderbuchverlag elfogadott. A 10%-os szerzői jogdíj 50%-a Önt, 50%-a pedig az illusztrátort: Györffy [sic!] Annát illeti. Kérjük, hogy a csatolt módosított 4 darab szerződéspéldányt Györffy [sic!] Annával aláíratni és valamennyi példányt az aláírásokkal ellátva hozzánk visszaküldeni szíveskedjék.

Melléklet

Ajánlott

Dr. Szentiványi

osztályvezető

[GÉPIRAT KÉZIRATOS ALÁÍRÁSSAL, SZERZŐI JOGVÉDŐ HIVATAL FEJLÉCCSEL.]

22. F. GYÖRFFY ANNA LEVELE KOVÁCS [SIC!] MIKLÓSNAK

Budapest, 1957. április 10.

Ifjúsági Könyvkiadó, Kovács [sic!] Miklós et. kezeihez.

Amióta a Kiadó állandó munkatársa lettem – idestova 5 éve –, mindenkor a legmeszszebbmenő kedvességet és jóindulatot tapasztaltam a Maguk részéről. Én is igyekeztem a munkám javát, a terminusok pontos betartását nyújtani. Nem is volt ez alatt az idő alatt a meg nem értésnek az árnyéka sem közöttünk. Most mégis úgy érzem, hogy egy sérelmet eloszlató kérésemet kell előadjam.

A „Zsófi könyve” honoráriumáról van szó. Előzetesen nem volt megállapítható, hogy hány illusztráció szükséges. A szöveg és az egyenletes eloszlás közötti egyensúly keresése szabta meg végül is a közel 300 illusztráció számát. Amikor e nem mindennapi feladattal megbirkóztam, 20.000 Ft-ban jelöltem meg honorárium igényemet. Utóbb Szántó Tibor képszerkesztő, arra való hivatkozással, hogy a könyv kis példányszámban jelenik meg, a honoráriumot 15.000, s néhány száz forintban kívánta megállapítani. Nem először történt, hogy nem előre kötött megállapodás alapján vállaltam munkámat, ennek ellenére soha a honorárium tekintetében kifogást nem emeltem. Most azonban kérem annak méltánylását, hogy milyen mennyiségű és minőségű munkát végeztem, s nagyon kérem Magukat, hogy honoráriumomat legalább 18.000 Ft-ban állapítsák meg.

Bár a magam anyagi érdekeinek nagyon gyenge szószólója vagyok, ha már nagy nehezen írásnak adtam a fejemet, még egy sérelemről kell számot adjak. Az az érzésem, hogy egy kicsit a „család” vidéken élő – mostoha – gyermeke vagyok. Évek óta szóvá akarom tenni, hogy nem egészen igazságos az, hogy én a kollektív szerződés plafonja alatt, minden munkámnál 20–25%-kal alacsonyabb honoráriumot kapok. Ne vegyék szerénytelenségnek, ha így érzem, hogy engem a plafon illetve meg. Minden munkám elfogy, az utóbbi évek alatt készült könyveim külföldi kiadásra kerülnek és nem utolsósorban minden más kiadó, vagy lap a kollektív plafonját fizeti nekem.

Nagyon kérem, hogy kérésemet vegyék fontolóra és döntsenek javamra. Egyébként megígérem, hogy újabb 5 évig semmiféle írásbeli kérést nem fogok előterjeszteni.

Budapest, 1957. április 10.

Szívélyes üdvözlettel:

[F. Györffy Anna]

[GÉPIRATMÁSOLAT. SÁRKÖZI MÁRTA: ZSÓFI KÖNYVE 1958-BAN JELENT MEG.]

F. Györffy Anna pauszvázlata és a *Zsófi könyve* védőborítója

23. KOVÁTS MIKLÓS LEVELE F. GYÖRFFY ANNÁNAK

Budapest, 1957. április 15.

F. Györffy Anna

Szentendre

Kedves Asszonyom!

Rendkívül sajnálom, hogy anyagi ügyekben nézeteltérésre került sor közöttünk. Kívánságának megfelelően a Zsófi-rajzok honoráriumát 18 000 Ft-ban állapítjuk meg.

Csupán az ügy tisztázása végett, engedje meg, hogy a következőket összefoglaljam. Ezt a könyvet kb. 10 000 Ft. rajzköltséggel, túlnyomó részben egyszínű rajzokkal terveztük, összesen legfeljebb 200 drb. rajzra számítva (legtöbbjét ún. „ábrának” tekintve). A munka során – tudtomon kívül – a rajzok felszaporodtak 270-re, az ábrák meg bájos rajzokká nőttek. Úgy gondoltam, 15 000.-Ft-ra emeljük a honoráriumot, bár így is ráfizetéssé vált a könyv a magasabb honorárium és a költségesebb nyomdai eljárás miatt.

Mint hogy továbbra is azt szeretnénk, hogy Önnel, egyik legkitűnőbb és legmegbecsültebb munkatársunkkal zavartalan maradjon kapcsolatunk, kérésének ezennel eleget teszünk.

Elnézését kérve, tisztelettel

üdvözlí

Kováts Miklós

[GÉPIRAT KÉZÍRÁSOS ALÁÍRÁSSAL, IFJÚSÁGI KÖNYVKIADÓ FEJLÉCCSEL.]

24. F. GYÖRFFY ANNA LEVELE DOMANOVSKY GYÖRGYNEK

Budapest, 1958. június 16.

Képzőművészeti Alap

Iparművészeti Vállalat

Iparművészeti Bíráló Bizottságának

(dr. Domanovszky György, a képzőművészeti zsűri lektora)

Budapest. V., Kossuth Lajos u. 12.

Alulírott F. Györffy Anna grafikusművész, a Képzőművészeti Alap tagja mellékelten a művészeti zsűri elé tárom melltű, kézelőgomb és díszgomb művészi terveimet, szíves elbírálás végett.

Irányárként közlöm, hogy motívumonként 100.-Ft-os tervezési díjat szíveskedjenek megállapítani és másolatonként a

35 mm-es díszgombokért 14.- Ft-ot

30 mm-es díszgombokért 12.- Ft-ot

25 mm-es díszgombokért 11.- Ft-ot

20 mm-es díszgombokért 10.- Ft-ot

15 mm-es díszgombokért 10.- Ft-ot

szíveskedjék művészi honoráriumként és munkadíjként megállapítani.

A fenti honorárium a nyers és esztergályozott fagombok ellenértékét nem tartalmazza, amelyek a fa minőségétől és az esztergályozás módjától függően 80 fillértől 1.60 Ft-ig kerülnek darabonként. A műveim kivitelezéséhez szükséges többretegű szín- és lakk-alapozást fenti honoráriumért magam végzem, a tervek másolati példányait szintén én vitelezném ki.

Végezetül megjegyzem, hogy amennyiben 100 gomb elkészítésére kapok megrendelést, úgy tervezési honoráriumot nem számítanék fel. E díszgombok előállításával azt remélem, hogy idővel ilyen irányú művészi termékeim mint „Györffy Anna művészi díszgombok” olyan márkás iparművészeti cikké válnának, mint „Tevan ötvösmunkái”, „Kovács Margit, Gorka kerámiai” és „Pekári gobelinjei”.

Tisztelettel

(Györffy Anna)

a Képzőművészeti Alap tagja.

Mellékelve

9 db karton

30 db művészi díszgombbal.

[GÉPIRATMÁSOLAT KÉZÍRÁSOS BESZÚRÁSSAL: ÁTVETTEM; OLVASHATATLAN ALÁÍRÁS.]

25. ERDEI FERENC LEVELE F. GYÖRFFY ANNÁNAK

Budapest, 1970. április 23.

Kedves Anna!

Mulatságos vállalkozásba kezdtem. Egy kis néprajzi ínyesmesterség címen néprajzos sütési-főzési dolgokat állítottam össze, egyenesen víkendező-kiskertező városiak számára. (Nehéz óráimban üdültem ezzel.)

A szöveg lényegében készen is van, s még hátravan a nem kisebbik része: az illusztrációk. Szépen rajzolt vonalas illusztrációkra gondolok, amiknek a forrásai a következők lehetnek: a magyarság néprajza, más néprajzi tanulmányok, az én meglevő eszközeim alapján természet után rajzolni és még fantáziából is ábrázolni. Feleségemmel az a gondolatunk, hogy Maga egyenesen erre született. Még olyan gondolatom is van, ha sikerül a közös munkánk, azt Györffy István emlékének ajánlhatjuk.

A Közgazdasági és Jogi Kiadó Minerva címen ad ki ilyeneket, és már nagyon is érdeklődik. Most azt kérem, hogy pár sorban jelezze a véleményét erről, lehet-e szó ilyen vállalkozásról? Ha igen, akkor ezt elrendezzük a Kiadóval és egy találkozást hozunk össze nálunk, ahol bemutatnám az általam gyűjtött anyagot is és néhány természetbeni kelléket is, hogy kialakíthassa rajzolási szándékait. Én úgy becsülöm, hogy mintegy száznyi rajzra van szükség.

Szívből köszönti:

(Erdei Ferenc)

[GÉPIRAT KÉZÍRÁSOS ALÁÍRÁSSAL, MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA FŐTITKÁR

FEJLÉCCSEL. A KÖTET 1971-BEN JELENT MEG A MINERVA KIADÁSÁBAN GYÖRFFY ISTVÁN EMLÉKÉRE.]

F. Györfy Anna
illusztrációi a *Néprajzi
ínyesmesterség* című
könyvhöz, 1971

138. Címlap-illusztráció
a *Dörmögő Dömötör* című
gyereklap részére

F. GYÖRFFY ANNA ILLUSZTRÁCIÓINAK VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIÁJA

(1933–1988)

Az Ifjúsági Könyvkiadó és a Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó a továbbiakban: Ifjúsági Kiadó, Móra Kiadó; a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Minerva a továbbiakban: Minerva Kiadó; Magyar Diafilmgyártó Vállalat a továbbiakban: MDV.

PERIODIKUM

Divattervező, Pesti Hírlap Divatlapja, Az Én Kislapom, Muskátli, Magyar Úriasszonyok Lapja, Óvodai nevelés, Kisdobos, Dörmögő Dömötör.

KÉPESKÖNYV, MESE, IFJÚSÁGI REGÉNY, LAPOZÓ, LEPORELLÓ, KERESGÉLŐ, KIFESTŐ, KIVÁGÓS, SZEMLÉLTETŐ FALIKÉP

- Magyar falusi gyermekek. Hungarian Village-children.* Összeállította ifj. Pataki Mihály. Budapest, ifj. Pataki Mihály kiadása, 1933. [Kihajtható, szemléltető falikép.]
- A budapesti M. kir. Erzsébet Nőiskola leánylíceum értesítője az 1933–34. évről.* Szerk. Radák Olga. Budapest, az iskola igazgatósága kiadása, 1934.
- Szívem palota. Találkozások a kis Jézussal. Fohászok, dalocskák gyermekhangra.* Közreadja P. Szedő Dénes OFM. Kodály Zoltán és Bárdos Lajos karénekével, kánonjaival, Bartók Béla és Kodály Zoltán által gyűjtött népdalokkal. [Budapest, Énekszó, 1937.]
- Liszasvili: *Kechoveli.* Ford. Rozvány Szidónia. Budapest, Új Magyar Kiadó, 1952.
- Igor Newerly: *Visszanyert emberek szigete. Történelmi elbeszélés 1948-ból.* Ford. Kerényi Grácia. Budapest, Ifjúsági Kiadó, 1952.
- Dzsanszi Kimono: *Ahol a Szukpáj folyik.* Ford. G. Lengyel Judit. Budapest, Új Magyar Kiadó, 1953.
- Kerek egy esztendő 1953.* Szerk. Enczi Endre. Ill. F. Györffy Anna mellett Kass János, Róna Emy, Végh Dezső, Szecskó Tamás, Vadász György, Szántó Pirooska, Kepes Tamásné, Langer Emil, Boskovits Miklós, Lóránd Edit, Csergezán Pál, Demény Zsuzsa, Demjén Zsuzsa. Budapest, Ifjúsági Kiadó, 1953.
- A béke arca.* Ill. F. Györffy Anna és Róna Emy. Budapest, Ifjúsági Kiadó, 1953.
- A béke tavasza. Képek a Béke-Világtanács budapesti ülészakáról. A békeküldöttek üdvözlétei a magyar ifjúsághoz.* Szerk. Veres Pál. Budapest, Ifjúsági Kiadó, 1953.

- Szulhan-Szaba Orbeliani: *A bölcsesség meséskönyve*. Ford. Honti Rezső. Új Magyar Kiadó. Budapest, 1953. [1955²]
- Murányi-Kovács Endre és Zsuzsa: *A Rákosi-zászlóért. Regény*. Budapest, Ifjúsági Kiadó, 1953.
- Dalolj velünk! Magyar népdalok*. Budapest, Ifjúsági Kiadó, 1953. [1958²]
- Mesék, történetek. Negyvenöt magyar író a gyermekeknek*. Szerk. Hárs László, Kolozsvári Grandpierre Emil, Ill. F. Györffy Anna és Szecskó Tamás. Budapest, Ifjúsági Kiadó, 1953. [Átdolg. kiadás 1954², 1956³. 1956-ban a Csehszlovákiai Magyar Kiadó kiadásában is megjelent.]
- Komjáthy István: *A legszebb szó*. Budapest, Ifjúsági Kiadó, 1953.
- Zelk Zoltán: *Háziállataink*. Leporelló. Budapest, Ifjúsági Kiadó 1954. [1956⁴]
- Zelk Zoltán: *Mese a kiscsikóról, akinek még nincs patkója. Verses mese kispajtásoknak*. Budapest, Ifjúsági Kiadó, 1954.
- Orosz népmesék*. Ford. G. Beke Margit, Görög Imre. Budapest, Új Magyar Kiadó, 1954. [A Csehszlovákiai Magyar Kiadó kiadásában is megjelent.]
- Gazdag Erzs: *Palika flótája*. Budapest, Ifjúsági Kiadó, [1954.]
- Vidám dallal...* Összeáll. a DISZ KV Úttörőosztálya. Budapest, Ifjúsági Kiadó, 1954. (Csapatgárdista kiskönyvtár 8.) [1955²]
- Virágom, virágom. Magyar szerelmes versek*. Vál. Rádics József. Budapest, Magvető Kiadó, 1955.
- Sárközi György: *Babaváros*. Budapest, Ifjúsági Kiadó, 1955. [Magyarul és lengyelül két-két, oroszul egy, németül nyolc kiadás jelent meg. 1968-ban került forgalomba a verseskönyv diafilmváltozata.]
- Károlyi Amy: *Tik-tak*. Budapest, Ifjúsági Kiadó, 1955. [1957², lengyelül két, németül hat, angolul, oroszul és bolgárul egy kiadás jelent meg. 1955-ben a Csehszlovákiai Magyar Kiadó kiadásában is megjelent.]
- Szepes Mária: *Pöttyös Panni*. Budapest, Ifjúsági Kiadó, 1955. [Több kiadásban jelent meg magyar, német és orosz nyelven.]
- Gajdar: *A kék csésze*. Ford. G. Lengyel Judit. Budapest, Ifjúsági Kiadó, 1955. (Kispajtások Mesekönyve)
- Marian Kennedy: *A kék cica*. Fordította Devecseriné Guthi Erzsébet. Budapest, Ifjúsági Kiadó, 1955. (Kispajtások Mesekönyve)
- Gáli József: *A királyné szoknyája. Mesék*. Budapest, Ifjúsági Kiadó, 1955.
- Gárdonyi Géza: *Róka koma*. Budapest, Ifjúsági Kiadó, 1956. (Mesemondó Kiskönyvtár)
- Szepes Mária: *Pöttyös Panni a Balatonon*. [Budapest], Ifjúsági Kiadó, 1956. [Több kiadásban jelent meg magyar, német és orosz nyelven melléklettel.]
- Felsőtisztai népmesék*. [A meséket elmondta Furicz János, Pályuk Anna, gyűjt. Kocsisné Szirmai Fóris Mária, sajtó alá rend. és az utószót írta Kovács Ágnes]. Budapest, Magvető Kiadó, 1956.
- G. Donászy Magda: *Jelmezbál az óvodában*. Leporelló. Budapest, Ifjúsági Kiadó, 1957. [1962²]
- Tóth Eszter: *Mi van a kosárban?* Leporelló. Budapest, Móra Kiadó, 1958.
- Szepes Mária: *Pöttyös Panni az óvodában*. [Budapest], Móra Kiadó, 1958. [Melléklettel. Több kiadásban jelent meg magyarul és németül. A pozsonyi Madách Kiadó is megjelentette.]

- Sárközi Márta: *Zsófi könyve*. Budapest, Móra Kiadó, 1958.
- Varga Tamásné: *Gyurka számolni tanul*. [Budapest], Móra Kiadó, 1958. [3 melléklettel.]
- Faragó Ilona: *A főzőkanáltól az estélyi ruháig*. Ill. F. Györffy Anna mellett Lugosy Bálint, Kárpáti Katalin, Lukács Zsuzsa, Würtz Ádám. Budapest, Móra Kiadó, 1958. [1966⁴. A Szlovákiai Szépirodalmi Kiadó is megjelentette.]
- Tiritarka*. Leporelló. Budapest, Móra Kiadó, 1958.
- Charles Nodier: *Aranyborsó és borsóvirág*. Ford. Bartócz Ilona. Budapest, Móra Kiadó, 1958.
- Altay Margit: *Amit az óra mesél*. Budapest, Móra Kiadó, 1959.
- Tóth Eszter: *Mit hoz édesanya?* Leporelló. Budapest, Móra Kiadó, 1959.
- Szabó Magda: *Marikáék háza*. Leporelló. Budapest, Móra Kiadó, 1959. [1962²]
- Fehér Klára: *Tevekönyv*. Budapest, Móra Kiadó, 1959. (Liliputi Könyvtár)
- B. Pápa Relli: *Ferkó*. Budapest, Móra Kiadó, 1959. [Több kiadásban jelent meg németül, oroszul, lengyelül, szerb-horvátul és bolgárul. A melléklet elforgatható babafej és lábak.]
- Szepes Mária: *Pöttyös Panni naplója*. Budapest, Móra Kiadó, 1959. [Több kiadásban jelent meg.]
- Tábor István: *A bátorszívű kisbojtár*. Budapest, Móra Kiadó, 1960. (Kispajtások Mesekönyve)
- Pósa Lajos: *Cicaiskola*. Vál. Fazekas Anna. Budapest, Móra Kiadó, 1960.
- Benedek Elek: *Mese a három kismalackáról*. Budapest, Móra Kiadó, 1960.
- Cirkusz*. Kifestő. Budapest, Minerva Kiadó, 1961.
- Tündérvárás*. Vers Tarbay Ede et al. Budapest, Móra Kiadó, 1961.
- Rónay György: *Vidám énekkar*. Leporelló. Budapest, Móra Kiadó, 1961.
- Nemes Nagy Ágnes: *Jóreggelt gyerekek*. Leporelló. Budapest, Móra Kiadó, 1962. [1975⁴. 1962-ben a Szlovákiai Szépirodalmi Kiadó is megjelentette.]
- Relli Pápa: *Inge was willst du werden?* Budapest, Corvina Verlag, 1962. [1968⁴. A kötet magyarul nem, de a német mellett angol, orosz, lengyel, szerb-horvát és bolgár nyelven is megjelent több kiadásban. A melléklet elforgatható babafej és lábak.]
- Szepes Mária: *Pöttyös Panni és Kockás Peti naplója*. Budapest, Móra Kiadó, 1962. [Melléklettel, több kiadásban jelent meg.]
- Ignác Rózsa: *Csutka*. Budapest, Móra Kiadó, 1962.
- Soltész Gáspár: *Játékok*. Budapest, Móra Kiadó, 1963.
- Urbán Eszter: *Csizmás kandúr*. [Vers]. Leporelló. Budapest, Minerva Kiadó, [1963]. [Lukomorje:] *Utazás Nekeresországba: mesék, történetek*. Vál. és ford. Gábor Éva Ágnes. Budapest, Móra Kiadó, 1963. [A Szlovákiai Szépirodalmi Kiadó is megjelentette.]
- Gáspár Soltész: *Grete und die Tiere: eine gereimte Sache mit Bildern*. Verse und Musik Gáspár Soltész. Budapest, Pannonia, 1964.
- Noszov: *Rám nézett a macska*. Mese. Ford. F. Kemény Márta. Budapest, Móra Kiadó, 1964. (Kispajtások Mesekönyve)
- Vasvári István: *Tíz kicsi ló*. Budapest, Móra Kiadó, 1964. [A kiadvány „Szép magyar könyv” oklevelet kapott.]
- Relli Pápa: *Hans und Helga*. Budapest, Corvina, 1964.
- Pálfy Gyula–Ray Erzsébet: *Gyermekfoglalkozástan. Gyermekfelügyelő-képző szak-középiskola 3. osztály*. Budapest, Tankönyvkiadó, 1965. [1976³]
- Marsak: *Mennyit ér egy esztendő? Versek*. Ford. Mándy Stefánia. Budapest–Uzsgorod, Móra–Kárpáti Kiadó, 1965.

101.

79.

Szerdahelyi István: *Eszperantó 1. Eszperantó nyelvkönyv 10–14 éves korúak számára I. kötet.* Budapest, Tankönyvkiadó, 1965. [1972³]

Donászy Magda: *Hóféherke születésnapja*, Budapest, Minerva Kiadó, [1964.]

Bakó Ágnes: *Kati és a meselámpa*. Budapest, Móra Kiadó, 1965.

Varga Katalin: *Segítek Anyunak*. Budapest, Móra Kiadó, 1966.

F. Györffy Anna: *A legszebb tojás*. Kifestőkönyv. Budapest, Minerva Kiadó, [1966.]

Török Erzsébet: *Mit főzzünk?* Budapest, Minerva Kiadó, 1966.

F. Györffy Anna: *Kati egy éves*. [Kivágós öltöztetőbaba] Budapest, Minerva Kiadó, 1966 (?)

F. Györffy Anna: *Mi van a babaházban?* Leporelló. Budapest, Móra Kiadó, 1967. [Melléklettel.]

Szabó Gyula: *Slovenská čítanka a gramatika pre 7. triedu všeobecných škôl. Szlovák olvasókönyv és nyelvtan az általános iskolák 7. osztálya számára*. Budapest, Tankönyvkiadó, 1967. [1978²]

Voronkova: *Varázspart. Meseregény*. Ford. Baráté Rozália, Krecsmáry László. Budapest–Uzsgorod, Móra–Kárpátia Kiadó, 1967.

100. Donászy Magda: *Hétvégi kirándulás*. [Vers]. [Budapest], Minerva Kiadó, [1967.]

Csuka Edit: *Kicsi csacsi, hova mégy?* Budapest, Móra Kiadó, 1967.

[Túrós Lukácsné:] *Túrós néni süteményes könyve*. Budapest, Minerva Kiadó, 1968⁴.

Szerdahelyi István: *Eszperantó 2. Eszperantó nyelvkönyv 10–14 éves korúak számára II. kötet.* Budapest, Tankönyvkiadó, 1968.

Gyöngyösy Istvánné: *Angol nyelv a vendéglátásban, az idegenforgalomban és a kereskedelemben*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó, 1968. [Több kiadásban jelent meg.]

Varga Katalin: *Mosó Masa mosodája*. Budapest, Móra Kiadó, 1968. [2015³⁶]

Gíró Szász Lászlóné–Bokor Rezsőné: *Orosz nyelvkönyv a közgazdasági szakközépiskola gép-, gyorsíró idegen nyelvi és külkereskedelmi ügyintéző osztályai számára III. osztály*. Budapest, Tankönyvkiadó, 1969.

Gergely István András: *Csöpi és Öcsi*. Leporelló. Budapest, Minerva Kiadó, [1969]

Varga Katalin: *Kisbence*. Budapest, Móra Kiadó, 1969. [A szlovákiai Madách Kiadónál is megjelent.]

83. Marék Veronika–F. Györffy Anna: *Amikor te kicsi voltál*. Budapest, Móra Kiadó, 1970. [1979², német nyelven és a Madách Kiadónál is megjelent.]

Ellen Niit: *A lenhajú kislány*. Fordította Rab Zsuzsa. Budapest, Móra Kiadó, 1970. [1979²]

Tarka léggömbök. Történetek óvodásoknak. Vál., szerk. Barla Gabriella. Budapest, Móra Kiadó, 1970 [A szlovákiai Madách Kiadónál is megjelent.]

Erdei Ferenc: *Néprajzi ínyesmesterség*. Budapest, Minerva Kiadó, 1971. [Finn nyelven, majd 1981-ben a VT-Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat is megjelentette.]

István Szerdahelyi: *Esperanto 1*. Budapest, Tankönyvkiadó, 1972.

Jurij Jakovlev: *Megyek az orrszarvú után*. Ford. Petrovácz István. Budapest–Uzsgorod, Móra–Kárpátia Kiadó, 1972.

Szepes Mária: *Pöttös Panni hetedhétországban*. Budapest, Móra Kiadó, 1973. [A szlovákiai Madách Kiadó is megjelentette.]

Sz. Vida Mária: *Lengő mesék*. Budapest, Móra Kiadó, 1973.

Rudnay János: *Édes és sós teasütemények*. Előszó Rudnay János. Budapest, Minerva Kiadó, 1973.

104.

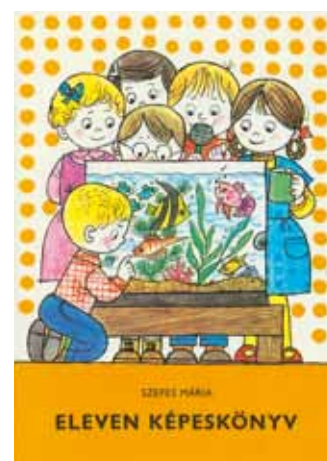
- Mócsi Lili: *Ciróka, ciróka*. Leporelló. Budapest, Móra Kiadó, 1973.
- Mi van a Varázsdobozban? A Gyermekrádió műsora*. [Szerk. Strausz Imréné Zala Zsuzsa.] Budapest, MRT–Minerva, 1973.
- Vera Csaplina: *A csintalan majmocska*. Ford. Rab Zsuzsa. Budapest–Uzsgorod, Móra–Kárpáti Kiadó, 1973.
- Csarusin: *Tomka*. Ford. Szöllősy Klára. Budapest–Uzsgorod, Móra–Kárpáti Kiadó, 1974.
- Jakab Róbertné–Dudás Imréné: *Čítanka pre 5. triedu všeobecnych škôl. Szlovák olvasókönyv 5.* Budapest, Tankönyvkiadó, 1974.
- F. Györffy Anna: *Mi ez? Lapozó*. Budapest, Móra Kiadó, 1974. [1979³]
- Donáth Blanka–F. Györffy Anna: *Kati öltözködik*. Budapest, Móra Kiadó, 1975.
- Óvodások könyve*. Szerk. Derera Éva. Budapest, Minerva Kiadó, 1975.
- Cinege, cinege, kismadár... Népi mondókák, gyermekjátékok kicsinyeknek*. Összeállította Borsai Ilona, Kovács Ágnes. Szerk. Derera Éva. Budapest, RTV–Minerva Kiadó, 1975. [1983³]
- L. Pantyelejev: *Nagymosás*. Ford. Zsombor János. Budapest, Móra Kiadó, 1976⁴.
- Én kis kertem keríték*. Keresgélő könyv. Budapest, Móra Kiadó, 1976.
- Szivárvány. Törpék és óriások. Versek, mesék, érdekes tudnivalók, fejtörők gyerekeknek*. Szerk. Horgas Béla. Budapest, Minerva Kiadó, 1976.
- Sulyok Magda: *Anyu hol vagy? Leporelló*. [Budapest], Móra Kiadó, 1976. [1981², 1983²]
- Sulyok Magda: *Még a cica is mosakszik*. Leporelló. Budapest, Móra Kiadó, 1977. [1981²]
- Lantos Rezsőné–Lukin Lászlóné: *Ének-zene az általános iskola 1. osztálya számára*. Budapest. Tankönyvkiadó, 1978. [Több kiadásban jelent meg.]
- Szepes Mária: *Pöttyös Panni*. [Bővített kiadás, új rajzokkal.] Budapest, Móra Kiadó, 1978. [Több kiadásban és németül is megjelent.]
- Rege Sándor: *Mesék Gumimókusokról. Zolika meséi és minden nagycsoportos óvodásé!* Budapest, Móra Kiadó, 1979.
- Szepes Mária: *Pöttyös Panni naplója*. [Új rajzokkal] Budapest, Móra Kiadó, 1979. [Több kiadásban jelent meg.]
- Szepes Mária: *Szia, világ*. Budapest, Móra Kiadó, 1980. [Több kiadásban jelent meg.]
- Szepes Mária: *Bolondos szerszámok*. Budapest, Móra Kiadó, 1981. [Több kiadásban jelent meg.]
- Szepes Mária: *Eleven képeskönyv*. Budapest, Móra Kiadó, 1982. [Több kiadásban és a szlovákiai Madách Kiadónál is megjelent.]
- Dörmögő Dömötör meséi*. Válogatta, és szerkesztette Rákos Klára. Budapest, Minerva Kiadó, 1982.
- Szepes Mária: *Harkály anyó*. Budapest, Móra Kiadó, 1983. [Több kiadásban és a szlovákiai Madách Kiadónál is megjelent.]
- Szepes Mária: *Zsákbamacska*. Budapest, Móra Kiadó, 1983. [Több kiadásban és a szlovákiai Madách Kiadónál is megjelent.]
- Szepes Mária: *Csupaszín*. Budapest, Móra Kiadó, 1983. [Több kiadásban és a szlovákiai Madách Kiadónál is megjelent.]
- Rege Sándor: *Gumimókus újabb kalandjai. Zolika meséi és minden nagycsoportos óvodásé!* Budapest, Móra Kiadó, 1985.

112.

119.

121.

Szepes Mária: *Rözse néni kunyhója*. Budapest, Móra Kiadó, 1985. [Több kiadásban és a szlovákiai Madách Kiadónál is megjelent.]

A három pillangó. [2. felújított, átdolgozott kiadás.] Budapest, Móra Kiadó, 1986.

Varga Katalin–Rogán Ágnes–Rogán Miklós: *Karácsony hava*. Varga Katalin–F. Györffy Anna: *Hófehérke karácsonya*. Budapest, Szépirodalmi Kiadó, 1988.

DIAFILM

Hófehérke és a hét törpe. Grimm meséje nyomán írta Ács Gizella. Budapest, MDV, 1955, 1957, 1959, 1963. [Mesefilm. Megjelent 1983-ban németül, angolul, 1990-ben angolul, franciául, 2012-ben szlovákul. Színes és fekete-fehér.]

Hamupipőke. Grimm meséje nyomán írta Vihar Béla, szerk. Ruzicska Józsefné. Budapest, MDV, 1956, 1963, 1975. [Mesefilm. Megjelent hollandul 1976-ban, angolul 1980-ban, 2010-ben, németül 1990-ben, színes és fekete-fehér.]

Zsuzsi segít anyunak. Írta Gordon Éva, szerk. Erdős Imréné. 1975-ben átírta Bodó Klári. Budapest, MDV, 1956, 1963, 1975. [Mesefilm, színes és fekete-fehér.]

Első nap az óvodában. Írta Donászy Magda, szerk. Rónai Éva. Budapest, MDV, 1959, 1963, 1977. [Mesefilm, színes.]

A 7 kis törpe egyedül. Írta B. Radó Lili, szerk. Ruzicska Józsefné. Budapest, MDV, 1961, 1963, 2002. [Mesefilm, színes és fekete-fehér.]

Dia Kati játékszországban (címvariáns *Borka játékszországban*). F. Györffy Anna meséje nyomán írta Varga Katalin. Budapest, MDV, 1962, 1963, 1976. [Mesefilm, színes.]

Sólyomszem a „bátor” indián. Írta Tóth János, szerk. Walla Gézáné. Budapest, MDV, 1962, 1963. [Mesefilm, színes.]

Óvoda az őserdőben. F. Györffy Anna meséje nyomán szerk. Ják Sándor, 1975-ben átírta Csányi Gyöngyi, szerk. Ruzicska Józsefné. Mese. Budapest, MDV, 1963, 1976. [Mesefilm, színes.]

Hogyan keletkezik a népmese? Összeáll. Brósz Róbertné. Budapest, MDV, 1967. [Iskolai oktatófilm, színes.]

Tündérszép Ilona. A magyar irodalom tanításához az általános iskolák 5. osztálya számára. Összeáll. Kunos Pálné. Budapest, MDV, 1967. [Iskolai oktatófilm, színes.]

Babaváros. Írta Sárközi György, szerk. Ruzicska Józsefné. Budapest, MDV, 1968. [Mesefilm, színes.]

Hétvégi kirándulás. Írta Donászy Magda, szerk. Ruzicska Józsefné. Budapest, MDV, 1968. [Mesefilm, színes.]

Két kicsi kacsapásztor. Szerk. Walla Gézáné. Budapest, MDV, 1969. [Mesefilm, színes.]

Gabi karácsonya. Írta Donászy Magda, szerk. Walla Gézáné. Budapest, MDV, 1970. [Mesefilm, színes.]

Csipkerózsika. Grimm meséje nyomán írta Vihar Béla, szerk. Ruzicska Józsefné. Budapest, MDV, 1973. [Mesefilm, színes és fekete-fehér. 2010-ben németül és angolul is megjelent.]

A felnőttek és gyermekek munkája az óvodában. Írta Szabadi Ilona. Budapest, MDV, 1973. [Iskolai oktatófilm, színes.]

Olvasmányok rajzos illusztrációi az általános iskola 5–8. osztálya számára a magyar irodalom tanításához. Rajzolta F. Györfly Anna, Gunda Antal és Rogán Miklósné. Budapest, MDV, 1973. [Iskolai oktatófilm, színes.]

Pirinkó barátai. Írta Varga Katalin, szerk. Ruzicska Józsefné. Budapest, MDV, 1974. [Mesefilm, színes.]

Babuci. Írta Bakó Ágnes, szerk. Walla Gézné. Budapest, MDV, 1975. [Mesefilm, színes.]
Sólyomszem, a felsült indián. Tóth János meséje alapján írta Romhányi József, szerk. Walla Gézné. Budapest, MDV, 1975. [Mesefilm, színes, a *Sólyomszem a „bátor” indián* átrajzolt és átírt változata.]

Kedvenceink. Versikék háziállatainkról. Írta Osvát Erzsébet, szerk. Lázár Júlia. Budapest, MDV, 1976. [Mesefilm, színes.]

Pöttyös Panni. Epizódok a Szia világ című könyv alapján. Írta Szepes Mária, szerk. Ruzicska Józsefné. Budapest, MDV, 1976. [Mesefilm, színes.]

NAPJAINKBAN IS FORGALMAZOTT KÖNYVEK ÉS DIAFILMEK

Mosó Masa mosodája, Pöttyös Panni-sorozat, Amikor te kicsi voltál (Móra Kiadó)
Hófehérke és a hét törpe, Hamupipóke, Csipkerózsika (angol, német és francia nyelven is), *A 7 kis törpe egyedül, Óvoda az őserdőben, Sólyomszem, a felsült indián, Kedvenceink, Pöttyös Panni, Zsuzsi segít anyukának* stb. (Diafilm Kft.)

168. F. Györfly Anna
férjével és fiaival
szentendrei kertjükben, 1965

MŰTÁRGYJEGYZÉK

1. Medveczky Jenő portréja

F. Györffy Annáról, 1942

Olaj, fa, 49×44,5 cm

2. F. Györffy Anna szüleivel és

testvéreivel, 1921

3. F. Györffy Anna Tante Liesa van

Houtennel Scheveningenben, 1921

4. F. Györffy Anna Rotterdamban,

1926

5–6. Lapok F. Györffy Anna

hollandiai rajzfüzetéből, 1926

Ceruza, kréta, papír, 206×163 mm

7. F. Györffy Anna Rotterdamból

küldött levelének utolsó oldala, alul
rajzokkal, 1926. 3. 11.

Tus, toll, papír

8. F. Györffy Anna holland nyelvű

gyermekkorú könyvének lapja.

P. J. Cohen de Vries *Bont Allerlei*. III.

A. Broeckman–Klinkhamer–F. Langelier.

Amsterdam, H. Meulenhoff, 1921

9. F. Györffy Anna babáival, 1928

10. F. Györffy Anna igazolványa

rotterdami tartózkodásához,

1929

11. F. Györffy Anna útlevele, 1933

12. F. Györffy Anna Szucságban

a bivalyborjúval, 1933

11.

13. F. Györffy Anna mezőkövesdi matyó

népviseletben, 1932

14. Női mezőkövesdi matyó surc (kötény)

15. Férfi mezőkövesdi matyó surc

(kötény)

16. Mérai kisleány, Méra, 1932

Ceruza, papír, 205×142 mm

17. Sióágárdi leányka, rajz a *Magyar falusi*

gyermekek című sorozathoz, é. n.

[1932 körül]

Tus, papír, 140×90 mm

7.

Святославъ Анна
Москва 1932. года

18. Mérai viseletbe öltözött nő,
Méra, 1932
Ceruza, kréta, papír, 295×206 mm

19. A *Magyar falusi gyermekek* című
szemléltető kép, 1933
Nyomtatvány, 295×355 mm

20. A *Magyar falusi gyermekek* című
sorozathoz készült, kézzel színezett
képeslap, é. n.
90×140 mm

21. A *Magyar falusi gyermekek* című
sorozathoz készült, kézzel színezett
képeslap, é. n.
90×140 mm

22. A *Magyar falusi gyermekek* című
sorozathoz készült, kézzel színezett
képeslap, é. n.
90×140 mm

23. A *Magyar falusi gyermekek* című
sorozathoz készült, kézzel színezett
képeslap, é. n., 90×140 mm

24. Magyaros blúz modellrajza
mezőkövesdi matyó díszlepedőkön
található „cipe” (cipő) hímzésmintával,
hátnézeti rajzzal, é. n. [1930-as évek
közepe]
Reprodukció, 145×210 mm

25. Két magyaros blúz modellrajza
kalotaszegi hímzésmintával, hátnézeti
rajzzal és leírással, újságkivágat: *Pesti
Hírlap Divatlapja*, 1935. október 6.
270×190 mm

26. Magyaros blúz modellrajza buzsáki
hímzéssel, hátnézeti rajzzal és leírással,
é. n. [1930-as évek közepe]
Vegyes technika, papír, 300×440 mm

20., 21., 22.

27.

27. Magyaros blúz modellrajza
kunsági hímzéssel, hátulnézeti
rajzzal, hímzés minta-applikációval
és leírással, é. n.

[1930-as évek közepe]

Vegyes technika, papír, 300×440 mm

28. F. Györfy Anna báli ruhában,
1930-as évek

29. Iparrajziskolai modellrajz hátulnézeti
tervvel, é. n. [1933–1935]

Ceruza, vízfesték, papír, 240×160 mm

30. Iparrajziskolai modellrajz hátulnézeti
tervvel, é. n. [1933–1935]

Ceruza, vízfesték, papír, 240×160 mm

31. Iparrajziskolai divatrajz, é. n.
[1933–1935]

Ceruza, vízfesték, tus, papír,
285×160 mm

32. F. Györfy Anna íróasztalánál,
1935. március

33. F. Györfy Anna (a kép jobb oldalán)
kollégáival a Goldberger gyár üdülőjében
Horányban, 1936

34. A „Paul-Schiff Atelier” rajzoló
és tervezői munka közben.

Elisabeth Paul-Schiff szemben
áll, F. Györfy Anna közepén
háttal ül, 1938

26.

35. F. Györfly Anna
otthonában a földön fest,
1936–1937 körül

29.

39. Iparrajziskolai modellrajzok
kalaptervekhez, 1933
Vegyes technika, papír, 325 × 125 mm

30.

40. Iparrajziskolai modellrajzok
kalap-, kesztyű- és ruhatervekhez,
é. n. [1933–1935]
Vegyes technika, papír, 220 × 150 mm

36. Nő fehérneműben, 1930-as évek
közepe
Tus, toll, papír, 240 × 160 mm

37. Nő fehérneműben, 1930-as évek
közepe
Tus, toll, papír, 240 × 160 mm

38. Goldstrand kendők, plakát,
1936
495 × 300 mm
Országos Széchényi Könyvtár
Plakát- és Kisnyomtatványtár

41. Iparrajziskolai modellrajzok
kalap-, kesztyű- és ruhatervekhez,
é. n. [1933–1935]
Vegyes technika, papír, 240 × 160 mm

42. Iparrajziskolai jelmezterv
leírással, 1933–1935
Ceruza, akvarell, papír, 240 × 160 mm

31.

39.

42.

43.

63.

64.

43. Iparrajziskolai jelmezterv
leírással, 1933–1935
Ceruza, akvarell, papír, 240×160 mm

44. A Székesfővárosi Iparrajziskola
értesítése Györffy István részére, 1935
Nyomtatvány kézírással, 235×157 mm

45. A Székesfővárosi Iparrajziskola
ruhatervező szakosztálya *Divattervező*
című kiadványának borítója, 1935
250×130 mm
Országos Széchényi Könyvtár

46. Modellrajz hátulnézeti tervvel.
A Székesfővárosi Iparrajziskola

46.

ruhatervező szakosztálya
Divattervező című kiadványának
belső, kivehető lapja, 1935
250×130 mm

47. Modellrajz-vázlat, é. n.
[1935 körül]
Ceruza, pauszpapír, 240×160 mm

48. Könyvborító terv, é. n.
Vegyes technika, papír, 250×170 mm

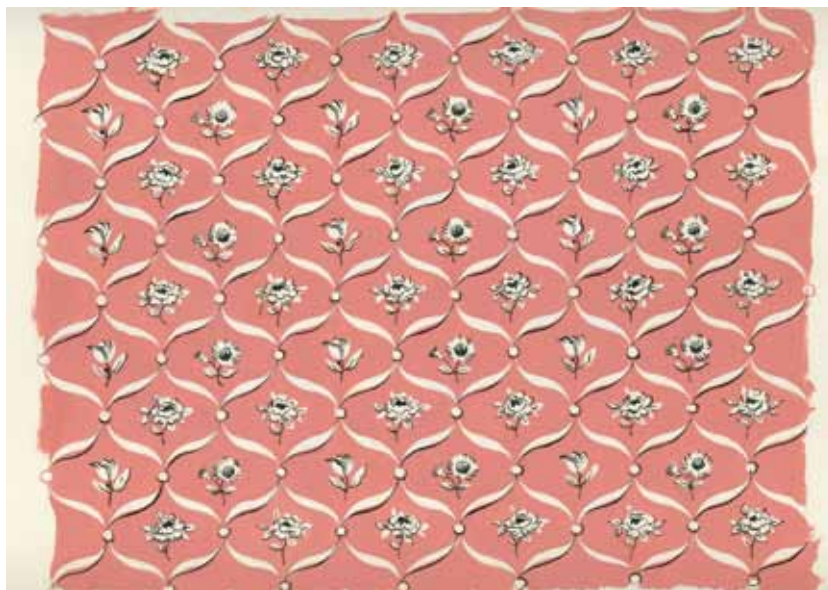
49. Háromszög alakú szuvenir
selymekendő, é. n.
Selyem, 370×950 mm

47.

49.

48.

54.

50. F. Györffy Anna kézzel varrt filcbabája, 1934
 Filc, gyapjúfonal, pamut, cérna, gyöngy, selyem, 300×200 mm

51. Mackómintás gyerektextil-mintaterv, é. n.
 Próbanymot, 250×210 mm

52. Mackómintás gyerektextil-mintaterv vázlatrajza, é. n.
 Ceruza, pauszpapír, 210×150 mm

53. Sűrű mackómintás gyerektextil-mintaterv vázlatrajza, é. n.
 Vegyes technika, papír (kör alakban kivágva), átmérő: 95 mm

54. Textilmintaterv a Pamutnyomó Rt-nek, é. n.
 Vegyes technika, papír, 245×340 mm

55. Goldstrand kendők, reklámnyomtatvány, 1936
 110×75 mm

56. Három különböző Pindar baby pandás születésnap képeslap, 1937–1939 között
 140×95 mm, 95×140 mm

57. *Szivem palota. Találkozások a kis Jézussal. Fohászok, dalocskák gyermekhangra* című könyv borítója [Györffy Panni illusztrációival], 1937
 140×103 mm

58. *Orosz népmesék* című könyv borítója, 1954
 170×130 mm

59. *Orosz népmesék*, a borító- és előzőkminta-terv próbanymata, 1954
 420×300 mm

60. *Orosz népmesék*, borító- és előzőkminta-terv, 1954
 Ceruza, pauszpapír, 297×210 mm

60.

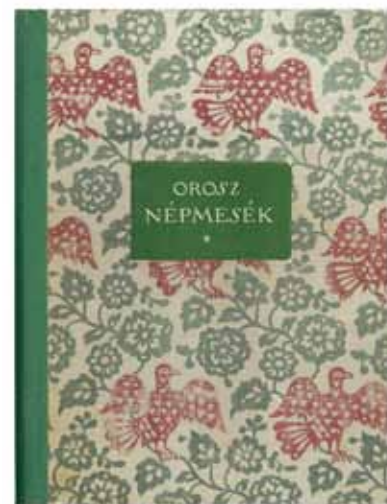
59.

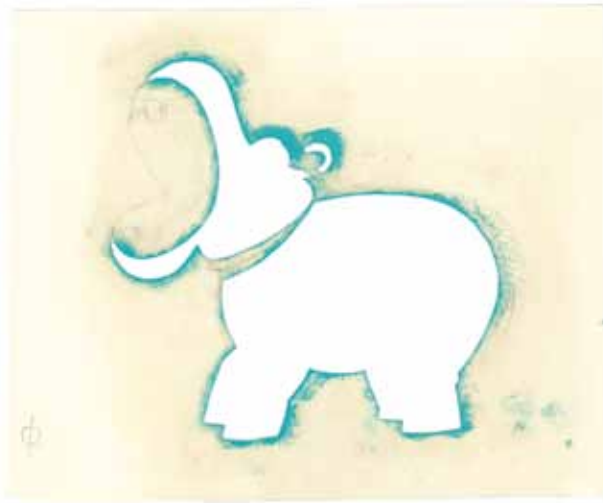
66.

65.

58.

67., 68.

61. Melltű, kézelőgomb és díszgomb mintadarabok három különböző mintával és négy méretben, 1958
Fa, akvarell, lakk, átmérő: 35 mm, 30 mm, 20 mm, 15 mm

62. Levél- és kagylómintás kerámia nyaklánc és fülklipsz mintadarabok, 1947
Kerámia, díszenként 40×30 mm

63. Levél- és kagylómintás kerámia nyaklánc és fülklipsz tervrajzok, 1947
Ceruza, akvarell, tus, papír, 225×195 mm

64. Divatrajz, 1940-es évek vége, 1950-es évek eleje
Ceruza, akvarell, tinta, papír, 295×215 mm

65. Kaspó tervek, 1947
Ceruza, akvarell, papír, 295×215 mm

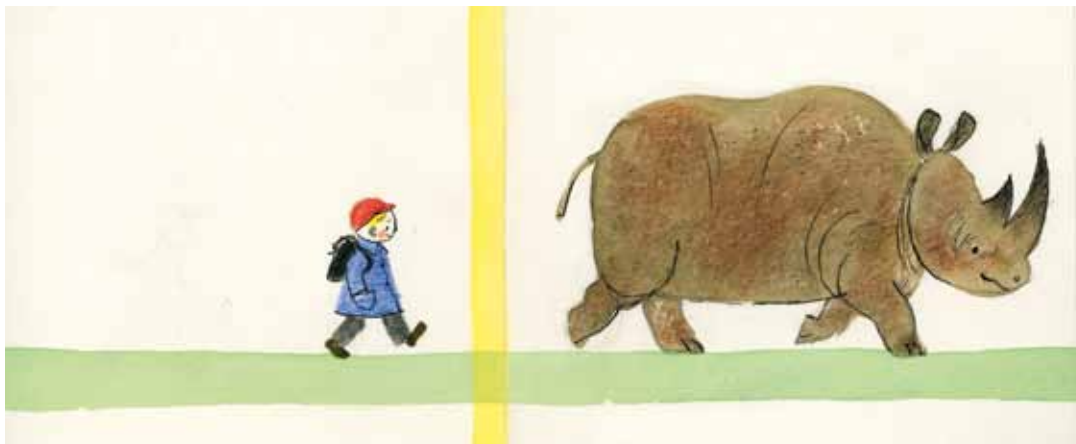
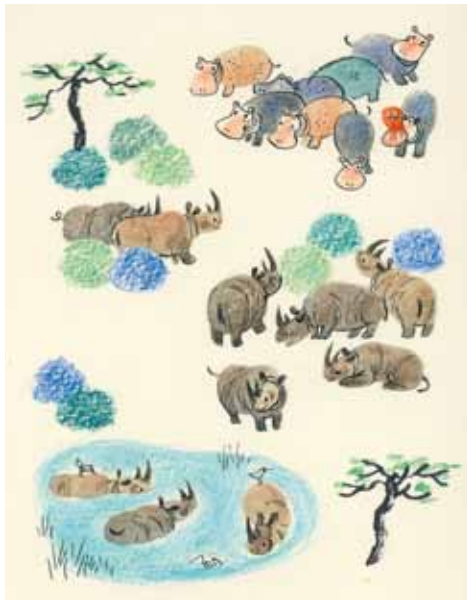
66. Csésze és csészealj tervek, 1947
Ceruza, akvarell, papír, 295×215 mm

67. Csempe mintadarabok zebra-, oroszlán-, víziló-, elefánt-, lovas, gyík- és virágmintával, 1960-as évek eleje
Porcelán, porcelánfesték, 150×150 mm

68. Csempetervek és sablon
Ceruza, vegyes technika, pauszpapír, papír, 165×165 mm

69. „szigeti és nádudvari Györffy Anna” névjegye, 1930-as évek

56.

70.

Borítóterv a *Megyek az orrszarvú után* című könyvhöz, 1972

70. Illusztrációk a *Megyek az orrszarvú után* című könyvhöz, 1972
Tus, toll, vízfesték, zsírkréta, papír,
370×305 mm

71. Varga Katalin *Kisbence* című könyvének borítója, 1969
250×170 mm

72. Illusztrációk a *Kisbence* című könyvhöz, 1969
Tus, toll, kollázs, papír, 306×210 mm,
150×210 mm

73. Két illusztráció Vasvári István *Tíz kicsi ló* című könyvéhez, 1964
Vegyes technika, papír, 270×210 mm és
270×375 mm

74. Négy illusztráció Voronkova *Varázspart* című könyvéhez, 1967
Ceruza, zsírkréta, vízfesték, papír,
280×250 mm

75. Gárdonyi Géza *Róka koma* című könyve, 1956
200×140 mm

Illusztráció a *Megyek az orrszarvú után* című könyvhöz, 1972

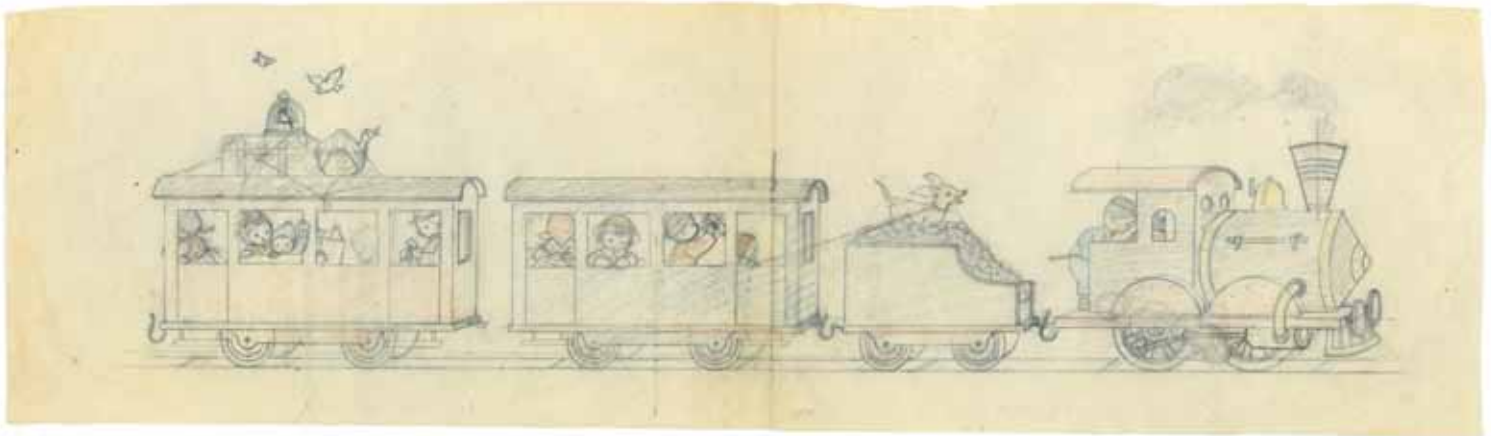

77.

80.

81.

76. Szabó Magda: *Marikáék háza*,
leporellő, 1959
170×230 mm

77. Borítóterv és illusztráció a *Marikáék háza* című leporellóhoz, 1959
Vegyes technika, papír, 210×297 mm

78. Benedek Elek *Mese a három kismalackáról* című könyve, 1960
195×165 mm

79. Vasvári István *Tíz kicsi ló* című könyve, 1964
195×170 mm

80. Sárközi György *Babaváros* című könyve, 1955
155×250 mm
Országos Széchényi Könyvtár

81. Két vázlatrajz a *Babaváros* című könyvhöz, 1955
Ceruza, papír, pauszpapír, 170×550 mm,
140×250 mm

82. Boci papírkivágat, é. n.
Ceruza, akvarell, papír, 145×242 mm

83. Jurij Jakovlev *Megyek az orrszarvú után* című könyve, 1972
220×350 mm

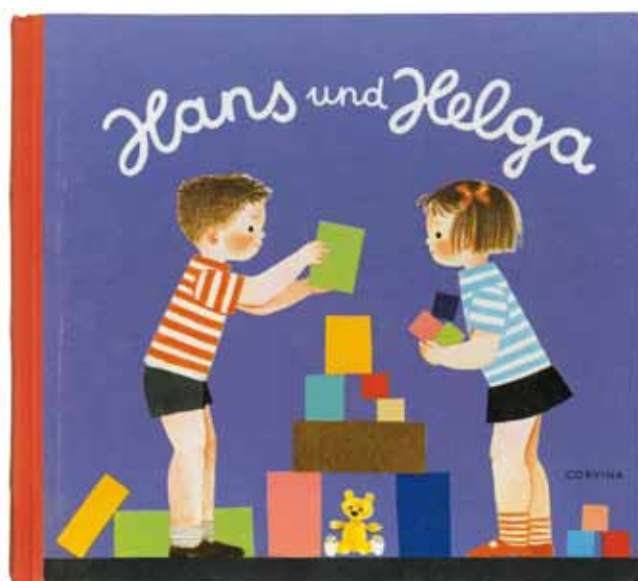
84. Pápa Relli *Hans und Helga* című könyve, 1964
210×235 mm

85. Komjáthy István *A legszebb szó* című könyve, 1953
120×170 mm

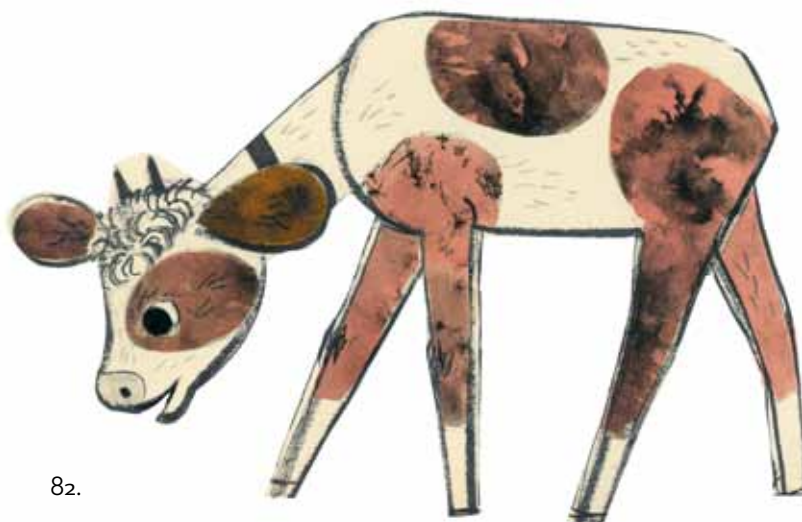
86. Zelk Zoltán *Mese a kiscsikóról, akinek még nincs patkója* című könyve, 1954
200×130 mm

85.

84.

82.

87., 88.

87. A *Dalolj velünk! Magyar népdalok* című könyv, 1953
120×170 mm

88. Vázlatrajz a *Dalolj velünk!* című könyvhöz, 1953
Ceruza, papír, 150×210 mm

91. Csarusin *Tomka* című könyve, 1974
240×170 mm

92. A *Tomka* című könyvhöz készült eredeti illusztráció makettel, 1974
Vegyés technika, kollázs, papír,
125×345 mm, 70×80 mm

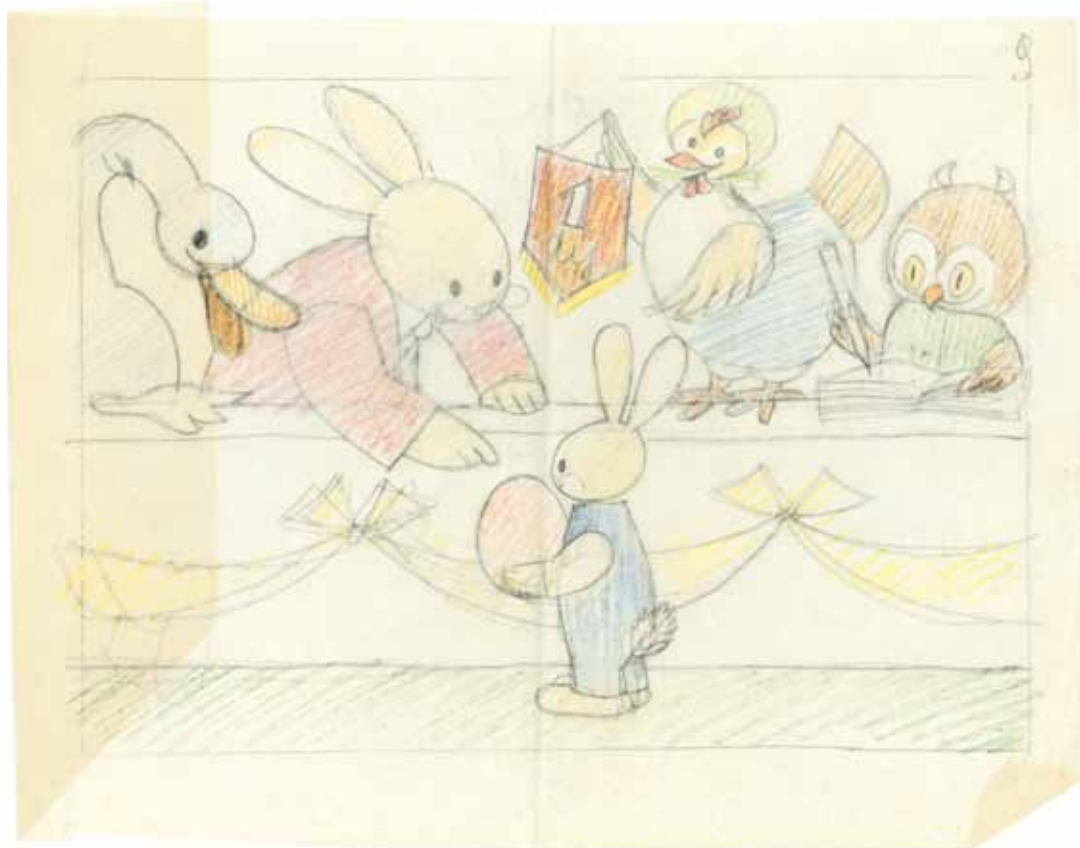
89. A *Tiritarka* című leporelló, 1958
90×135 mm

90. Károlyi Amy *Tik-tak* című könyve és annak angol fordítása (*Tick-tock*)
1955, 1960

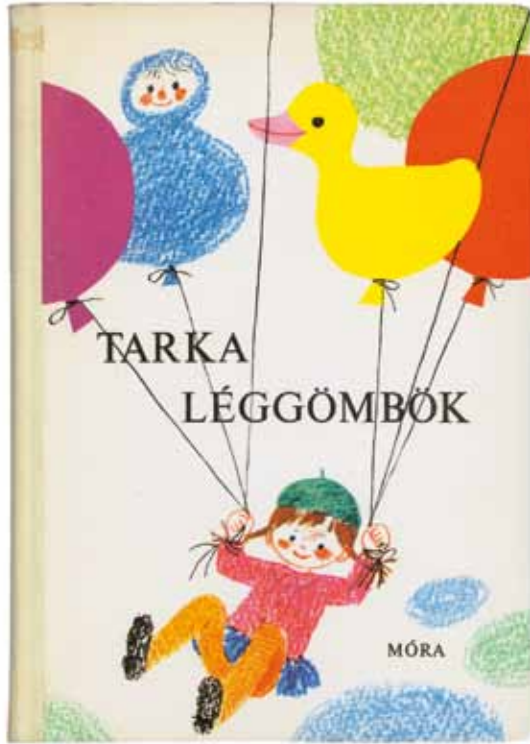
89. 165 (kihajtva 325)×250 mm

93. F. Györffy Anna *A legszebb tojás* című kifestője, 1966
160×475 mm

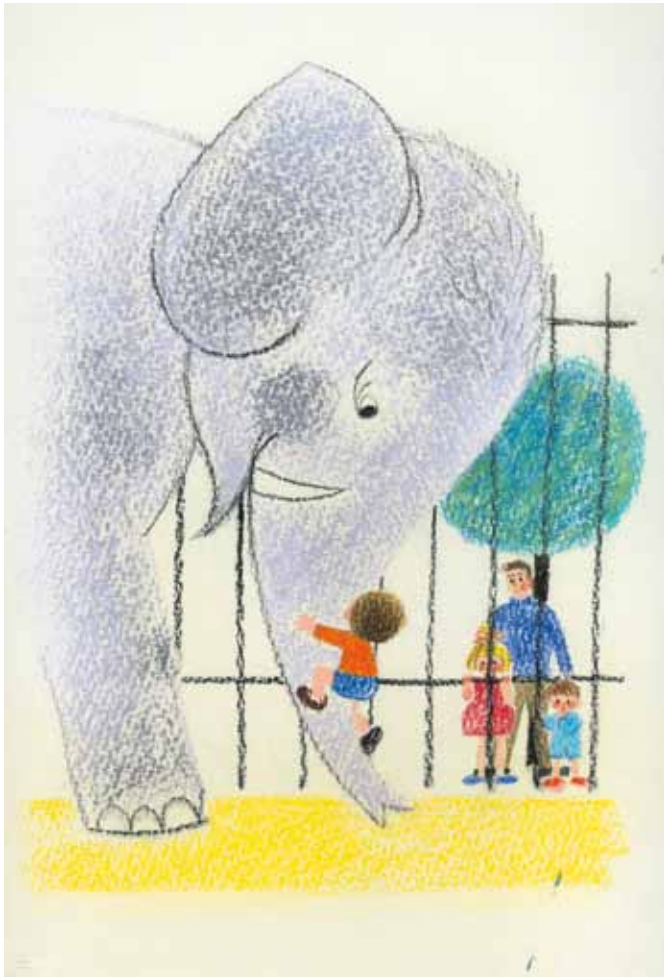
94. Két vázlatrajz *A legszebb tojás* című kifestőhöz, 1966
Ceruza, pauszpapír, 210×270 mm

93, 94.

95., 96.

95. A *Tarka léggömbök* című könyv, 1970
240×180 mm

96. Három illusztráció a *Tarka léggömbök* című könyvhöz, 1970
Zsírkréta, papír, 364×255 mm

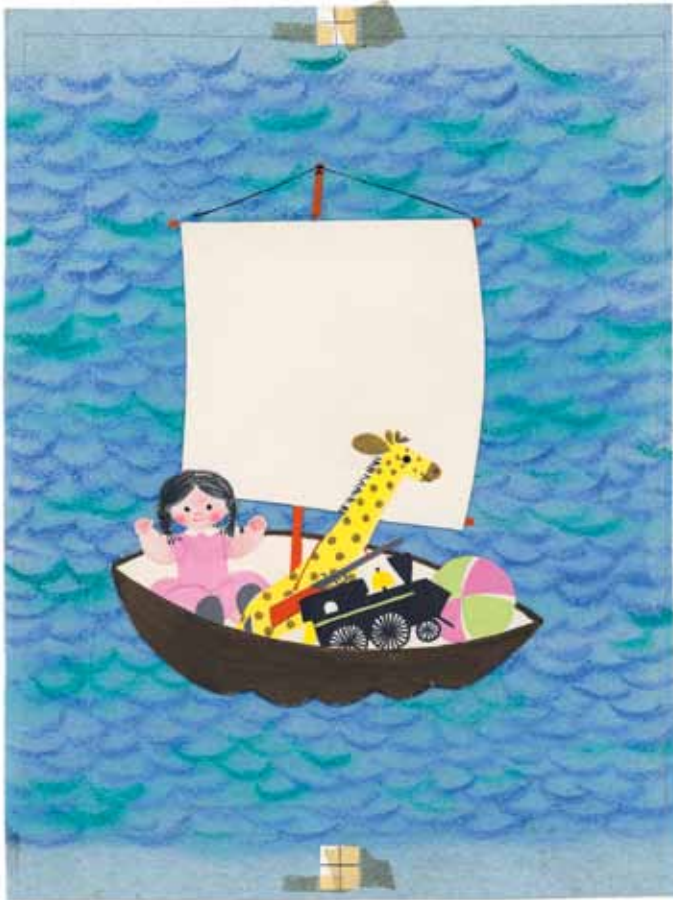
97. Urbán Eszter: *Csizmás kandúr*,
leprellő, 1963

98. Donáth Blanka *Kati öltözködik*
című könyve, 1975
170×240 mm

99. Borítóterv-variáns a *Kati öltözködik*
című könyvhöz, 1975
Filtoll, zsírkréta, kollázs, papír, 310×380 mm

98., 99.

102.

100. Voronkova *Varázspart* című könyve, 1967
295 × 210 mm

101. Az *Utazás Nekereshországba: mesék, történetek* című könyv, 1963
160 × 160 mm

102. Borító- és hátoldali terv, valamint két belső illusztráció az *Utazás Nekereshországba: mesék, történetek* című könyvhöz, 1963
Vegyes technika, papír, 180 × 130 mm, 290 × 280 mm

103. Donászy Magda *Hófehérke születésnapja* című könyve, 1964
240 × 170 mm

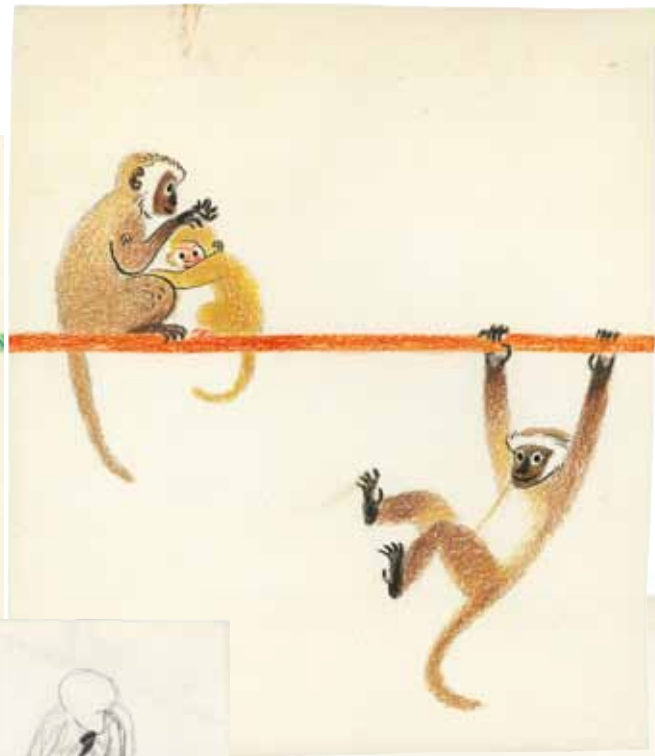
HÓFEHÉRKE SZÜLETÉSNAPJA

ÍRTA: DONÁSZY MAGDA • RAJZOLTA: F. GYÖRFFY ANNA

104. Vera Csaplina *A csintalan majmocska* című könyve, 1973
260×180 mm

105. Illusztrációk és vázlatrajzok
A csintalan majmocska
című könyvhöz, 1973
Ceruza, vegyes technika, papír

106. B. Pápa Relli *Ferkó* című könyvének két példánya, 1959
170 (kihajtva 385)×200 mm

107. Pápa Relli *Inge was willst du werden?* című könyvének két példánya, 1962
170 (kihajtva 385)×200 mm

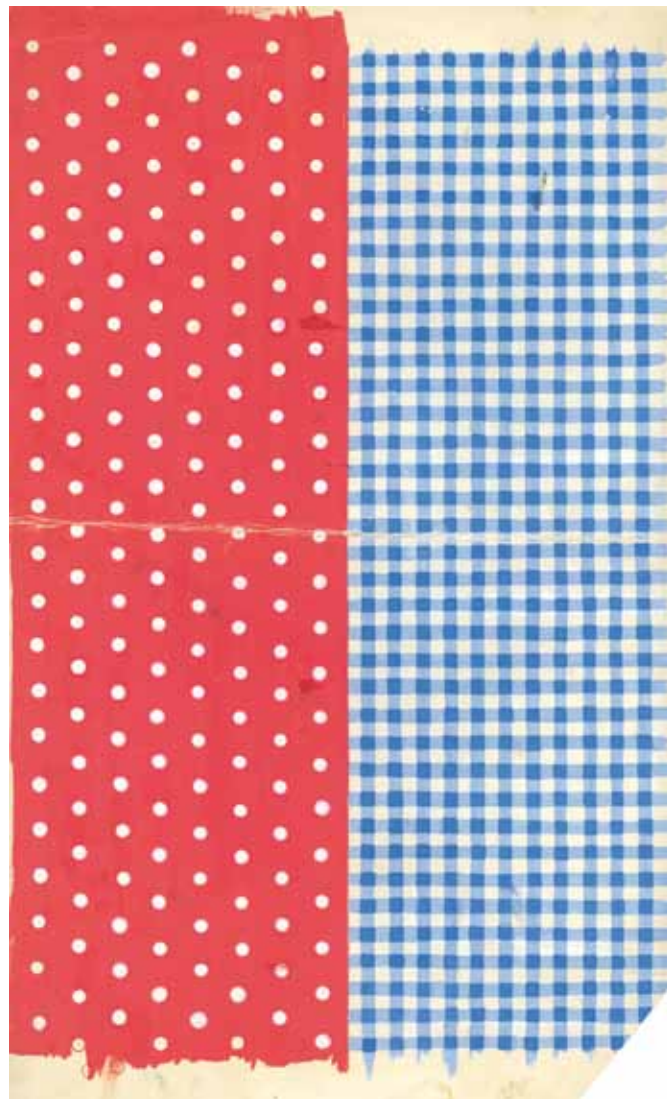
108. F. Györffy Anna *Mi van a babaházban?* című leporellója, 1967
230×170 mm

109. Kivágható és kiszínezhető melléklet a *Mi van a babaházban?* című leporellóhoz, 1967
230×170 mm

110. F. Györffy Anna gyermekeinek kisszéke, amelyet Pécs mellett vásároltak az 1940-es években
440×300×245 mm

107.

114., 115

111. Szepes Mária *Pöttyös Panni* című könyve (borító és oldalpár), 1955
290×205 mm

112. Az átdolgozott *Pöttyös Panni* című könyv új rajzokkal (borító és oldalpár), 1978
280×205 mm

113. Szepes Mária *Pöttyös Panni a Balatonon* című könyve, 1956
290×205 mm

114. Szepes Mária *Pöttyös Panni és Kockás Peti naplója* című könyve, 1962
290×205 mm

115. Borítóminta-terv a *Pöttyös Panni és Kockás Peti naplója* című könyvhöz, 1962
Tempera, papír, 360×230 mm

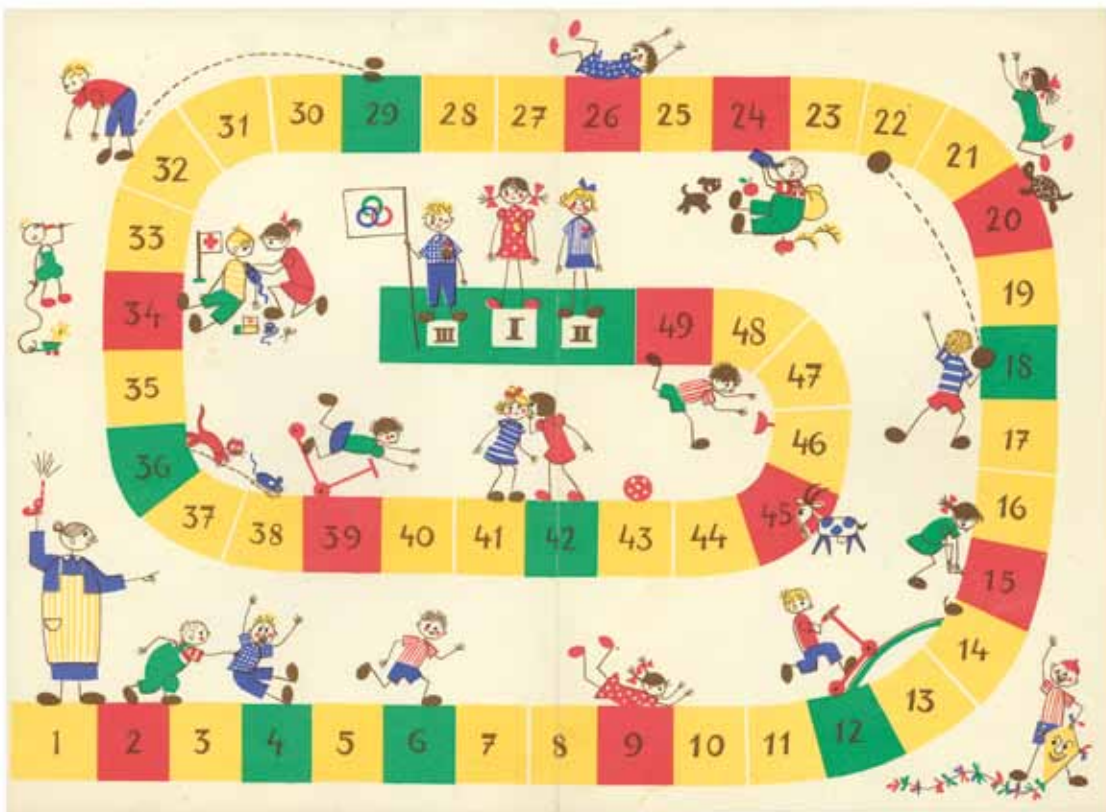
116. Két illusztráció a *Pöttyös Panni a Balatonon* című könyvhöz, 1955–1956
Tempera, ceruza, filctoll, papír, 100×100 mm

117. A pasaréti olimpia. Társasjáték, melléklet a *Pöttyös Panni és Kockás Peti naplója* című könyvhöz, 1962
290×400 mm

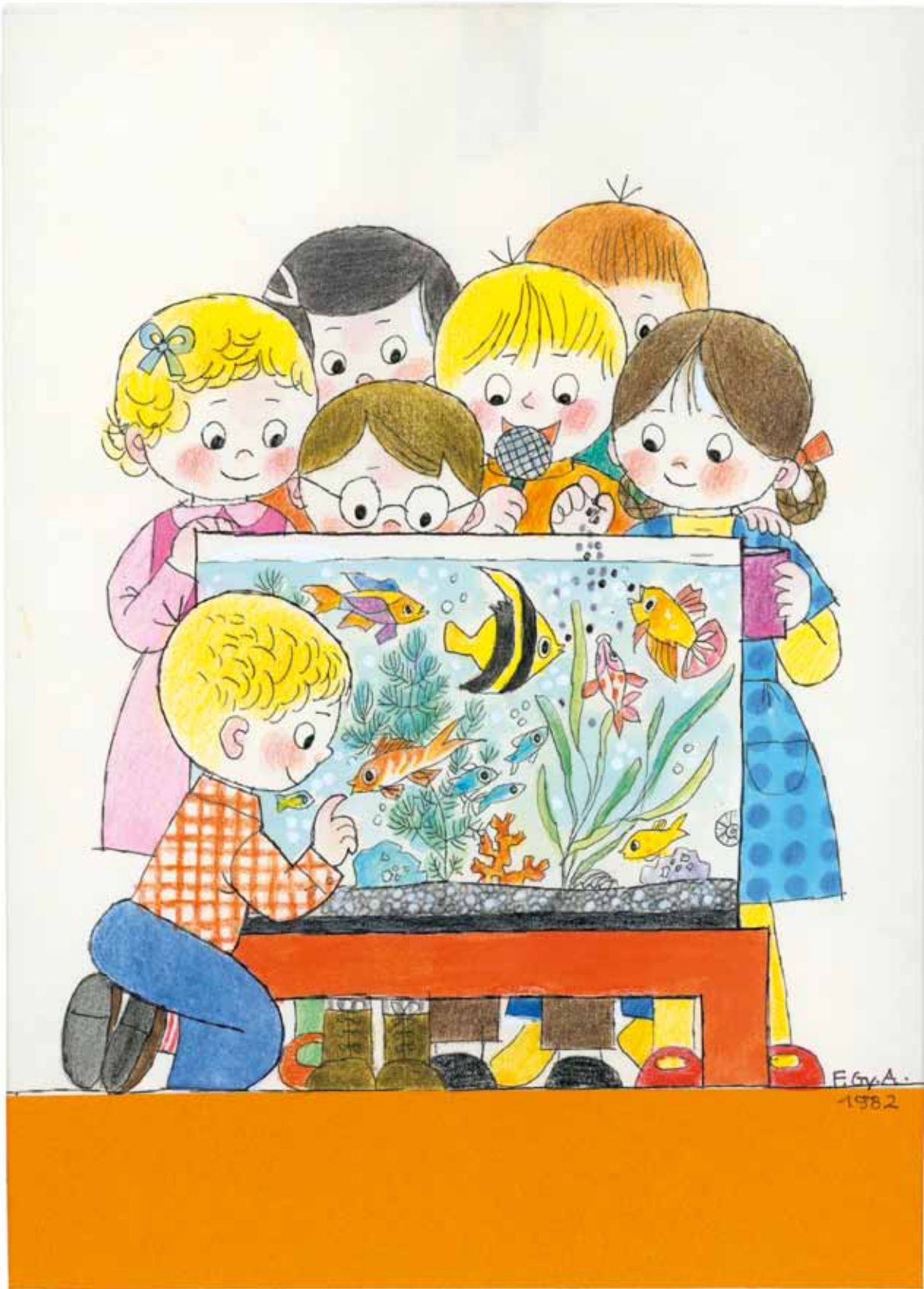
118. A pasaréti olimpia. Társasjáték mellékletének vázlatrajza, 1962
Ceruza, pauszpapír, 290×400 mm

116.

117.

119. Szepes Mária Pöttyös Panni.
Bolondos szerszámok című könyve, 1981
290×205 mm

120. Vázlatrajz a *Bolondos szerszámok*
című könyvhöz, 1981
Ceruza, papír, 297×210 mm

121. Szepes Mária *Eleven képeskönyv*
című könyve, 1982
290×205 mm

122. Vázlatrajz az *Eleven képeskönyv*
című könyv borítójához, 1982
Zsírkréta, filctoll, vízfesték, papír,
280×200 mm

Vázlatok az *Eleven*
képeskönyv című könyvhöz

A *Bolondos szerszámok* vázlatának hátoldala, é. n.

120.

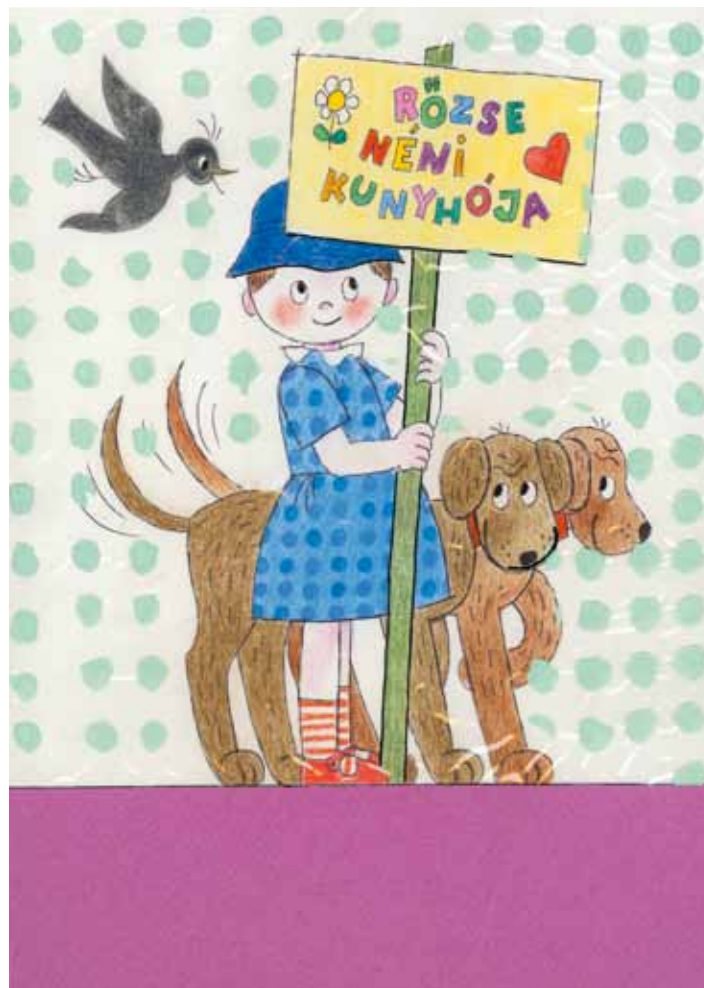
123. Vázlatrajzok a *Rőzse néni kunyhója* című könyvhöz, 1985
Vegyes technika, fólia, papír,
280×195 mm

124. Próbanyomat a *Pöttyös Panni naplója* című könyv
borítójához, 1979
290×205 mm

Pauszvázlat az *Eleven képeskönyv* című kötethez

123.

125.

125. Négy illusztráció (diatest)
a *Pöttös Panni. Szia, világ!* című
diafilmhez, 1985
Tus, színes ceruza, filctoll, zsírkréta,
gouache, papír, 240×315 mm
Országos Széchényi Könyvtár Fénykép-
és Fotóművészeti Tár

126. Panni és Tamara öltöztetőbaba,
két kartonmelléklet a *Pöttös Panni
az óvodában* című könyvhöz, 1958
290×200 mm

127.

127. Varga Katalin *Mosó Masa mosodája* című könyve, 1968
290×205 mm

128. Előzékintaterv a *Mosó Masa mosodája* című könyvhöz, 1967–1968
Vegyes technika, papír, 205×187 mm

129. Borítóterv-variáns a *Mosó Masa mosodája* című könyvhöz, 1967–1968
Vegyes technika, papír, 167×216 mm

130. Vázlat a *Mosó Masa mosodája* című könyvhöz, 1967–1968
Vegyes technika, papír, 280×220 mm

131. Négy illusztráció (diatest) a *Hófehérke és a hét törpe* című diafilmhez, 1963
Vegyes technika, lakk, karton, 230×310 mm
Országos Széchényi Könyvtár Fénykép- és Fotóművészeti Tár

132. Négy illusztráció (diatest) a *Hamupipóke* című diafilmhez, 1963
Vegyes technika, lakk, karton, 235 x 315 mm
Országos Széchényi Könyvtár Fénykép- és Fotóművészeti Tár

133. Négy illusztráció (diatest) a *Csipkerózsika* című diafilmhez, 1973
Vegyes technika, lakk, karton, 195×260 mm
Országos Széchényi Könyvtár Fénykép- és Fotóművészeti Tár

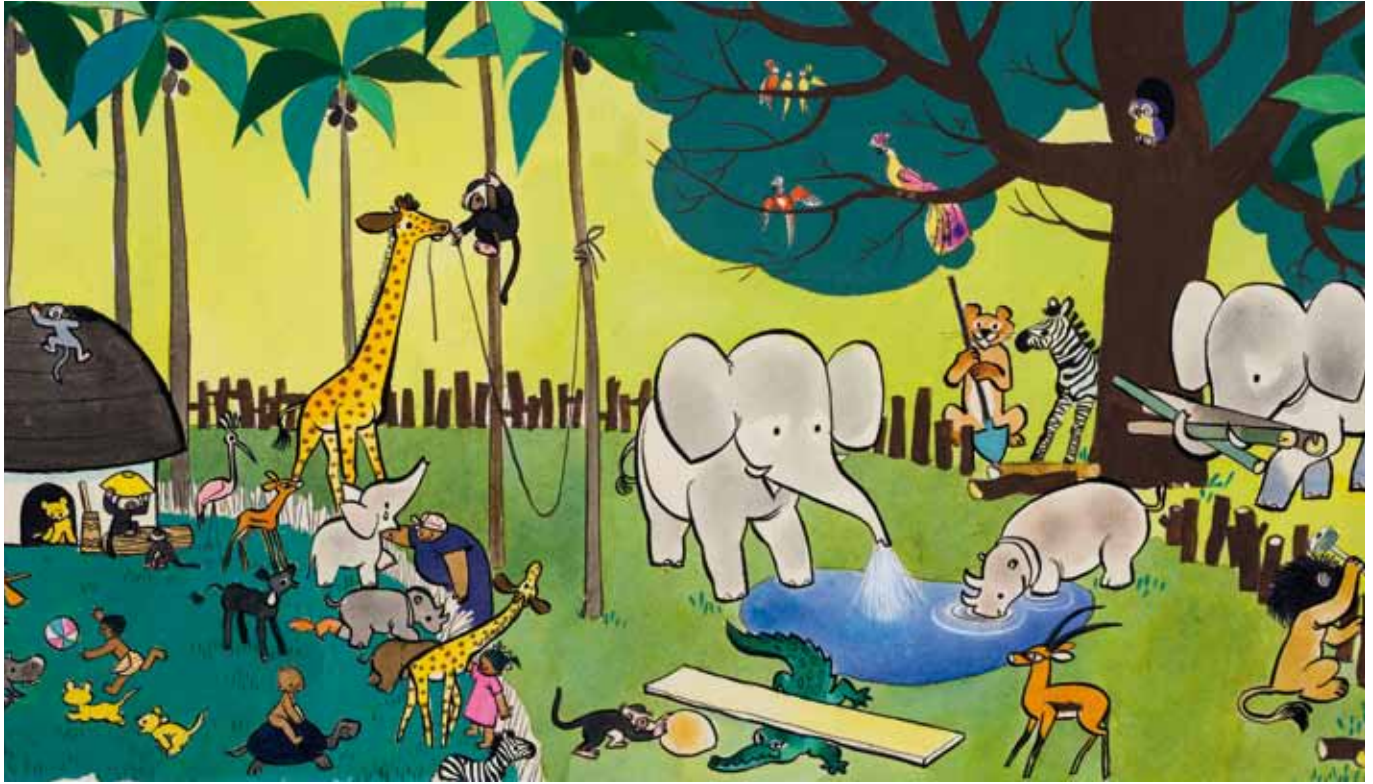
Pauszvázatok
az Óvoda az őserdőben
című diafilmhez, 1963

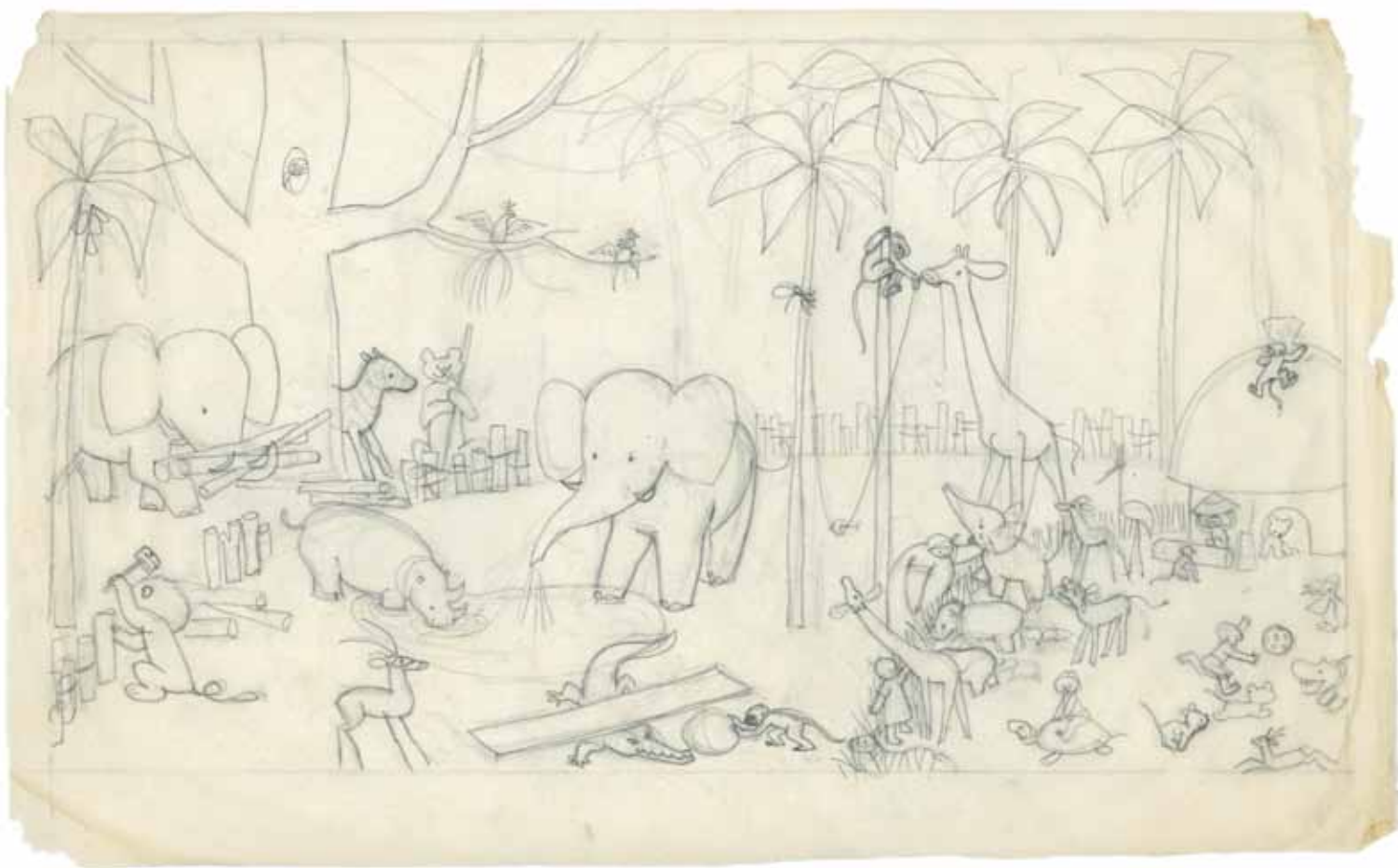

134. Négy illusztráció (diatest) az *Óvoda az őserdőben* című diafilmhez, 1975
Vegyes technika, lakk, karton, 225 x 300 mm
Országos Széchényi Könyvtár Fénykép- és Fotóművészeti Tár

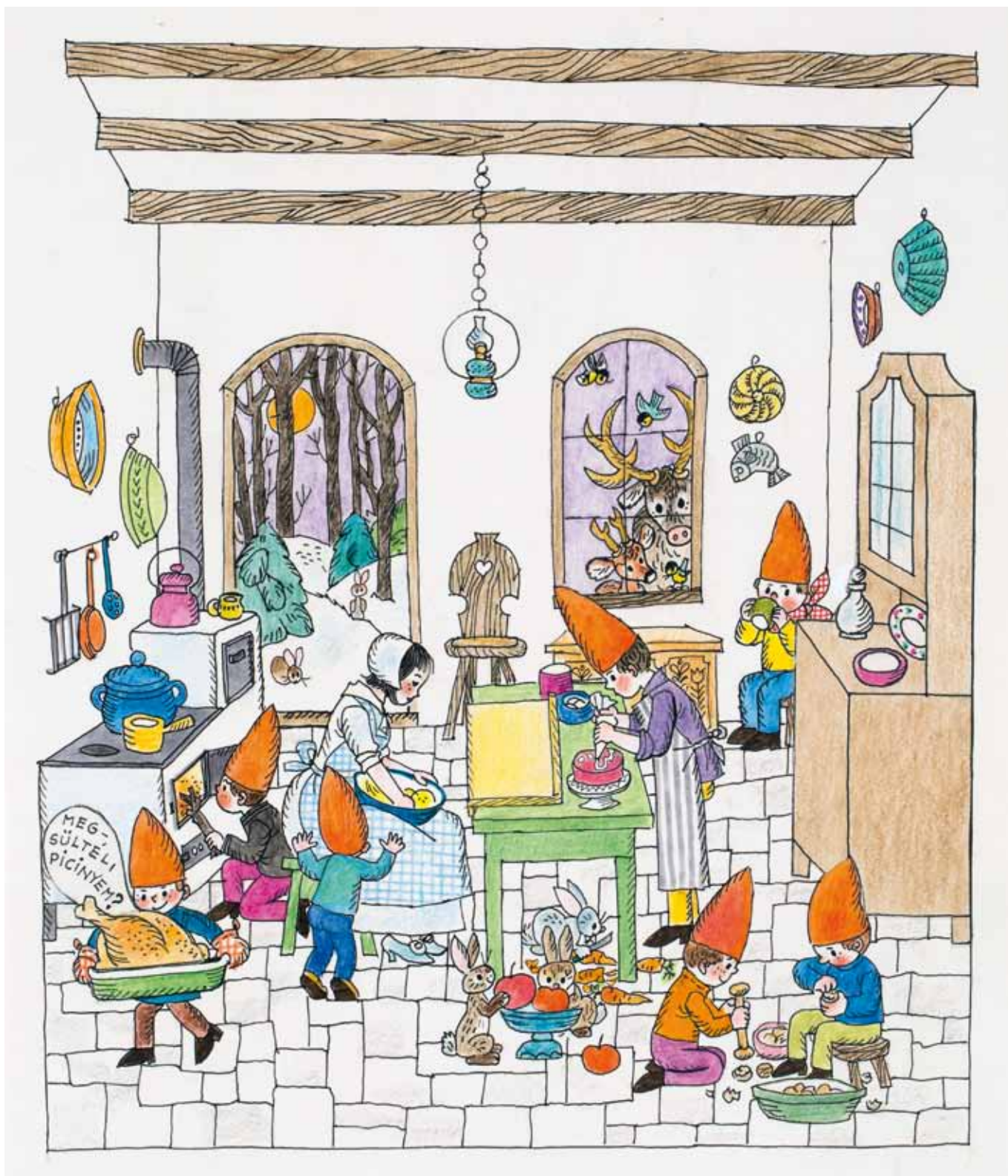
134.

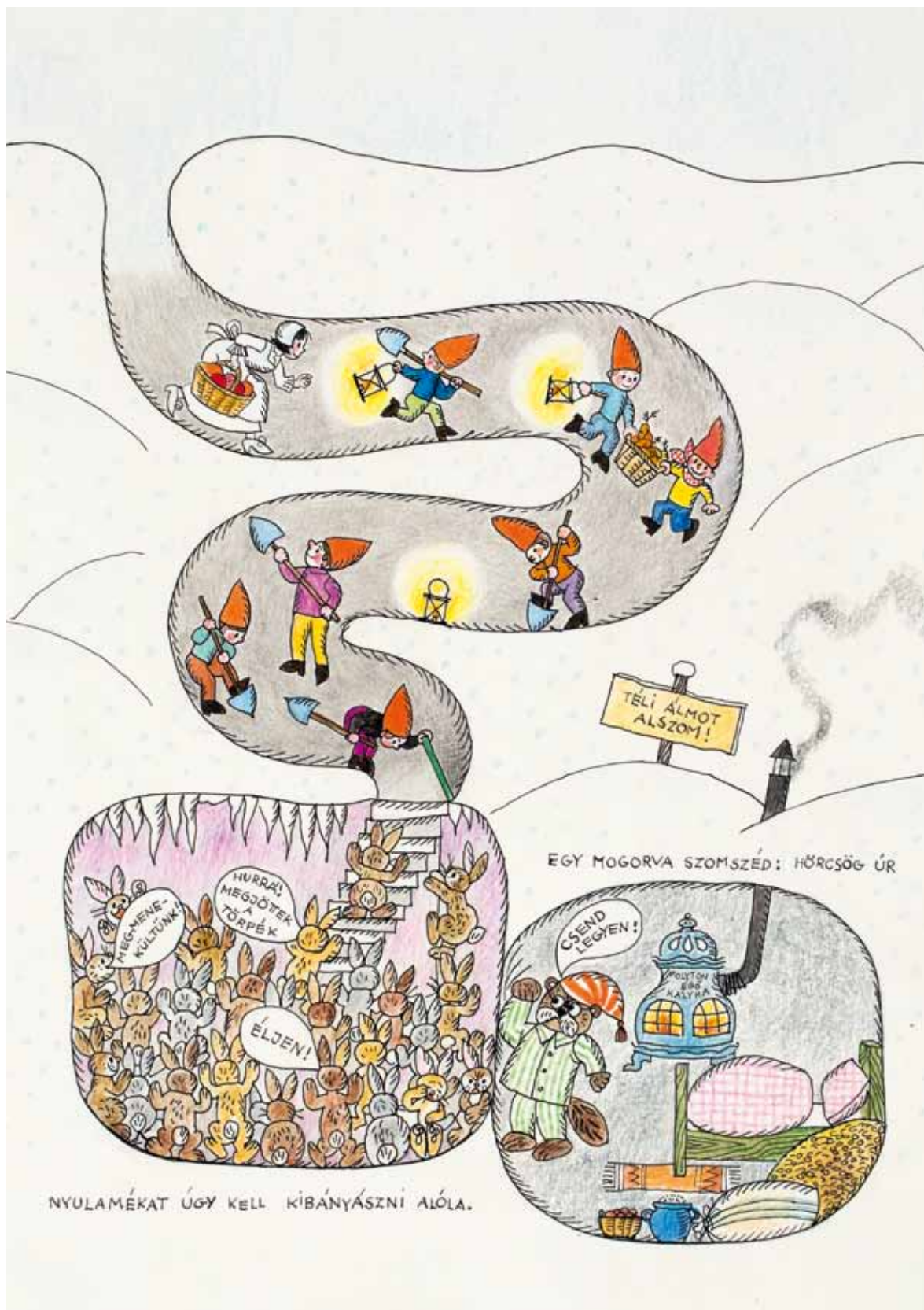
Pauszvázatok
az Óvoda az őserdőben
című diafilmhez, 1963

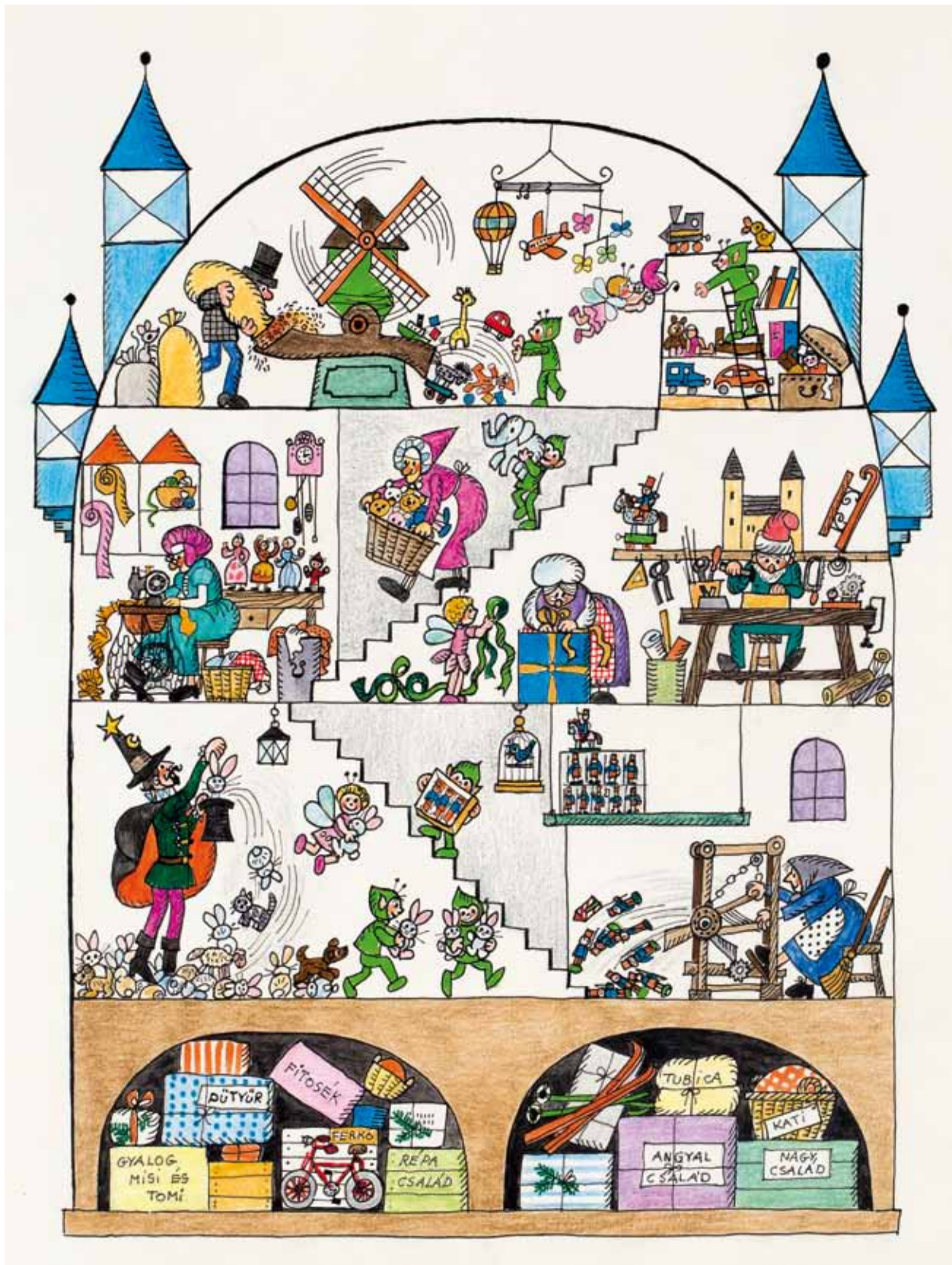
135. Borító és hat belső illusztráció Varga Katalin *Hófehérke karácsonya* című könyvéhez, 1987–1988

Vegyes technika, papír, 550×430 mm, 510×680 mm

NYULAMÉKAT ÚGY KELL KIBÁNYÁSZNI ALÓLA.

HOLLE ANYÓ
BIRODALMA

MOST ESİK
A HÓ

CSIZMÁS
KANDÚR HÁZA

ARANYHÍD, EZ VEZET
AZ ÜVEGHEGYHEZ

HAMUPIPÓKÉEK
HÁZA

ÓPERENCIÁS
TENGER

PIROSKÁÉK HÁZA

PIROSKA NAGYMAMAJA

POSTA

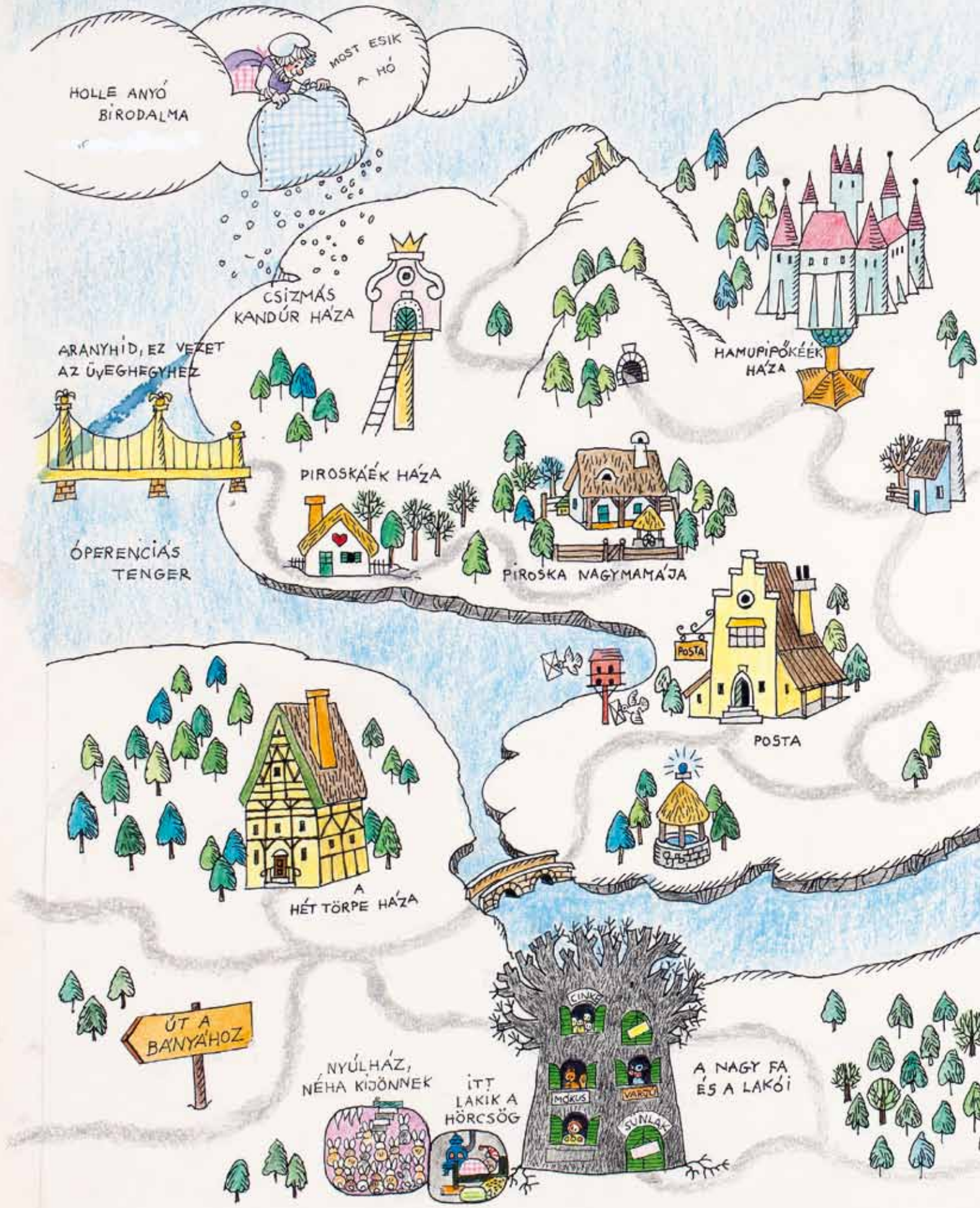
HÉT TÖRPE HÁZA

ÚT A
BANYÁHOZ

NYÚLHÁZ,
NÉHA KIJÖNNEK

ITT
LAKIK A
HÖRCSÖG

A NAGY FA
ÉS A LAKÓI

A VADHATYÚK SZIGETE

CSIPKEROZSIKÁEK
MÉG JAVÁBAN ALSZANAK

SZAMÁRBŐR KIRÁLYFI
VARA

ÓPERENCIÁS
TENGER

ITT LAKIK A KIRÁLYFI, AKI
HÓFEHÉRKÉERT JÖN.
JÖVŐRE,
MOST NEM ÉR RÁ!

MÉZESKALÁCS
HÁZIKÓ

TÉLAPÓ
SZIGETE ÉS PALOTÁJA

ITT JUSZT SINCSE HÍD

ÓPERENCIÁS
TENGER

VÍZI ÚT, ITT VITTE A VADÁSZ
AZ ERDŐBE
HÓFEHÉRKÉT

A MOSTOHA SZIGETE

FOLYTON ÉRO
ARANYALMAFA,
MOST IS ÉRIK!
(PERIG TÍZ VANY)

VILÁGÍTÓ
TORONY

ITT LAKOTT
AZ ÓRIÁS,
AMÍG NEM
NŐTT MEG
ÓRIÁSRA

A SZELEK SZIGETE,
MOST
BE VAN ZÁRVA

ITT LAKIK
A HÉT KIS KECSKE

MINDENT JÁRÓ MALMOCSKA,
MOST ÉPP ÁLL!

136. Részletek (ifj.) Györfly István archív családi filmfelvételeiből, 1940-es évek
Györfly István hagyatéka

137. F. Györfly Anna kinéz szentendrei szobája ablakából, 1970-es évek

138. Három címlap és belső illusztráció a *Dörmögő Dömötör* részére, 1975, 1979, 1981
Filctoll, zsírkréta, vízfesték, kollázs, papír, 420×320 mm

139. F. Györfly Anna *Népek tánca* című, megvalósulatlan kivágókönyvborítóterve, hat makettel (három-három táncoló fiú és lány, valamint a ruhák), 1950-es évek
Vegyes technika, papír, 220×150 mm

140. F. Györfly Anna által tervezett és unokáinak készített eredeti papír bababútorok, papírból készült férfi, nő és pólyás baba, 1977
Ceruza, tus, akvarell, papír

137.

142.

138.

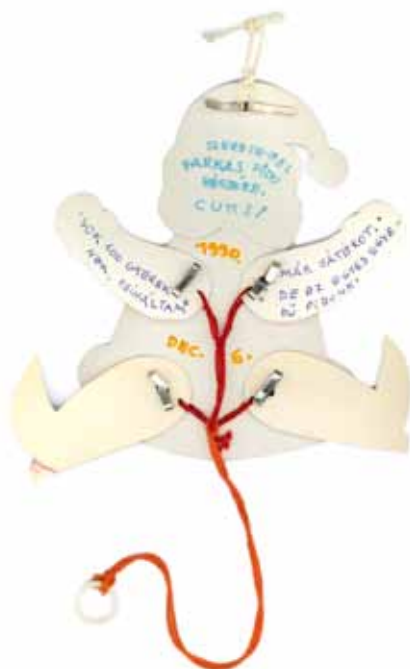
139.

141. F. Györfly Anna két illusztrált levele fiainak, Fetónak és Ádámnak, 1948. 1. 10. Toll, akvarell, tus, papír, 340×170 mm

142. „Isten éltesse sokáig Titikét. Ez jön! Ez jön! Ez jön!” Játékos születésnapi grafika kinyitható szívvel és cérnán lógó szódásüveggel, egy pár gyapjú zoknival és seprűvel, é. n.

Akvarell, ceruza, cérna, papír, 120×80 mm

143. Mikulás. Mozgatható papírajáték Ferenc unokája részére. „Sok 100 gyerekek csináltam már játékot, de ez egyes egyedül Pidunak.” 1990. 12. 6. Filctoll, akvarell, tinta, ceruza, papír, 170×135 mm

143.

169.

146.

147., 148.

144. Két játékos grafika öz-, valamint malacfigurával Ádám születésnapja alkalmából, 1948. november 21. Akvarell, ceruza, cérna, papír, 230×100 mm

146. Népviseletbe öltözött kislány oldalnézetben, a Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata húsvéti képeslapja, é. n. 147×106 mm

145. „Pasaréten néztünk telket, melyre ilyen házat terveztünk.” Színes rajz, 1939 Akvarell, papír, 190×132 mm

147. Matyó leányka, a Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata képeslapja, é. n. 160×110 mm

144.

148. Rajzvázlatok a matyó leánykás húsvéti képeslaphoz, é. n.
Ceruza, papír, pauszpapír, 250×180 mm

149. „Jó reggelt itt a posta.”
Ferenc fiának készített képeslap,
kis levélkével, 1948
Ceruza, vízfesték, papír, 148×118 mm

150. Dísztvírat népviseletbe öltözött leánkával oldalnézetben,
Magyar Posta, é. n.
209×145 mm

151. Pepita nyúl újságpapír applikációval, é. n.
Tus, vízfesték, kollázs, papír,
190×126 mm

145.

152. Altató mese. Egy példányban készült meseillusztráció leporelló férjének, é. n.
Tinta, akvarell, papír, 80×110 mm

153. Rajzos kártya férjének,
„Boldog mikulást kíván”, 1940
Akvarell, tus, ceruza, papír,
85×105 mm

154. Félévi bizonyítvány, humoros grafika, 1930-as évek vége,
1940-es évek eleje
Tus, akvarell, papír, 130×130 mm

155. Farkas Ferenc, 1942

156. F. Györfly Anna, 1938

149.

157. F. Györffy Anna későbbi férjével,
Farkas Ferencsel Szentendrén, 1939

158. Szigethi és nádudvari Györffy
Anna és bisztrai Farkas Ferenc
házassági értesítője, 1939. szeptember

159. F. Györffy Anna idősebbik fiával,
Fetóval, 1943

160. F. Györffy Anna rajzos
levele férjének, Farkas Ferencnek,
1943. június 6.

161. F. Györffy Anna két fiával, Fetóval
és Ádámmal, é. n.

162. F. Györffy Anna két fia, férje,
sógornője, Györffy Istvánné Gombocz
Ilona, Illyés Gyula, Illyés Gyuláné
Kozmutza Flóra és Illyés Mária
társaságában Illyésék nyaralója,
a Fellegvár előtt Tihanyban, 1940-es
évek vége

163. F. Györffy Anna férjével és
az őzgidával szentendrei kertjükben,
1960-as évek eleje

164. F. Györffy Anna két fiával
Tihanyban, 1949

168. F. Györffy Anna férjével és fiaival
szentendrei kertjükben, 1965

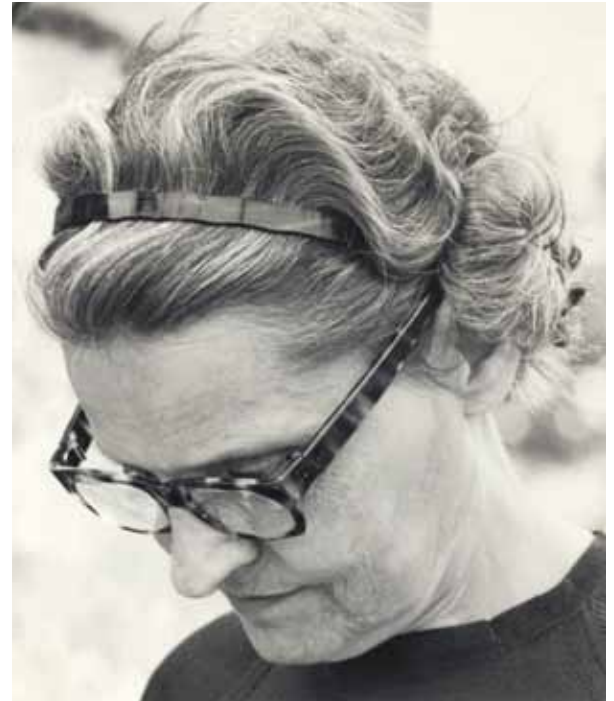
169. F. Györffy Anna fiaival és
leányunokáival szentendrei otthonában,
1970-es évek

170. F. Györffy Anna leányunokáival
a szentendrei kertben,
1970-es évek

171. A szentendrei ház a tornáccal,
1960-as évek

172. Rajzvázlat a szentendrei házról,
az alsó kertből, é. n.
Ceruza, pauszpapír, 130×180 mm

174.

175.

173. F. Györfy Anna leányunokáival az íróasztala melletti fotelben, 1974

174. F. Györfy Anna, 1975

175. F. Györfy Anna szobája, 1970-es évek

176. F. Györfy Anna a szentendrei kertben, 2000-es évek eleje

177. Fotóalbum kézzel festett borítóval, 1940-es évek
Akvarell, karton, cérna, 220 x 220 mm

178. Ceruzarajz unokájáról, a fotelban alvó Boróról, 1974. augusztus 3.

179. Rajzos levél unokájának, Farkas Juditnak, 1979. június 21.

A KIÁLLÍTÁS KÉPEI

PETŐFI IRODALMI MÚZEUM, BUDAPEST

A kiállítást rendezte: Batisz Miklós, Farkas Anna, Farkas Judit Antónia

Látvány és installáció: Batisz Miklós

Grafikai arculat: Farkas Anna

Kiállítási fotó: Villányi Csaba, Flashback Photo

MOSÓ MASA AND HER FRIENDS

CENTENNIAL EXHIBITION OF
GRAPHIC ARTIST ANNA F. GYÖRFFY

THE BEGINNING OF HER CAREER IN APPLIED ARTS

“My drawings are such a phenomenal success!!!! ... Pannuka”

Rotterdam, 24 July 1929

Anna F. Györfy (1915–2006) was born near Kolozsvár (today Cluj-Napoca, Romania) in the village of Szucság (today Suceagu, Romania), where she spent a lot of time at her maternal grandparents' home. Country life, being surrounded by animals and nature, as well as the traditions of the Kalotaszeg region, made a lasting impression on her, which she drew inspiration from, both as a designer and a children's book illustrator.

Her talent for drawing, which she inherited as much from her ethnographer father István Györfy and his mantle-maker predecessors as from her exceptionally nimble-fingered mother, Anna Papp, was soon recognised when she was a child. It was her father who inspired her to begin studying folk costumes and ornaments. During her summer visits to Szucság, she made several drawings of the inhabitants of nearby villages and the garments of the Kalotaszeg region. Her first folklore-themed illustration assignments, which included drawings for children, also came from István Györfy.

Besides Transylvanian traditions, Dutch culture also played an important role in shaping her artistic interests and visual culture. To relieve them of the dreadful living conditions after World War I, Dutch and Belgian families hosted thousands of Hungarian children with the aid of the National League for Child Protection. For years, Anna F. Györfy spent months in Rotterdam, with a longer visit of nearly one and a half years between the ages of ten and eleven. Thanks to her affluent hosts, she went to a prestigious school, and made regular visits to the zoo and museums.

“Let me express my warm congratulations for your daughter... as she has a truly adorable personality. And also... because to me her work seems to reveal such talent that will bring you and us so much joy in the future.”

Ferenc Ferenczy to István Györfy on 15 December 1934

The letter was written by Ferenczy after Anna F. Györfy received recognition for three of her designs submitted to the 1934 winter fashion contest of the National Committee of the Movement for Hungarian Attires.

“... I have so much work that I can hardly get any sleep. I have made the acquaintance of the printer Mr. Kner’s sons..., who supply me with minor illustration assignments. I have specialized myself in drawing for children (tale) magazines, and I’m doing very well, it makes me so happy! ... I also see Pál Molnár-C. twice a week, and I’m having the best of times. He’s a marvellous teacher, and I think I’m going to learn so much from him.”
Anna F. Györfly to István Györfly on 3 December 1936

She began her art studies at the Fashion Design Department of the Municipal School of Applied Graphic Arts in 1933, where she gained practice in artistic fashion drawing and design. Inspired by Hungarian folk art and Art Deco, her designs were recognised by advocates of the movement for Hungarian attires, as well as fashion magazines.

Her achievements in fashion design contributed to her being hired by the Goldberger textile factory in 1935, at the age of 20. As a textile designer for the studio run by Elisabeth Paul-Schiff, she designed Hungarian-style patterns, children’s textiles, miniature blue-dyeing patterns for African export, as well as fabrics, clothes and posters. She worked for the company until 1945, eventually as deputy head of the design department. Later, as a freelance applied art designer, she worked on hand-dyed silk blouses, ceramic jewellery, china dishes, ornamental buttons and tiles.

Anna F. Györfly’s career as an illustrator for children’s stories began in the 1950s, but dates back to as early as the 30s. It was Ferenc Farkas Bisztrai, her husband-to-be (whom she married in 1939) who convinced her to begin learning figure drawing from Pál Molnár-C., and he also introduced her to graphic designer Albert Kner, art director of the Hungária press, who gave her minor children’s illustrator’s assignments. Before 1945, she always signed her artwork as Anna or Panni Györfly.

BOOK ILLUSTRATIONS FROM THE 1950s TO THE 1970s

During the one-party dictatorship, the publication of youth books and magazines was taken into state monopoly and underwent a major expansion. Being less subjected to the scrutiny of the Communist authorities, children’s literature not only offered refuge and livelihood to blacklisted authors and poets from the 50s, it also provided talented artists and designers such as Emy Róna, Ernő Zórád, Károly Reich, Kató K. Lukáts, Piroska Szántó, János Kass and Ádám Würtz with illustration work. Among them, Anna F. Györfly made hundreds of illustrations between 1952 and 1988 for books, slide strips and children’s magazines.

Her assignments included drawings for children’s stories, youth literature and students’ books, as well as designing book covers, front pages, foldouts, cut-out toys, colouring books, holiday telegrams, calendars and postcards. The books she illustrated were in such high demand and became so successful, both in Hungary and internationally,

that her publishing house, Móra Ferenc Youth Publishing, regarded her as one of their “most outstanding and reputable” illustrators. Several editions of her books sold tens of thousands of copies in Hungary and the countries of the Socialist bloc.

Throughout her career, she made illustrations for works by such authors as Elek Benedek, Magda Donászy, Erzsébet Gazdag, Géza Gárdonyi, Endre Gyárfás, Gyula Illyés, István Kormos, Veronika Marék, Dezső Mészöly, Ágnes Nemes Nagy, Lőrinc Szabó, Magda Szabó, Katalin Varga, Sándor Weöres and Zoltán Zelk.

PÖTTYÖS PANNI (PANNI POLKADOT)

“... I love your drawings, they're so delightful and charming...”

Mária Szepes to Anna F. Györfly on 30 March 1956

Anna F. Györfly was Mária Szepes's collaborator for three decades, illustrating as many as 15 Pöttyös Panni books. The first book, whose kindergartener heroine was nicknamed after her red polka dot dress and chickenpox spots, was published in 1955, followed by several new episodes of Panni's story between 1956 and 1988. Some of the books were also published in German and Russian, and the series became especially popular in East Germany.

Throughout the decades, the drawings by Anna F. Györfly rose in significance to match the text of the stories, while their style also underwent some changes. In the new illustrations made for the extended opening volume *Pöttyös Panni* and *Pöttyös Panni's Diary*, both published in the late 1970s, the figures drawn with sketchy outlines were simplified into more geometric and colourful forms to imitate the naïve style of children's drawings. The popularity of the volumes reprinted in 70-80,000 copies per edition from the 1970s was in great part due to the graphic artist's humorous and playful drawings. Pöttyös Panni books complete with her illustrations are still among the bestselling books by Móra Publishing.

MS. LAUNDRY RACCOON'S LAUNDRY

“The laundry is now open. Would you like to have fresh new fur? Come visit my laundry. All your dirty fur will be washed clean by Mosó Masa”

From Katalin Varga's storybook *Mosó Masa mosodája*

Mosó Masa mosodája, a children's spelling book by Katalin Varga on which generations were raised, marks a key achievement in Anna F. Györfly's career as an illustrator for children's books. Since first published in 1968, the volume rich with nursery rhymes, poetry and stories has seen nearly 40 editions to date by courtesy of Móra Publishing. The visual world sprouting from the graphic artist's inexhaustible imagination and creativity

largely contributed to the popularity of the book. Drawn with stylized simplicity and playfulness, the characters of the stories all but come to life on the pages of the book, navigating children through a colourful fantasy world. Hard-working animals wear aprons, tiny inhabitants of the glove light candles and climb ladders to reach their home, the stallion who caught a cold is convalescing in a cosy vintage armchair under a chequered blanket, the sleepy little rooster snoozes in a cot, while Mosó Masa and her colleagues use clothes pegs to hang freshly washed animals on the clothes line to dry. Similarly to most of her illustrations, Anna F. Györfly places great emphasis on highlighting peasant culture here: her drawings feature embroidered fur vests, hand-painted chests and the ornamentally carved bench from the patio of her Szentendre home.

GRIMMS' FAIRY TALES ON SLIDE STRIP

Anna F. Györfly had several opportunities to graphically envision classic Grimm tales in a genre which was highly popular before the proliferation of television: slide strips. Hungarian Slide Strip Manufacturing entrusted her with the task of designing the coloured illustrations for *Snow White and the Seven Dwarves* in 1955 and *Cinderella* in 1956. The acclaim for her graphics is marked as much by reprints as the fact that, in 1962, a sequel to *Snow White* was produced with the title *The Seven Dwarves on Their Own*, and that *Sleeping Beauty* was also released with Anna F. Györfly's drawings in 1973. Her illustrations for Grimm are still some of the most sought after among children's slide strip stories. Her finely drawn characters: the lovely Snow White and the dashing prince surrounded by more realistically conceived animal figures and caricaturistically portrayed dwarves living in their warm forest home (furnished with peasant furniture), complete with all the Baroque, Empire and Biedermeier-style interiors with eye-pleasing background images, make these tales so delightful to read and watch.

KINDERGARTEN IN THE JUNGLE

Released in 1963, the slide strip *Kindergarten in the Jungle* is a curiosity since, in this case, Anna F. Györfly illustrated her own children's story. The tale takes children to the exciting world of the loveable indigenous African Madame Bumba's (or, in the revised 1975 version, Mami's) animal nursery, where they can follow a typical day of young jungle animals. By virtue of its fascinating illustrations, charmingly drawn animal figures and fetching colours, the graphic artist's delightful story has not lost its appeal in the last 50 years, and is still popular with children as much as adults.

SNOW WHITE'S CHRISTMAS

Anna F. Györfly's last major work was the virtuoso illustration of Katalin Varga's Grimm adaptation, *Snow White's Christmas*, published by Szépirodalmi Könyvkiadó in 1988.

The artist, then 73, enjoyed complete freedom in designing the visual representation of Katalin Varga's short children's story. Her imaginatively drawn, lively and detailed images go even further than the text in showing how the heroes and heroines of classic Grimm tales (Snow White and the seven dwarves, Sleeping Beauty, Puss in Boots, Mother Holle, Hansel and Gretel, the musicians of Bremen, and so on) are preparing for Christmas. The graphic artist even included a charming map to help children navigate through the Grimm Brothers' colourful fantasy world.

györfy
anna

F. Györfy Anna (1915–2006) az elmúlt hatvan év egyik legsokoldalúbb gyermekkönyv-illusztrátora volt. Több generáció nőtt fel jellegzetes stílusú könyv- és diafilm-illusztrációin, amelyek közül a legismertebbek (*Mosó Masa mosodája*, *Pöttyös Panni*, *Hófehérke és a hét törpe*, *Hamupipóke*, *Óvoda az őserdőben*) máig népszerűek.

F. Györfy Anna a Kolozsvár melletti Szucságban született. Az erdélyi, később pedig a hosszabb hollandiai utazások olyan életre szóló élményt jelentettek számára, amelyből tervezőként és meseillusztrátorként egyaránt sok inspirációt merített. Már gyerekkorában kitűnt rajz tehetségével, amelyet egyrészt néprajztudós édesapjától, Györfy Istvántól és az ő szűrszabó felmenőitől, másrészt kivételes kezűgyességgel rendelkező édesanyjától, Papp Annától örökölt. Kamaszkorában édesapja ösztönzésére kezdte tanulmányozni a paraszti viseletet és ornamentikát, neki köszönhető első néprajzi tárgyú illusztrációs megbízásait is.

1933–1935 között az Iparrajziskolában ruhatervezést, 1936-tól Molnár-C. Páltól alakrajzot tanult. A magyar népművészetből és az art decóból inspirációt merítő divatterveire a magyaros ruhamozgalom népszerűsítői és a divatújságok is felfigyeltek. 1935-ben, húszévesen nyert felvételt a Goldberger textilgyárba és 1945-ig állt a vállalat alkalmazásában. A gyár iparművészeként tervezett textilmintát, kendőt, ruhát és plakátot. Az 1940-es évek végétől selyemfestéssel kísérletezett, divat- és kerámiatárgyakat tervezett.

A kommunista hatalom által kevésbé ellenőrzött gyermekirodalom nemcsak a félreállított íróknak, költőknek biztosított menedéket és megélhetést az ötvenes évektől, de olyan tehetséges képző- és iparművészeknek is illusztrációs munkát adott, mint például Hincz Gyula, Kass János, K. Lukáts Kató, Reich Károly, Róna Emy, Szántó Piroska, Zórád Ernő és Würtz Ádám. Köztük volt F. Györfy Anna is, aki 1952–1988 között több száz, különböző technikájú illusztrációt készített könyvek, diafilmek, gyermek- és képeslapok részére. Pályája során a magyar gyermekirodalom legjelentősebb szerzőinek műveit illusztrálta.

[FACEBOOK.COM/F.GYORFFYANNA](https://www.facebook.com/f.gyorffyanna)

5990 Ft

9 789631 434293

